

**CONSILIUL
CONCURENȚEI
ROMÂNIA**

**AUTORITATEA NAȚIONALĂ DE REGLEMENTARE
ÎN DOMENIUL ENERGIEI**

RAPORT

privind Studiul referitor la identificarea unor posibile bariere legislative la intrarea pe piață din perspectiva racordării noilor capacități de producere a energiei electrice din surse regenerabile la Sistemul Electroenergetic Național, inclusiv la rețelele de distribuție a energiei electrice, în ceea ce privește emiterea avizului tehnic de racordare la rețea

Cuprins

Abrevieri	4
1. Inițierea studiului și obiectivele urmărite.....	5
1.1. Obiectivele studiului	5
1.2. Rezultatele așteptate.....	6
2. Prezentarea procesului de racordare la Sistemul Electroenergetic Național.....	6
2.1. Aspecte generale privind producerea energiei electrice din surse regenerabile ..	6
2.2. Prezentarea etapelor procesului de racordare a utilizatorilor la rețelele electrice de interes public.....	10
2.3. Analizarea procesului de racordare la rețeaua electrică de transport/de distribuție, cu accent asupra emiterii ATR.....	16
2.4. Investițiile preconizate în capacități noi de producere a energiei electrice din surse regenerabile la nivelul României, conform Planului Național de Redresare și Reziliență.....	23
3. Analiza din perspectiva restricționării concurenței.....	28
3.1. Conceptul de bariere la intrarea pe piață de natură a afecta concurența	28
3.2. Puncte de vedere exprimate de asociațiile profesionale din domeniu și de operatorii de rețea privind derularea procesului de racordare.....	32
3.3. Constatările CE cu privire la România referitoare la racordarea capacităților din surse regenerabile la rețele electrice – Raportul „RES Simplify”	42
3.4. Considerații succinte ale autorității de concurență cu privire la proiectele eoliene offshore	49
3.5. Identificarea barierelor la intrarea pe piață în cazul racordării capacităților de producere a energiei electrice din surse regenerabile	50
4. Analiza cadrului de reglementare aplicabil activității de racordare a capacităților de producere a energiei electrice din surse regenerabile la rețelele electrice de interes public	57
5. Prezentarea situației privind racordările capacităților de producere a energiei electrice din surse regenerabile la Sistemul Electroenergetic Național, inclusiv la rețelele de distribuție a energiei electrice, în perioada 2019 - sem. I 2022	59
5.1. Avize tehnice de racordare emise pentru racordările la rețeaua de transport de către CNTEE Transelectrica SA, defalcat pe tipul de surse	59
5.2. Avize tehnice de racordare emise pentru racordările la rețelele de distribuție, defalcat pe tipul de surse	59

5.3. Identificarea eventualelor disfuncționalități și propuneri de îmbunătățire din perspectiva reglementărilor aplicabile	60
5.4. Situația sesizărilor și reclamațiilor primite de la producătorii sau investitorii în instalații de producere de energie electrică din surse regenerabile cu privire la etapele procesului de racordare în perioada 2019 – sem. I 2022	66
6. Măsuri de implementare a unor proceduri în acord cu reglementările europene care au ca scop reducerea duratei de racordare	71
7. Concluzii	72
7.1. Concluziile autorității de concurență	72
7.2. Concluziile autorității de reglementare în domeniul energiei	81
8. Propuneri și recomandări.....	82

Abrevieri

În cuprinsul prezentului raport, următorii termeni, expresii și abrevieri se definesc după cum urmează:

- AC – Autorizație de construire
- ANRE – Autoritatea Națională de Reglementare în Domeniul Energiei
- ATR – Aviz tehnic de racordare
- CE – Comisia Europeană
- CEEAG – Guidelines on State aid for climate, environmental protection and energy (Orientările privind ajutoarele de stat pentru climă, protecția mediului și energie)
- LEA – Linie electrică aeriană
- Legea nr. 123/2012 – Legea energiei electrice și a gazelor naturale nr. 123/2012, cu modificările și completările ulterioare
- Legea nr. 21/1996 – Legea concurenței nr. 21/1996, republicată, cu modificările și completările ulterioare
- GBER – General Block Exemption Regulation
- OD – Operatorul rețelei de distribuție a energiei electrice
- OR – Operatorul de rețea
- OTS – Operatorul de transport și sistem (CNTEE Transelectrica SA)
- PNRR – Programul Național de Redresare și Reziliență
- PNIESC – Planul Național Integrat în Domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice
- PUZ – Plan urbanistic zonal
- RED – Rețea electrică de distribuție
- RET – Rețea electrică de transport
- SEN – Sistemul electroenergetic național
- SRE/RES – Surse regenerabile de energie/Renewable Energy Sources
- UE – Uniunea Europeană

1. Inițierea studiului și obiectivele urmărite

În temeiul art. 25 alin. (1) lit. o) din Legea concurenței nr. 21/1996, prin Ordinul președintelui Consiliului Concurenței nr. 485/03.05.2022, autoritatea de concurență a inițiat un studiu referitor la identificarea unor posibile bariere legislative la intrarea pe piață din perspectiva racordării noilor capacități de producere a energiei electrice din surse regenerabile la Sistemul Electroenergetic Național (SEN), inclusiv la rețelele de distribuție a energiei electrice, în ceea ce privește emiterea avizului tehnic de racordare la rețea (ATR).

Luând în considerare complexitatea procesului de racordare la SEN, în special prin prisma emiterii ATR de către operatorul de transport și de sistem (OTS)/operatorii de distribuție (OD), și având în vedere implicarea directă a Autorității Naționale de Reglementare în Domeniul Energiei (ANRE) potrivit domeniului specific de competență, în baza Protocolului de colaborare încheiat în anul 2014 între Consiliul Concurenței și ANRE, elaborarea acestui studiu s-a realizat în comun de către cele două autorități, conform Actului Adițional la protocolul mai sus menționat, semnat la data de 12.04.2023.

1.1. Obiectivele studiului

Având în vedere investițiile în capacități de producere a energiei electrice din surse regenerabile de energie (SRE) cuprinse în Programul Național de Redresare și Reziliență (PNRR), Componenta C6-Energie, respectiv acordarea de finanțări pentru construcția instalațiilor selectate, cu scopul de a pune în funcțiune capacități de producere a energiei electrice din surse regenerabile (o capacitate preconizată de 950 MW până în trimestrul 2 al anului 2024), precum și obiectivele cuprinse în Strategia Energetică a României pentru perioada 2020-2030 și orizontul de timp al anului 2050, respectiv o pondere de 30,7% a energiei electrice din surse regenerabile în consumul final brut de energie, s-a considerat necesară realizarea unui studiu pentru identificarea unor posibile bariere la intrarea pe piață din perspectiva racordării noilor capacități de producere a energiei electrice din surse regenerabile la SEN, incluzând rețeaua electrică de transport (RET) și rețelele electrice de distribuție (RED) a energiei, în ceea ce privește emiterea ATR.

Astfel, printre obiectivele urmărite în cadrul studiului se numără:

- Identificarea eventualelor bariere la intrarea pe piață a noilor capacități de producere a energiei electrice, din perspectiva obținerii documentației necesare pentru racordarea la SEN.
- Analizarea procedurilor derulate de OTS și OD în procesul de racordare, cu accent asupra emiterii ATR.
- Identificarea eventualelor disfuncționalități care ar putea fi generate de acțiunile sau inacțiunile OTS/OD în procesul de racordare a noilor capacități de producere a energiei electrice la SEN.

1.2. Rezultatele așteptate

Ca urmare a realizării activităților propuse, în cadrul studiului s-au analizat datele și informațiile colectate de Consiliul Concurenței și ANRE de la întreprinderi, asociații profesionale, autorități și instituții, astfel încât, în urma concluziilor acestei analize, să se formuleze recomandări care să vizeze remedierea eventualelor probleme concurențiale sau a eventualelor disfuncționalități constatate în cadrul procesului de racordare a noilor capacități de producere a energiei electrice la SEN. Astfel, pe parcursul derulării studiului au fost transmise solicitări de informații către anumite asociații ale producătorilor din domeniul energiei regenerabile (RWEA¹, RPIA², PATRES³), către OTS și OD, precum și către Ministerul Energiei, în vederea realizării unei imagini de ansamblu a procesului de racordare a noilor investiții în capacități de producere a energiei electrice din surse regenerabile.

De asemenea, pentru clarificarea anumitor aspecte rezultate din informațiile solicitate, s-au organizat întâlniri cu reprezentanți ai asociațiilor profesionale din domeniul tehnologiilor regenerabile și membrii acestora, precum și cu reprezentanții OTS și OD.

Astfel, ca urmare a derulării studiului, propunerile și recomandările formulate au în vedere simplificarea procesului de racordare din punct de vedere al acțiunilor întreprinse de diverși participanți la proces, al documentelor necesare și al modului de comunicare, precum și reducerea duratei de emitere ATR.

2. Prezentarea procesului de racordare la Sistemul Electroenergetic Național

2.1. Aspecte generale privind producerea energiei electrice din surse regenerabile

Energia electrică din surse regenerabile sau „energia regenerabilă” reprezintă energia electrică produsă în instalațiile care folosesc surse nefosile, respectiv eoliană, solară (solară termică și solară fotovoltaică), geotermală, hidroelectrică, biomasă, gaz de depozit, gaz provenit din instalațiile de epurare a apelor uzate și biogaz. Promovarea formelor regenerabile de energie electrică este unul dintre obiectivele politicii energetice a Uniunii Europene (UE). Intensificarea utilizării energiei electrice din surse regenerabile constituie o componentă importantă a pachetului de măsuri necesare pentru reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră și pentru respectarea Acordului de la Paris din 2015

¹ Asociația Română pentru Energie Eoliană

² Asociația Română a Industriei Fotovoltaice

³ Organizația Patronală a Producătorilor de Energie din Surse Regenerabile

privind schimbările climatice și a cadrului politicii UE privind clima și energia (2020-2030).

Directiva 2009/28/CE privind promovarea utilizării energiei electrice din surse regenerabile a creat un cadru de reglementare pentru promovarea utilizării acestui tip de energie, prin care s-au stabilit obiective naționale obligatorii privind ponderea energiei electrice din surse regenerabile în consum și în sectorul transporturilor, obiective ce trebuiau îndeplinite până în anul 2020. Prin Directiva (UE) 2018/2001⁴ s-a definit obiectivul general obligatoriu al UE pentru anul 2030, respectiv faptul că statele membre trebuie să se asigure în mod colectiv că ponderea energiei electrice din surse regenerabile în consumul final brut de energie al UE în 2030 va fi de cel puțin 32%.

În scopul accelerării dezvoltării investițiilor în capacități de producere a energiei electrice din surse regenerabile, Comisia Europeană (CE) a emis Recomandarea din 18.05.2022⁵, care prevede implementarea de către statele membre a unor proceduri mai rapide în ceea ce privește planificarea, construirea și exploatarea instalațiilor de producere a energiei electrice din surse regenerabile, precum și racordarea la rețeaua de energie electrică.

În acest sens, unele dintre măsurile propuse de CE vizează:

- Desemnarea de către statele membre a unui ghișeu unic pentru acordarea autorizațiilor pentru proiectele în domeniul energiei electrice din surse regenerabile, astfel încât să limiteze la strictul necesar numărul autorizațiilor solicitate.
- Introducerea de către statele membre a unor proceduri complet digitalizate de acordare a autorizațiilor și mijloace de comunicare electronice pentru a înlocui folosirea hârtiei.

De asemenea, statele membre pot permite utilizarea unei proceduri de notificare simplificate pentru instalațiile sau unitățile de producție agregate cu o putere electrică mai mare de 10,8 kW și de până la 50 kW, cu condiția ca stabilitatea, fiabilitatea și siguranța rețelei electrice să fie menținute.

Recent, s-a publicat Regulamentul (UE) 2022/2577 din 22 decembrie 2022 de stabilire a unui cadru pentru accelerarea implementării energiei electrice din surse regenerabile, care se aplică tuturor statelor membre ale UE și acoperă o gamă largă de tehnologii în domeniul energiei regenerabile, inclusiv energia solară, eoliană, geotermală și hidroelectrică. Regulamentul este valabil pentru o perioadă de 18 luni de la intrarea sa în vigoare, cu posibilitatea prelungirii valabilității și face parte din pachetul REPowerEU, care constă în măsuri de reducere semnificativă a dependenței UE de combustibilii fosili

⁴ Directiva (EU) 2018/2001 a Parlamentului European și a Consiliului din 11 decembrie 2018 privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile

⁵ Privind accelerarea procedurilor de acordare a autorizațiilor pentru proiectele în domeniul energiei electrice din surse regenerabile și facilitarea contractelor de achiziție de energie electrică

din Rusia și de combatere a crizei climatice, prin accelerarea tranziției către sursele regenerabile de energie.

Așa cum a fost menționat, UE și-a stabilit obiective ambițioase pentru dezvoltarea surselor regenerabile de energie, vizând atingerea unui procent de 32% din consumul total de energie electrică până în anul 2030. Pentru a atinge acest obiectiv, este necesară o creștere semnificativă a implementării proiectelor privind energia electrică din surse regenerabile, însă procesul de acordare a autorizațiilor pentru aceste proiecte poate fi îndelungat și complex, implicând adesea mai multe agenții și niveluri de guvernare (așa cum va fi prezentat în secțiunile următoare).

În temeiul acestui regulament, statele membre au obligația de a se asigura că procesul de acordare a autorizațiilor pentru proiectele privind energia electrică din surse regenerabile este finalizat în anumite termene. Termenele maximale sunt următoarele:

- Un termen de 3 luni pentru procesul de acordare a avizelor pentru instalarea echipamentelor de energie solară și a activelor de stocare a energiei situate în același loc.
- Un termen de 6 luni pentru procesul de acordare a avizelor pentru proiectele de retehnologizare, inclusiv toate evaluările de mediu relevante. În cazul în care retehnologizarea are ca rezultat o creștere cu până la 15% a capacității centralei electrice, racordarea la rețea va fi permisă în termen de trei luni.

La art. 3, regulamentul introduce, de asemenea, o prezumție de interes public superior pentru proiectele privind energia electrică din surse regenerabile. Astfel, planificarea, construirea și exploatarea centralelor și a instalațiilor de producere a energiei electrice din surse regenerabile, precum și conectarea acestora la rețea, rețeaua aferentă în sine și activele de stocare sunt considerate a fi în interesul public major și a servi sănătății și siguranței publice atunci când se pun în balanță interesele juridice în fiecare caz în parte. Acest aspect se referă la punerea în aplicare a Directivei privind habitatele și va avea implicații, în special pentru proiectele existente de energie eoliană situate în cadrul sau în apropierea siturilor europene desemnate (situri Natura 2000).

Regulamentul introduce și conceptul de acord tacit al administrației în procedurile relevante de acordare a autorizațiilor, pentru a promova și accelera implementarea acestor instalații și pentru a face posibilă valorificarea beneficiilor acestora pe termen scurt. Alte măsuri vizează stabilirea unor proceduri mult mai rapide de acordare a autorizațiilor pentru amplasarea echipamentelor de energie solară pe structurile existente.

La nivel național, potrivit informațiilor publicate pe site-ul ANRE, puterea instalată în capacitățile de producere a energiei electrice, în anul 2022, a fost de 18,3 GW. Capacitatea instalată în principalele tehnologii regenerabile, respectiv sursa eoliană și cea fotovoltaică este de circa 3 GW, respectiv circa 1,4 GW.

Tabelul nr. 1 – Puterea instalată a capacităților de producere a energiei electrice, pe tipuri de tehnologii, 2022

Tehnologie/sursă	Putere instalată (MW)	Pondere în putere instalată
Hidro	6641.9	36,3%
Cărbune	3092.2	16,9%
Eolian	3014.9	16,5%
Hidrocarburi	2622.6	14,3%
Nuclear	1413	7,7%
Solar	1393.1	7,6%
Biomasă	107	0,6%
Biogaz	19.2	0,1%
Deșeuri	6	0,03%
Căldură reziduală	4.1	0,02%
Geotermal	0.05	0%
TOTAL	18314 MW	100%

Prin Planul Național Integrat în Domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice 2021-2030 (PNIESC), România se angajează să obțină până în anul 2030 un total de 30,7%⁶ din energia din surse regenerabile de energie în mixul de consum final de energie (obiectivul de decarbonizare asumat de România în calitate de stat membru al UE), prin creșterea capacității instalate de centrale eoliene și fotovoltaice, precum și prin creșterea numărului de prosumatori. În acest sens, până în 2030 România trebuie să dețină capacități instalate de 5,1 GW în tehnologia solara și 5,3 GW în tehnologia eoliană. România și-a propus ca în perioada 2021-2030 să instaleze capacități adiționale de 6,9 GW din surse regenerabile.

Totodată, prin PNRR se are în vedere reforma pieței de energie electrică din România, care vizează intrarea în vigoare a noii legi a energiei electrice, inclusiv a legislației secundare aferente, cu impact asupra creșterii ponderii energiei regenerabile în mixul energetic. Astfel, se preconizează că, la data intrării în vigoare a noii legi a energiei electrice și a legislației secundare aferente, se va înregistra și o creștere a capacității de producere de energie electrică din surse regenerabile, dar și integrarea piețelor naționale de energie la nivelul UE și regional, eliminarea obstacolelor în vederea finalizării pieței interne de energie electrică și adaptarea SEN la producerea viabilă și distribuită de energie electrică din surse regenerabile.

Potrivit unui studiu⁷ efectuat de RWEA în anul 2022, capacitățile suplimentare de producție de energie regenerabilă variabilă care trebuie instalate de România în perioada 2021-2030 sunt următoarele:

⁶ La sfârșitul anului 2020, Comisia Europeană a comunicat evaluarea planurilor naționale, iar recomandarea pentru România este de a-și crește nivelul de ambiție de la 30,7% la cel puțin 34%.

⁷ Analiza dezvoltării rețelei electrice de transport din România.

a) Eolian:

- +822 MW de capacitate instalată suplimentară în 2022 (față de 2020)
- +559 MW de capacitate instalată suplimentară în 2025 (față de 2022)
- +556 MW de capacitate instalată suplimentară în 2027 (față de 2025)
- +365 MW de capacitate instalată suplimentară în 2030 (față de 2027)

b) Fotovoltaic:

- +994 MW de capacitate instalată suplimentară în 2022 (față de 2020)
- +1037 MW de capacitate instalată suplimentară în 2025 (față de 2022)
- +528 MW de capacitate instalată suplimentară în 2027 (față de 2025)
- +1133 MW de capacitate instalată suplimentară în 2030 (față de 2027)

Referitor la potențialul tehnic din surse eoliene al României, acesta a fost estimat la circa 10,23 TWh/an, în prezent fiind valorificat doar 60%, întrucât SEN nu poate prelua sursele de producție cu caracter discontinuu nepredictibil. Astfel, orice eventuală dezvoltare a capacităților eoliene trebuie realizată în paralel cu alte dezvoltări care să asigure serviciile de echilibrare în sistem.

În ceea ce privește energia electrică produsă din surse solare, repartiția pe teritoriul național este relativ uniformă, cu valori cuprinse între 1.100 și 1.450 kWh/mp/an. Valorificarea potențialului solar în scopul producerii de energie electrică prin utilizarea panourilor fotovoltaice permite instalarea unei capacități totale de 4.000 MWp și producerea unei cantități anuale de energie de 4,8 TWh.

2.2. [Prezentarea etapelor procesului de racordare a utilizatorilor la rețelele electrice de interes public](#)

Racordarea la rețeaua electrică presupune parcurgerea mai multor etape, care se concretizează în activități distincte prestate de operatori diferiți. Aceste etape, împreună cu procedurile necesare pentru racordarea utilizatorilor la rețelele de distribuție sunt stabilite de ANRE, prin Regulamentul pentru racordarea utilizatorilor la rețele electrice de interes public.

Racordarea la rețea funcționează pe baza principiului legal nediscriminatoriu, ceea ce înseamnă că operatorii de rețea trebuie să permită întotdeauna accesul la rețea oricărui solicitant, în condițiile în care acesta respectă toate cerințele legale. Racordarea utilizatorilor la rețea poate fi restricționată numai în condițiile prevăzute la art. 25 alin. (2) din Legea energiei electrice și a gazelor naturale nr. 123/2012, cu modificările și completările ulterioare, și anume atunci când racordarea afectează siguranța SEN, prin nerespectarea normelor tehnice și a standardelor de performanță prevăzute în reglementările tehnice în vigoare sau în cazul în care operatorul de transport, operatorul de distribuție sau comunitățile de energie ale cetățenilor care gestionează rețelele de distribuție nu dispun de capacitățile necesare. Refuzul trebuie motivat și justificat în mod

corespunzător pe criterii obiective, din punct de vedere tehnic și economic, conform reglementărilor emise de ANRE. Operatorul de rețea (OTS sau, după caz, OD) emite ATR la rețea pe baza infrastructurii existente. Racordarea la rețeaua electrică a centralelor de producere a energiei electrice necesită respectarea cerințelor legale speciale și adoptarea de măsuri de minimizare a oricărui risc legat de siguranța SEN, inclusiv certificarea din punct de vedere a respectării cerințelor tehnice de către echipamentele utilizate de către dezvoltatorul proiectului.

Reglementările aplicabile activității de racordare la rețelele electrice de interes public

Activitatea de racordare a capacităților de producere a energiei electrice la rețeaua națională se realizează în regim reglementat. Principalele acte normative care reglementează activitatea de racordare la rețelele electrice sunt:

- Legea energiei electrice și a gazelor naturale nr. 123/2012, cu modificările și completările ulterioare
- Regulamentul privind racordarea utilizatorilor la rețelele electrice de interes public, aprobat prin Ordinul președintelui ANRE nr. 59/2013, cu modificările și completările ulterioare (în continuare, Regulamentul de racordare la rețelele electrice)
- Regulamentul privind stabilirea soluțiilor de racordare a utilizatorilor la rețelele electrice de interes public, aprobat prin Ordinul președintelui ANRE nr. 102/2015, cu modificările și completările ulterioare
- Regulamentul pentru acordarea licențelor și autorizațiilor în sectorul energiei electrice, aprobat prin Ordinul președintelui ANRE nr. 12/2015, cu modificările și completările ulterioare
- Metodologia pentru emiterea avizelor de amplasament de către operatorii de rețea, aprobată prin Ordinul președintelui ANRE nr. 25/2016, cu modificările și completările ulterioare.

Conform prevederilor din Regulamentul de racordare la rețele electrice, pentru realizarea racordării instalațiilor unui utilizator la rețeaua electrică de interes public se parcurg, după caz, următoarele etape, în ordine cronologică:

a) Etapa preliminară de documentare și informare (etapă opțională)

În această etapă, operatorul de rețea (OR) transmite, la solicitarea primită din partea producătorului, informații privind necesitatea obținerii unui aviz de amplasament, dacă este cazul, situație în care se indică documentația și datele necesare emiterii avizului de amplasament. Totodată, utilizatorul este informat referitor la posibilitățile de racordare a locului de producere/consum și producere, etapele procesului de racordare și durata acestora, documentele necesare și tarifele în vigoare.

b) Depunerea cererii de racordare la OR și a documentației aferente pentru obținerea avizului tehnic de racordare

Cererea de racordare la SEN se adresează OTS, pentru locuri de producere cu puteri instalate ce depășesc 50 MW, respectiv la OD din zonă, pentru locuri de producere cu puteri instalate mai mici de 50 MW.

c) Stabilirea soluției de racordare la rețeaua electrică și emiterea de către OR a ATR, ca ofertă de racordare

Soluția de racordare a unui loc de producere se stabilește de către operatorul de rețea căruia i-a fost adresată cererea de racordare (OTS sau OD), conform prevederilor *Regulamentului de racordare la rețele electrice*, prin fișă de soluție sau studiu de soluție, după caz, în funcție de puterea maximă simultană evacuată, de tensiunea nominală a rețelei electrice unde se racordează sau, dacă soluția de racordare este unică și/sau evidentă, în conformitate cu prevederile *Regulamentului privind stabilirea soluțiilor de racordare a utilizatorilor la rețelele electrice de interes public*. ATR se emite de operatorul la a cărui rețea se racordează instalațiile utilizatorului.

d) Încheierea contractului de racordare

Pentru realizarea instalației de racordare la rețea (instalația electrică situată între punctul de delimitare și punctul de racordare la rețeaua electrică de interes public), utilizatorul încheie cu OR contractul de racordare. În cazul în care, în vederea asigurării condițiilor pentru evacuarea în siguranță a energiei electrice produse, în ATR sunt prevăzute lucrări de întărire a rețelei electrice în amonte de punctul de racordare, acestea sunt de asemenea incluse în contractul de racordare.

e) Realizarea lucrărilor de racordare la rețeaua electrică și punerea în funcțiune a instalației de racordare

f) Punerea sub tensiune a instalației de utilizare pentru perioada de probe

Parcurgerea etapei de punere sub tensiune a instalației de utilizare pentru probe este obligatorie în cazul în care, în conformitate cu prevederile normelor tehnice în vigoare, sunt necesare probe la locul de producere/consum și producere. În această situație, etapa de punere sub tensiune pe perioada de probe este prevăzută în cadrul contractului de racordare.

În situația în care etapa de punere sub tensiune a instalației de utilizare pentru realizarea probelor nu este prevăzută în contractul de racordare, procesul de racordare continuă cu emiterea de către OR a certificatului de racordare.

g) Emiterea de către OR a certificatului de racordare a locului de producere

h) Punerea sub tensiune finală a instalației de utilizare (centrala electrică)

Punerea sub tensiune finală a instalațiilor electrice se face de către OR după emiterea certificatului de racordare și încheierea de către utilizator a contractului pentru transportul, distribuția și/sau furnizarea energiei electrice, cu respectarea normelor în vigoare.

Documente rezultate din parcurgerea procesului de racordare a instalațiilor de producere de energie electrică la SEN

Pentru racordarea la rețeaua electrică a unei instalații de producere a energiei electrice, conform reglementărilor în vigoare, este necesară parcurgerea etapelor procesului de racordare și obținerea, după caz, a următoarele documente:

1. Avizul de amplasament

Acesta este eliberat de OR, în termen de 15 zile de la data înregistrării cererii și a documentației complete, conform Metodologiei pentru emiterea avizelor de amplasament de către operatorii de rețea, în vigoare. Avizul confirmă faptul că, din punct de vedere tehnic, proiectul respectă distanțele de protecție și siguranță față de rețeaua electrică din zonă sau stabilește condițiile de coexistență cu acestea. Acest aviz este solicitat în Certificatul de urbanism pentru PUZ și AC.

2. Fișa de soluție sau studiul de soluție

Soluția de racordare la rețea a unui loc de producere/consum și producere este stabilită fie printr-o fișă de soluție, fie printr-un studiu de soluție, în funcție de criteriile prevăzute în Regulamentul de stabilire a soluțiilor de racordare la rețelele electrice de interes public, în vigoare. OR căruia i s-a adresat cererea de racordare este responsabil pentru elaborarea fișei de soluție sau a studiului de soluție, după caz. Studiul de soluție se elaborează pe bază de contract încheiat între OR și utilizator. OR elaborează studiul de soluție cu personal propriu sau încheie un contract pentru executarea studiului de soluție cu un operator economic atestat de ANRE. Operatorul de rețea are obligația să transmită utilizatorului studiul de soluție avizat în termen de maxim 3 luni în cazul racordării la o rețea cu tensiunea nominală de 110 kV sau mai mare, respectiv de maxim o lună în cazul racordării la o rețea de medie sau joasă tensiune, termen stabilit de la data încheierii contractului pentru elaborarea studiului de soluție, cu condiția achitării de către utilizator a cheltuielilor legate de elaborarea studiului de soluție, care includ și avizarea acestuia, conform Regulamentului de racordare la rețelele electrice.

În situația în care prin studiul de soluție au fost stabilite mai multe soluții, utilizatorul trebuie să opteze pentru una dintre aceste soluții și să își exprime opțiunea în scris, într-un interval de maxim două luni de la comunicarea studiului de soluție, sub sancțiunea încetării valabilității studiului de soluție și clasării cererii de racordare. Soluția de racordare valabilă este cea înscrisă în avizul tehnic de racordare.

3. *Avizul tehnic de racordare*

ATR-ul conține soluția tehnică de racordare și constituie oferta operatorului de rețea la cererea de racordare a solicitantului. ATR-ul se emite de către OR în termen de 30 de zile calendaristice de la data depunerii de către utilizator a documentației complete, conform Regulamentului de racordare la rețelele electrice, în situația în care soluția de racordare se stabilește prin fișă de soluție, respectiv în maxim 10 zile calendaristice calculate fie de la data transmiterii de către OR a studiului de soluție avizat, în situația în care prin studiu s-a stabilit o singură soluție de racordare, fie de la data comunicării în scris de către utilizator a opțiunii pentru una dintre soluții, în situația în care studiul conține mai multe soluții de racordare.

ATR-ul respectă formatul cadru aprobat de ANRE și include informații cu privire la puterea aprobată pentru evacuare pentru locul de producere și tariful de racordare care urmează să fie plătit de investitor. ATR-ul este emis de OR la rețeaua căruia se racordează instalațiile utilizatorului.

Principalele condiții tehnico-economice de racordare la rețea conținute în ATR -ul emis de către OR sunt următoarele:

- Puterea aprobată pentru consum și/sau evacuare și evoluția în timp a acesteia
- Puterea instalată totală și evoluția în timp a acesteia
- Justificarea diferenței dintre puterea instalată totală și puterea aprobată pentru evacuare în rețea, în cazul în care diferența respectivă a rezultat ca necesară
- Descrierea soluției de racordare, care include lucrările pentru realizarea racordării, cu precizarea punctului de racordare, punctului de interfață, punctului de delimitare, punctului de măsurare și a lucrărilor ce trebuie efectuate pentru întărirea rețelei electrice în amonte de punctul de racordare, necesare pentru racordarea respectivă
- Datele energetice ale unităților generatoare
- Obligațiile solicitantului de îndeplinire a unor condiții specifice pentru racordare, inclusiv cele privind realizarea probelor pentru punerea în funcțiune prevăzute de reglementările tehnice în vigoare
- Tariful de racordare
- Obligațiile solicitantului legate de participarea sa la menținerea siguranței în funcționare a SEN și la restaurarea funcționării SEN după o cădere totală sau parțială a acestuia.

Lucrările de întărire a rețelei în amonte față de punctul de racordare pot fi necesare pentru a evacua în rețea, în condiții de siguranță, întreaga putere electrică produsă. În acest caz, pentru locuri de producere/consum și producere cu putere totală aprobată pentru evacuare mai mare de 1 MW, utilizatorul trebuie să constituie o garanție financiară în favoarea OR. Valoarea garanției reprezintă un procent de până la 20% din valoarea

tarifului de racordare. Această garanție trebuie depusă până la încheierea contractului de racordare și nu mai târziu de 3 luni de la data emiterii ATR-ului.

Potrivit reglementărilor în vigoare, ATR-ul își pierde valabilitatea:

- a) după 12 luni de la data emiterii, în cazul în care contractul de racordare nu a fost încheiat;
- b) la rezilierea contractului de racordare;
- c) la expirarea perioadei de valabilitate a acordurilor/autorizațiilor sau a perioadei de valabilitate a aprobărilor legale în baza cărora a fost emis ATR;
- d) în cazul în care utilizatorul nu a obținut autorizația de construire pentru obiectivul care urmează a fi racordat la rețea în termen de 12 luni de la semnarea contractului de racordare, dar mai mult de 18 luni de la data emiterii ATR;
- e) la încetarea valabilității acordurilor/autorizațiilor și/sau a aprobărilor legale în baza cărora a fost emis avizul tehnic de racordare pentru orice temei, constatată prin hotărâre judecătorească definitivă.

4. Contractul de racordare la rețea

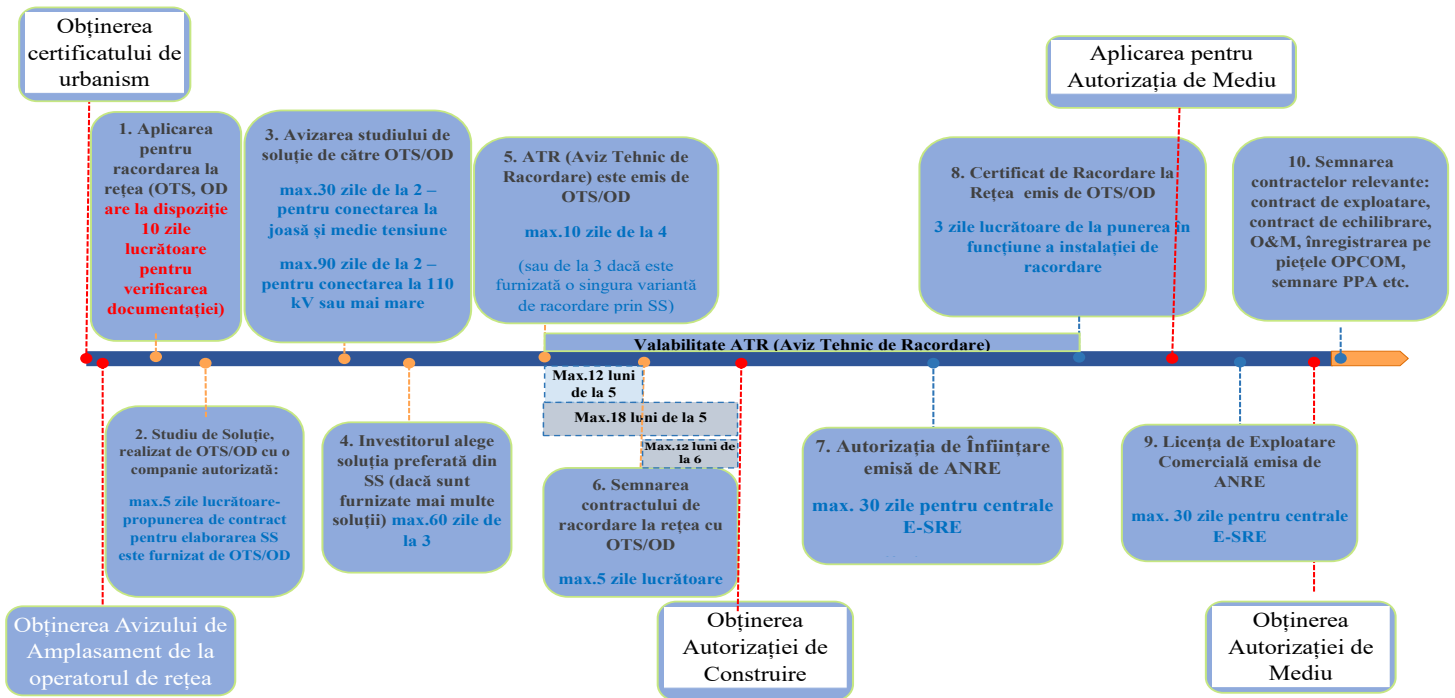
Acest contract se încheie cu OR, la solicitarea utilizatorului, cu respectarea conținutului cadru prevăzut de reglementările în vigoare. Propunerea de contract se comunică utilizatorului de către OR în termen de 5 zile lucrătoare de la data înregistrării cererii pentru încheierea contractului și a documentației complete, prevăzute în Regulamentul de racordare la rețelele electrice. Contractul de racordare conține descrierea lucrărilor necesare pentru realizarea instalației de racordare și, după caz, a lucrărilor de întărire a rețelei electrice în amonte de punctul de racordare, obligațiile părților, valoarea tarifului de racordare detaliată pe componente, termene și grafice de plată, condiții de executare a garanției financiare, dacă aceasta a fost constituită, condiții de încetare, respectiv reziliere a contractului etc.

5. Certificatul de racordare la rețea

Certificatul de racordare este documentul unic emis de OD/OTS pentru locul de producere/consum și producere, prin care se certifică îndeplinirea condițiilor de racordare la rețea, respectiv realizarea instalației de racordare, precum și a instalațiilor electrice ale utilizatorului, și prin care se stabilesc condiții tehnice de utilizare a rețelei după punerea sub tensiune finală a instalației de utilizare.

Termenul de emiterie a certificatului de racordare și de transmitere a acestuia la utilizator este de 3 zile lucrătoare de la data depunerii de către utilizator a dosarului instalației de utilizare, a procesului-verbal de recepție a punerii în funcțiune a capacităților de producere și a certificatului de conformitate, dacă acesta este necesar, conform Regulamentului de racordare la rețelele electrice.

Figura nr. 1 – Schema procesului de autorizare pentru racordarea instalațiilor de producere a energiei electrice la rețeaua de energie electrică

2.3. Analizarea procesului de racordare la rețeaua electrică de transport/de distribuție, cu accent asupra emiterii ATR

Racordarea unui loc de producere a energiei electrice din surse regenerabile la rețeaua electrică de transport sau de distribuție se realizează prin parcurgerea etapelor aferente procesului de racordare, prezentate în secțiunea 2.1. de mai sus.

Potrivit reglementărilor în vigoare⁸, operatorii de rețea își organizează activitatea privind racordarea utilizatorilor la rețea pe baza procedurilor proprii⁹, astfel încât aceasta să se desfășoare operativ, fără întârzieri sau blocaje în procesarea cererilor din partea solicitanților. OTS stabilește și publică proceduri transparente și eficiente privind racordarea nediscriminatorie la sistemul de transport a unor noi instalații de producere și a unor noi instalații de stocare a energiei, în acord cu reglementările ANRE. Procedurile respective sunt supuse aprobării ANRE.

Cererea de racordare depusă de solicitanți pentru racordarea locului de producere/consum și producere la rețeaua electrică este însoțită de următoarele informații și documente:

⁸ Art. 66. alin. (1) din Regulamentul privind racordarea utilizatorilor la rețelele electrice de interes public.

⁹ Care se publică pe pagina de internet proprie a operatorilor de rețea.

- datele tehnice și energetice caracteristice ale locului de producere/consum și producere al utilizatorului, conform reglementărilor în vigoare la data depunerii cererii de racordare, inclusiv datele energetice conținute în formatul cadru al ATR;
- copie a certificatului de urbanism eliberat în vederea obținerii autorizației de construire pentru locul de producere respectiv, în termen de valabilitate;
- copie a planului de situație pe care să fie poziționată amplasarea locului de producere, întocmit de proiectant pe suport topografic cu coordonate stereo
- copie a actului de identitate, certificatului de înregistrare la Registrul Comerțului sau a altor autorizații legale de funcționare, după caz;
- copie a actului de proprietate sau orice alt înscris care atestă dreptul de folosință asupra terenului care constituie locul de producere pentru care se solicită racordarea;
- copie a extrasului de carte funciară pentru terenul pe care se va amplasa obiectivul aferent locului de producere;
- alte documente pe care solicitantul consideră necesar să le depună în sprijinul cererii.

Precizări privind racordarea locurilor de producere la rețeaua electrică de transport

OTS are obligația să publice pe pagina proprie de internet o situație a ATR-urilor/certificatelor de racordare emise, inclusiv a celor emise de OD, și să actualizeze această situație, în baza informațiilor transmise de către OD, cel puțin o dată pe lună.

Potrivit informațiilor transmise Consiliului Concurenței de OTS, situațiile centralizatoare publicate lunar conțin informații privitoare la locuri de producere/consum și producere, astfel:

- ATR-uri valabile emise în ultimele 12 luni, pentru care nu a fost încheiat contractul de racordare (valabilitatea ATR încetează după 12 luni de la emitere, dacă nu a fost încheiat contractul de racordare);
- contract de racordare încheiate;
- certificate de racordare emise.

Astfel, informațiile publicate de OTS cu privire la ATR-urile emise cuprind data ultimei actualizări a informațiilor și, pentru fiecare document, data emiterii acestuia, precum și data până la care este valabil, denumirea locului de producere/consum și producere, puterea aprobată pentru evacuare, data și numărul contractului de racordare dacă este cazul.

Referitor la numărul cererilor de racordare depuse de către solicitanți, pentru care documentația a fost completă și s-a încheiat contractul pentru elaborarea studiului de soluție, OTS a menționat că în această etapă se află în lucru un număr de 72 de cereri de

racordare, reprezentând o putere instalată totală de circa 10.100 MW, dintr-un total de 156 de cereri de racordare însumând o putere instalată totală de circa 26.000 MW.

De asemenea, OTS a precizat că diferențele mari dintre duratele de soluționare a cererilor de racordare sunt determinate, în principal, de următoarele aspecte generate de acțiunile utilizatorilor:

- timpul de completare de către utilizator a documentației anexate cererii de racordare, care variază de la câteva zile la maxim 6 luni;
- durata de elaborare a studiului de soluție, stabilită prin negociere directă între solicitant și proiectantul ales și precizată în oferta proiectantului pentru elaborarea studiului de soluție, anexată de către solicitant la cererea de racordare și în contractul pentru elaborarea studiului de soluție;
- durata de completare/corectare a studiilor de soluție conform solicitărilor operatorilor transmise în cursul procesului de avizare;
- termenul în care utilizatorii optează pentru una dintre soluțiile de racordare avizate de către operatori.

Referitor la durata de soluționare a cererilor, OTS a constatat că aceasta este influențată în mod semnificativ de nivelul de pregătire și de implicare a consultanților/proiectanților aleși de către solicitanți. Astfel, pentru perioada 2019-2022, durata medie de soluționare a cererilor de racordare depuse la OTS a fost de circa 9 luni, aceste durate variind între 5 și 13 luni.

Față de aspectele mai sus prezentate, menționăm că în *Regulamentul privind racordarea utilizatorilor la rețelele electrice de interes public* sunt prevăzute termene de soluționare¹⁰, respectiv în maxim 10 zile calendaristice de la data înregistrării documentației complete operatorul de rețea transmite solicitantului factura de plată a tarifului pentru emiterea avizului tehnic de racordare sau pentru actualizarea avizului tehnic de racordare/certificatului de racordare. În cazul în care OR întârzie să își îndeplinească obligațiile față de termenul legal, acesta este sancționat conform prevederilor legale.

De asemenea, cu privire la ATR-urile emise în perioada 2019-2022, Transelectrica a precizat că:

- nu a fost pus în funcțiune niciun loc de producere a energiei electrice racordat la rețeaua electrică de transport și nu s-a estimat care vor fi capacitățile finale;

¹⁰ În termen de 6 luni de la data comunicării de către operatorul de rețea a necesității completării documentației, dacă aceasta nu a fost depusă de utilizator, cererea de racordare se clasează, operatorul de distribuție notificând utilizatorul în acest sens, în scris, în termen de 3 zile lucrătoare de la termenul menționat anterior.

- termenele estimate de solicitanți în cererea de racordare, pentru centrale cu puteri instalate mari, racordate la RET, din perspectiva punerii în funcțiune a acestora, sunt, în general, de cel puțin 3 ani;
- la momentul emiterii ATR-ului majoritatea proiectelor sunt în faza de obținere a avizelor și acordurilor, precum și a autorizațiilor de construire, proiectarea, execuția, punerea sub tensiune și perioada de probe.

Un alt aspect menționat de OTS se referă la faptul că volumul foarte mare al cererilor de racordare a condus la situația în care, pentru a asigura condițiile tehnice de evacuare a puterii produse de centralele electrice, sunt necesare lucrări de dezvoltare a rețelelor electrice, care presupun durate mari de realizare și care pot influența termenul de punere în funcțiune a capacităților de producere a energiei electrice, în funcție de zona de amplasare a centralei.

Referitor la publicarea capacităților disponibile în rețelele electrice pentru racordarea de noi instalații de producere a energiei electrice, pentru informarea producătorilor și potențialilor producători de energie electrică, OTS și OD concesionari aplică Procedura privind determinarea capacității disponibile în rețelele electrice pentru racordarea de noi instalații de producere a energiei electrice, aprobată prin Ordinul președintelui ANRE nr. 137/2021. În baza acestei proceduri, OTS publică informații cu privire la:

1. Capacitatea de racordare pentru fiecare zonă de rețea actualizată;
2. Situația centralelor electrice și consumatorilor care au contract de racordare ATR;
3. Determinarea capacității de racordare;
4. Valoarea calculată pentru capacitatea de racordare s-a determinat ca diferență între puterea produsă în zona de rețea analizată la limita de verificare a criteriului de siguranță (N-1) și puterea produsă de centralele electrice puse în funcțiune și considerate în regimul de dimensionare;
5. Capacitățile de racordare pentru zonele RET includ atât puterea generată de unitățile de producție care se pot racorda la RET, cât și excedentul zonelor RED 110 kV provenit din diferența dintre puterea generată și consumul din rețeaua de distribuție;
6. Racordarea de noi unități de producție la RED 110 kV este condiționată atât de disponibilitatea capacității de racordare în RED 110 kV, cât și de cea în RET;
7. Situația generală a puterilor instalate în centrale electrice în diverse stadii (contract de racordare, ATR, studiu de soluție avizat/în curs de avizare sau cerere de racordare cu documentație completă) se actualizează lunar (doar cererile de racordare la RET cu documentație completă au fost considerate, cele de racordare la RED nefiind cunoscute de OTS);
8. Factori care pot influența valorile capacităților de racordare;
9. Capacitatea de racordare în perspectivă (perioada 2025-2030) pentru fiecare zonă estimată, pornind de la capacitatea calculată pentru anul 2022, la care s-a adăugat o creștere de capacitate datorată proiectelor din Planul de Dezvoltare a RET aprobat.

În ceea ce privește investițiile în dezvoltarea RET, OTS a menționat ca acestea au ca obiectiv racordarea noilor capacități de producere a energiei electrice din surse regenerabile, fiind cuprinse în capitolele D „Integrarea producției din centrale noi – Dobrogea și Moldova”, E „Integrarea producției din centrale – alte zone” și F „Creșterea capacității de interconexiune și integrarea producției din surse regenerabile” din Planul de Dezvoltare a RET.

OTS este o întreprindere căreia i se aplică cadrul legislativ care reglementează guvernanta corporativă a întreprinderilor publice, respectiv Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 109/2011, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 111/2016, cu modificările și completările ulterioare. Actul normativ definește în mod clar, printre altele, procesul de selecție a membrilor consiliului de administrație al întreprinderilor publice dar și modul de evaluare a performanțelor întreprinderilor și a activității administratorilor.

Potrivit art. 28 din Anexa 1¹¹ la H.G. nr. 722/2016, se stabilește¹² o matrice a profilului pentru fiecare consiliu, care trebuie să includă următoarele informații:

- a) definirea criteriilor și precizarea de indicatori pentru acestea;
- b) identificarea criteriilor obligatorii și a celor opționale;
- c) definirea unei grile comune de evaluare pentru toate criteriile;
- d) ponderi pentru fiecare criteriu, în funcție de importanța acestora;
- e) gruparea criteriilor pentru analiză comparativă;
- f) specificarea unui prag minim colectiv pentru fiecare criteriu la care este necesar, dacă există sau se aplică;
- g) subtotaluri, totaluri, totaluri ponderate și ponderi, pentru criterii și pentru administratorii individuali.

Prin Anexa 2 la H.G. nr. 722/2016¹³ sunt introduse o serie de prevederi privind indicatorii de performanță (instrumente de măsurare cantitativă și calitativă a performanței financiare și nefinanciare) care indică atingerea unor obiective cuantificabile raportate la ținte specifice de performanță.

Astfel, evaluarea eficienței activității administratorilor întreprinderilor publice se face pe baza îndeplinirii obiectivelor cuprinse în planul de administrare și a indicatorilor de

¹¹ Norme Metodologice din 28 septembrie 2016 pentru stabilirea criteriilor de selecție, de întocmire a listei scurte de până la 5 candidați pentru fiecare post, a clasamentului acestora, a procedurii privind numirile finale, precum și a altor măsuri necesare implementării prevederilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 109/2011 privind guvernanta corporativă a întreprinderilor publice.

¹² de către comitetul de numire a consiliului de administrație, împreună cu ministerul de resort.

¹³ Norme Metodologice din 28 septembrie 2016 pentru stabilirea indicatorilor de performanță financiari și nefinanciari și a componentei variabile a remunerației membrilor consiliului de administrație sau, după caz, de supraveghere, precum și a directorilor, respectiv a membrilor directoratului (Anexa 2).

performanță financiari și nefinanciari cuprinși în contractul de mandat. În același timp, *Raportul OCDE cu privire la guvernanta corporativă a întreprinderilor publice din România*¹⁴, care realizează o evaluare a cadrului de guvernanta corporativă a întreprinderilor publice din România, prin raportare la principiile OCDE cu privire la guvernanta corporativă a întreprinderilor publice¹⁵, a constatat însă existența unor deficiențe semnificative în ceea ce privește punerea în aplicare efectivă a cadrului legislativ privind guvernanta corporativă a acestor întreprinderi. Pe baza deficiențelor identificate, raportul cuprinde și o serie de recomandări.

Problematica guvernantei corporative a întreprinderilor publice se regăsește și în Planul Național de Redresare și Reziliență al României, prin jalonul 439 „*Intrarea în vigoare a legislației actualizate privind companiile de stat*” și jalonul 440 *Operaționalizarea Grupului Operativ din cadrul Centrului Guvernului pentru coordonarea și monitorizarea politicilor de guvernanta corporativă*.

În acest sens, prin *Legea nr. 187/2023 pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 109/2011 privind guvernanta corporativă a întreprinderilor publice*, se înființează *Agencia pentru Monitorizarea și Evaluarea Performanțelor Întreprinderilor Publice*, denumită în continuare AMEPIP, organ de specialitate cu personalitate juridică, în subordinea Guvernului și în coordonarea prim-ministrului, prin Secretariatul General al Guvernului. Conform prevederilor art. 4¹ alin. (2) din ordonanță, AMEPIP are rolul de a stabili politica de guvernanta corporativă, de a coordona implementarea regulilor în domeniu la nivelul autorităților publice tutelare, de a le monitoriza și evalua, respectiv de a aplica sancțiuni pentru abaterile identificate.

În concluzie, având în vedere rolul major al OTS în atingerea obiectivelor cuprinse în strategia energetică a României, se constată că ar fi util ca mandatele membrilor consiliului de administrație a OTS să cuprindă obiective/indicatori de performanță privind dezvoltarea RET, în scopul facilitării racordării noilor capacități de producere a energiei electrice din surse regenerabile.

Precizări privind racordarea capacităților de producere la rețelele electrice de distribuție

Cu privire la ATR-urile emise de OD în perioada 2019-2021, ca urmare a cererilor primite de la utilizatori pentru racordarea locurilor de producere, în tabelul de mai jos este prezentată o situație realizată pe baza datelor furnizate de OD.

¹⁴<https://www.oecd.org/corporate/oecd-review-of-the-corporate-governance-of-state-owned-enterprises-in-romania-fabf20a8-en.htm>

¹⁵<https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/7bd54fe4-ro.pdf?expires=1689589868&id=id&accname=guest&checksum=00B87E1850E0E231B129C66EEC60116F>.

În perioada ce face obiectul analizei, respectiv anii 2019-2022, numărul cererilor de racordare adresate OD de către producătorii de energie electrică din surse regenerabile a înregistrat o evoluție ascendentă, crescând semnificativ în cea de-a doua jumătate a perioadei vizate (anii 2021 și 2022), astfel încât cea mai mare parte a racordărilor solicitate de producători se află în prezent în diverse stadii de derulare a procesului de racordare. Totuși, așa cum se poate observa, în aceeași perioadă au fost puse în funcțiune foarte puține capacități de producție.

Tabelul nr. 2 – Numărul cererilor de racordare la RED depuse în perioada 2019-2021, precum și al cererilor finalizate

An	Număr cereri de racordare	Sursă	Putere solicitată (MW)	Nr. ATR emise	Nr. ATR în analiză	Putere efectiv instalată (MW)
2019		hidro	308,28			37,95
2019		biomasă	0,16			
2019		eolian	48			
2019		fotovoltaic	2,48			
2019	17		358,92	11	6	37,95
2020		fotovoltaic	271,86			3,38
2020		biogaz	1,76			
2020		eolian	256,52			
2020		biomasă	0,8			
2020		hidro	1,32			0,50
2020	42		532,25	29	16	3,88
2021		hidro	54,14			
2021		eolian	438,64			
2021		fotovoltaic	1548,51			2,04
2021	136		2.041,29	46	105	2,04
2022		fotovoltaic	5432,55			0
2022		eolian	517,55			0
2022	244		5.950,01	97	231	0

Tabelul nr. 3 – Durata medie de racordare, în zile, pentru racordările finalizate în perioada 2019-2022

Denumire OD	2019	2020	2021	2022
E-Distribuție Muntenia	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
E-Distribuție Banat	[...]	n.a.	[...]	n.a.
E-Distribuție Dobrogea	n.a.	n.a.	[...]	n.a.
Delgaz Grid	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Distribuție Energie Oltenia	[...]	[...]	[...]	[...]
Distribuție Energie Electrică România	[...]	[...]	[...]	n.a.

Referitor la durata medie de racordare înregistrată, OD au indicat diverse cauze care au condus la prelungirea etapelor procesului de racordare, cum ar fi:

- întârzieri la semnarea contractului de racordare;

- plata tarifului de racordare nu se realizează în termenele prevăzute în contractul de racordare;
- întârzieri în obținerea avizelor și acordurilor solicitate prin certificatul de urbanism în conformitate cu Legea nr. 50/1991 privind autorizarea executării lucrărilor de construcții, republicată, cu modificările și completările ulterioare;
- întârzieri în emiterea autorizației de construire;
- fonduri insuficiente pentru realizarea lucrărilor de întărire a rețelei (situația când producătorul plătește componenta Ti calculată potrivit Ordinului președintelui ANRE nr. 11/2014 și Ordinului președintelui ANRE nr. 141/2014);
- întârzieri foarte mari în realizarea instalațiilor de producere care sunt în sarcina producătorului (au existat cazuri în care instalațiile de racordare au fost realizate în perioada 2012-2013, iar instalațiile de producere s-au realizat în perioada 2018-2022).

În ceea ce privește durata etapelor necesare racordării la rețea, producătorii, prin asociațiile reprezentative, au menționat că aceasta reprezintă în jur de 30-40% din durata totală a procesului de autorizare a unei centrale de producție de energie electrică din surse regenerabile, respectiv 145-205 zile conform termenelor legale. Această durată nu prevede situațiile specifice pe care le întâmpină fiecare proiect, situații care prelungesc aceste termene.

2.4. Investițiile preconizate în capacități noi de producere a energiei electrice din surse regenerabile la nivelul României, conform Planului Național de Redresare și Reziliență

În anul 2022, CE a lansat REPowerEU, planul prin care se urmărește reducerea dependenței de combustibilii fosili din Rusia și accelerarea tranziției către energia verde. Măsurile incluse în acest plan prevăd accelerarea dezvoltării producerii energiei electrice din surse regenerabile, iar prin Mecanismul de redresare și reziliență sunt susținute proiectele și reformele din domeniul energetic.

La nivelul României, prin PNRR Componenta C6-Energie, sunt avute în vedere două măsuri principale pentru reforma pieței de energie electrică, respectiv eliminarea treptată a utilizării cărbunelui/lignitului și creșterea capacității de producere a energiei electrice din surse regenerabile. Astfel, prin PNRR este sprijinită atingerea țintelor asumate prin PNIESC, respectiv realizarea de centrale/capacități de producere a energiei electrice din surse regenerabile:

- instalarea a 950 MW în centrale eoliene și fotovoltaice până la 30 iunie 2024;
- înlocuirea centralelor care folosesc cărbunele drept combustibil cu centrale pe gaze sau gaze obținute din surse regenerabile, cu o capacitate de 1300 MW până în anul 2025;

- instalarea de capacități de stocare a energiei electrice cu o putere totală de 240 MW (480 MW) până la sfârșitul anului 2025.

De asemenea, în conformitate cu proiectul de Strategie energetică a României 2022-2030 cu perspectivă 2050, sunt prevăzute noi investiții în capacități din surse regenerabile de energie, pentru a actualiza capacitățile de producție învechite, pentru a introduce noi tehnologii cu impact redus asupra mediului și pentru a dezvolta instalații de interconectare.

În perioada 2019-2022, în domeniul energiei electrice din surse regenerabile, în sprijinul producătorilor, s-au emis următoarele măsuri de ajutor de stat:

- a. Schema de ajutor de stat având ca obiectiv sprijinirea investițiilor destinate instalării de noi capacități de producere a energiei electrice din surse regenerabile de energie eoliană și solară, cu sau fără instalații de stocare integrate*

În cadrul schemei se acordă finanțare nerambursabilă pentru realizarea capacităților noi de producție a energiei electrice din sursă eoliană/solară, cu sau fără instalații de stocare integrate ca activitate secundară, stocarea având un procent de maximum 20% din valoarea ajutorului de stat. În anul 2022 s-a organizat prima procedură de ofertare concurențială. În cazul în care bugetul schemei de ajutor de stat nu se consumă integral după prima licitație, Ministerul Energiei va organiza o nouă procedură de ofertare concurențială pentru suma rămasă neutilizată. Bugetul total estimat al schemei este echivalentul în lei a sumei de 595 de milioane de euro. Schema de ajutor de stat se aplică până la data de 31.12.2023.

- b. Schema de ajutor de stat având ca obiectiv sprijinirea investițiilor destinate promovării producției de energie din surse regenerabile mai puțin exploatate, respectiv biomasă, biogaz, energie geotermală (HG nr. 195/2022)*

Schema a fost elaborată în baza art. 41 din vechiul General Block Exemption Regulation (GBER) fiind exceptată de la notificare. Ajutorul se acordă beneficiarilor care întrunesc condițiile de eligibilitate și selecție. Finanțarea este din Programul Operațional Infrastructură Mare, cu un buget de 21 milioane de euro. Schema de ajutor de stat se aplică până la data de 31.12.2023.

- c. Schema de ajutor de stat pentru dezvoltarea capacităților de stocare a energiei electrice (baterii)*

Schema de ajutor de stat este bazată pe derularea unei proceduri de ofertare concurențiale, elaborată în baza secțiunii 4.9 Ajutoare pentru infrastructura energetică din CEEAG (Orientările privind ajutoarele de stat pentru climă, protecția mediului și energie). Finanțarea este din PNRR, cu un buget alocat de 103,5 milioane de euro. Schema de ajutor de stat se va aplica până la data de 31.12.2025.

d. Schema de ajutor de stat privind sprijinirea investițiilor în noi capacități de producere a energiei electrice produse din surse regenerabile, aferentă Fondului pentru Modernizare

În cadrul schemei se acordă finanțare nerambursabilă pentru realizarea de noi capacități de producere a energiei electrice din surse regenerabile, respectiv: eolian, solar, hidro, geotermal, biomasă și biogaz, elaborată în baza art. 41 din proiectul de modificare a GBER. Ajutorul se acordă prin procedură concurențială. Finanțarea este alocată din Fondul pentru Modernizare, având un buget de 550 milioane de euro. Schema se va aplica până la data de 31.12.2028.

Conform datelor și informațiilor transmise Consiliului Concurenței de Ministerul Energiei, în cadrul procedurii de ofertare derulate pentru măsura de investiții 1.1. Noi capacități pentru producția de electricitate din surse regenerabile din cadrul PNRR, Componenta C6-Energie, cu un buget total alocat de 595 milioane de euro (inclusiv supracontractarea de 30% din bugetul național), au fost depuse 723 de oferte, cu o valoare totală a proiectelor de circa 26 miliarde de lei. Capacitatea de producție instalată totală propusă în cadrul proiectelor depuse este de 4,7 GW.

Investiții preconizate în rețelele electrice de transport și distribuție

Prin Planul de dezvoltare a rețelei electrice de transport, document public elaborat de OTS, sunt prezentate aspectele principale referitoare la situația actuală și dezvoltarea preconizată a RET în contextul SEN pentru următorii 10 ani. Acest document este publicat pe website-ul OTS și oferă informații cu privire la:

- capacitatea, actuală și în perspectivă, a rețelei de transport, de a răspunde cerințelor utilizatorilor și interesului public, având în vedere obiectivele Strategiei și Politicii Energetice Naționale și legislația în vigoare;
- nivelul de rezervă în SEN pentru asigurarea acoperirii cererii de consum cu producție și transportul energiei electrice la vârf de consum;
- necesarul de resurse pentru dezvoltarea RET și sursa acestora;
- accelerarea implementării inițiativelor care susțin obiectivele europene, cu accent pe digitalizare și eficiență energetică;
- creșterea capacităților de interconectare transfrontalieră;
- oportunitățile zonale pentru racordarea la RET și utilizarea RET, în funcție de prognozele de evoluție a cererii de consum și disponibilitatea capacităților de producție;
- evoluția capacităților de schimb de energie cu sistemele vecine, în contextul cerințelor impuse de actele normative în vigoare privind piața internă europeană de energie electrică.

Potrivit planului de dezvoltare a RET, scenariile privind evoluția portofoliului de producere a energiei electrice în România au avut în vedere principalele tendințe generate de politica europeană în materie de energie și climă, reflectate și în obiectivele PNIESC de promovare a eficienței energetice, de dezvoltare a surselor regenerabile de energie și de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră. Astfel, ipotezele avute în vedere la realizarea scenariului de evoluție a capacității de producere a energiei electrice pentru următorii 10 ani constau în intensificarea utilizării energiei din surse regenerabile, ce presupune intrarea în exploatare de noi capacități de producere din surse regenerabile (în special eolian, fotovoltaic, dar și biomasă, într-o măsură mai mică), așa cum sunt descrise în tabelul de mai jos.

Tabelul nr. 4 – Evoluția capacității din surse regenerabile, exclusiv hidro, conform Scenariului de referință (MW)

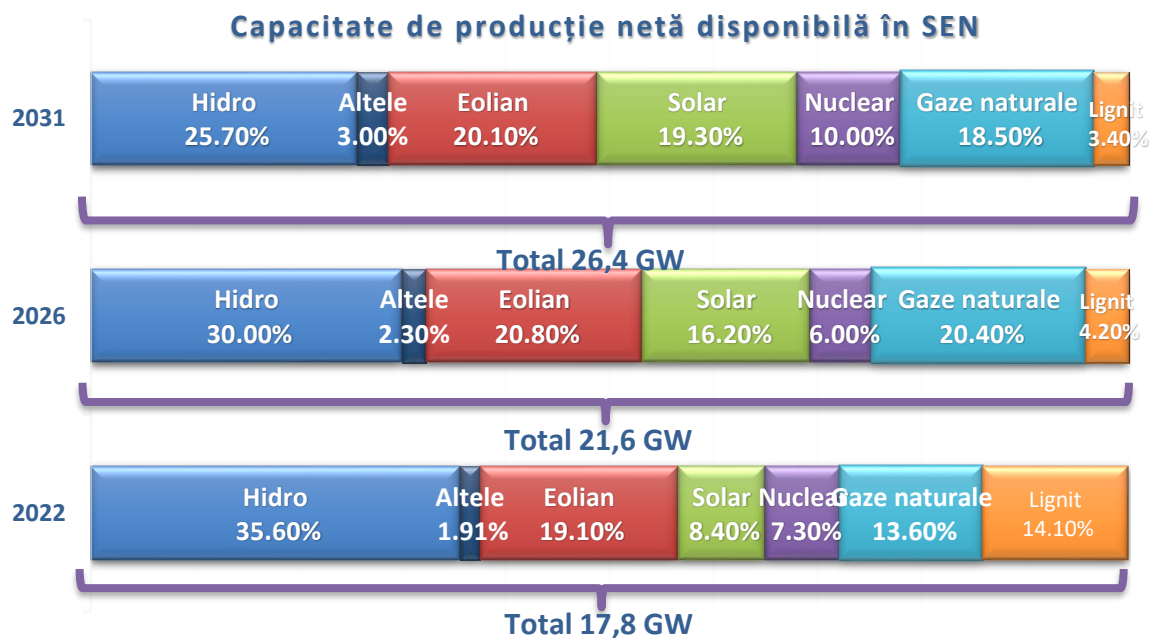
Tipul SRE	2021	2022	2026	2030	2031
Eolian	2.965	3.400	4.500	5.255	5.300
Solar	1.308	1.500	3.500	5.054	5.100
Biomasă	124	125	128	137	140
TOTAL	4.397	5.025	8.128	10.446	10.540

În ceea ce privește necesitatea întăririi RET, în perioada 2020-2029, principalele direcții de evoluție a SEN avute în vedere, care determină aceste investiții în rețeaua de transport, sunt următoarele:

- apariția de noi capacități de producție, în special bazate pe surse regenerabile (eoliene, fotoelectrice, biomasă), o mare parte cu funcționare intermitentă și regim prioritar, racordate atât la RET, cât și la RED;
- dezvoltarea pieței de energie electrică, la nivel național, regional și european;
- dispariția sau diminuarea producției sau creșterea consumului, până la un nivel la care este periclitate alimentarea consumatorilor din anumite zone la parametrii normativi de calitate și siguranță.

În conformitate cu programul de dezvoltare a RET, evoluția capacității totale de producere din surse regenerabile disponibile în SEN, la nivelul anilor țintă 2022, 2026 și 2031, este reprezentată în graficul de mai jos.

Graficul nr. 1 – Evoluția capacității totale de producere din RES disponibile în SEN la nivelul anilor 2022, 2026 și 2031, conform scenariului de referință

Investițiile derulate de Transelectrica în modernizarea/extinderea rețelei electrice, în perioada 2019-2022

În perioada 2019-2021 nu au fost realizate puneri în funcțiune de lucrări pentru asigurarea integrării producției de energie electrică din surse regenerabile. În conformitate cu planul de investiții realizat pentru anul 2022 de către OTS, lucrarea de extindere a stației electrice 400 kV Medgidia Sud a fost finalizată în aprilie 2022.

Graficul nr. 2. Extras din Anexa F2 a Planului de dezvoltare RET pentru perioada 2022-2031

D	Denumire proiect	2019	2020	2021	2022
D	INTEGRAREA PRODUCTIEI DIN SRE SI CENTRALE NOI - DOBROGEA SI MOLDOVA				
1	Racordarea LEA 400 kV Stupina - Varna si LEA 400 kV Rahman - Dobrudja în stația 400 kV Medgidia Sud.				
	1.1 Etapa I - Extinderea stației 400 kV Medgidia Sud				
	1.2 Etapa II - LEA 400 kV d.c. Racorduri la stația Medgidia Sud				
2	Trecere la 400 kV LEA Brazi Vest - Teleajen - Stalpu				
	2.1 LEA 400 kV Brazi Vest - Teleajen - Stalpu				
	2.2 Extinderea stației Brazi Vest (inclusiv AT4)				
	2.3 Statia 400 kV Teleajen si retehnologizare statia 110 kV				
3	LEA 400 kV d.c. (1c.e) Constanta Nord - Medgidia Sud				
4	Trecerea LEA 400 kV Isaccea - Tulcea Vest de la simplu circuit la dublu circuit				
5	Marirea capacitatii de transport LEA 220 kV Stejaru - Gheorgheni - Fantanele				
6	LEA 400 kV Stalpu - Brasov, inclusiv interconectarea la SEN (linie nouă)				
7	Marirea capacitatii de transport tronson LEA 400 kV Bucuresti Sud - Pelicanu (8 km)				

Notă: Cu verde sunt reprezentate etapele de proiectare, iar cu galben sunt reprezentate etapele de execuție a lucrărilor.

3. Analiza din perspectiva restricționării concurenței

3.1. Conceptul de barieră la intrarea pe piață de natură a afecta concurența

În esență, barierele la intrarea pe piață reprezintă factorii care împiedică sau întârzie intrarea sau extinderea/dezvoltarea întreprinderilor pe o anumită piață, aceste obstacole fiind în măsură să afecteze concurența care se manifestă pe acea piață. Teoria economică abordează natura barierelor la intrare, susținând că există trei categorii generale de bariere la intrarea pe o piață:

- i. Bariere induse de reglementări, concretizate în diverse dispoziții juridice care protejează întreprinderile existente pe piață împotriva concurenței potențiale, cum ar fi: brevetele, concesiunea, licența, exploatarea unui know-how, monopolurile legale, protecționismul vamal, drepturi exclusive etc.
- ii. Bariere la intrare care decurg din condițiile în care are loc procesul de producție și de vânzare, cum ar fi: avantajele absolute de cost, economiile de scară, diferențierea produselor.
- iii. Bariere la intrare ca urmare a unor strategii de dezvoltare a întreprinderilor existente pe piață, pentru a-și asigura o protecție mai mult sau mai puțin puternică, cum ar fi: presiuni asupra puterii publice pentru promovarea de inițiative legislative care să protejeze firmele instalate, intimidări la adresa concurenței rivale, dezvoltarea politicii de preț limită prin manifestarea puterii de piață etc.

Barierele în calea intrării unor întreprinderi pe anumite piețe pot lua mai multe forme, potrivit Ghidului de evaluare a concurenței¹⁶, elaborat de Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică, după cum urmează:

- bariere naturale, care pot apărea din cauza unor factori naturali, care generează costuri fixe (de funcționare) ridicate pentru întreprinderi;
- bariere cu privire la costurile irecuperabile¹⁷, care pot apărea pe piețe unde astfel de costuri sunt ridicate;
- bariere generate de întreprinderile deja existente pe piață, care pot apărea ca urmare a acțiunilor sau comportamentului întreprinderilor existente, cu efecte negative asupra concurenței¹⁸;

¹⁶ <http://www.oecd.org/daf/competition/98765441.pdf>

¹⁷ Costurile irecuperabile sunt acele costuri pe care o companie nu le poate recupera (sau le poate recupera doar într-o măsură foarte redusă) în cazul în care decide să iasă de pe o anumită piață. Aceste costuri pot să apară din cauza valorii reduse de revânzare a capitalurilor achiziționate, a cheltuielilor ridicate cu publicitatea, a cheltuielilor ridicate cu cercetarea și dezvoltarea etc.

¹⁸ Aceste acțiuni pot avea ca obiect sau ca efect împiedicarea, restrângerea ori denaturarea concurenței sau folosirea în mod abuziv de către una sau mai multe întreprinderi a unei poziții dominante pe o anumită piață sau pe o parte a acesteia.

- bariere induse de reglementări, care pot apărea ca urmare a adoptării unor norme și reguli de către guverne, autorități și instituții ale administrației publice centrale ori locale, dar și organizații profesionale.

Cele mai frecvente bariere la intrarea pe piață identificate în activitatea de producere a energiei electrice din surse regenerabile, potrivit Raportului CE „RES Simplify”¹⁹, apar în procesul de autorizare administrativă și sunt de tipul: sarcini birocratice, procese netransparente, lipsa de coerență juridică, precum și un cadru de reglementare incomplet și orientări care conduc la diferite interpretări ale legislației existente de către autoritățile competente.

Definirea pieței relevante pentru producția de energie electrică din surse regenerabile

A) Caracteristicile energiei electrice

Energia electrică este o marfă unică în mai multe privințe. Energia electrică are anumite caracteristici speciale, cu un impact semnificativ asupra structurii pieței de energie electrică și a concurenței pe aceasta. Cea mai importantă caracteristică a energiei electrice este dată de faptul că, din moment ce a fost produsă, aceasta nu poate fi stocată în condiții de eficiență economică sau poate fi stocată în mică măsură, ceea ce conduce la necesitatea echilibrării în fiecare moment a producției cu consumul de energie electrică pentru a asigura stabilitatea și siguranța sistemului electroenergetic. Imposibilitatea de stocare a energiei electrice și nevoia de a echilibra în permanență producția cu consumul (cererea și oferta) determină dependența ariei geografice aferente pieței de energie electrică de condițiile rețelei de transport.

Energia electrică este produsă în centralele electrice și furnizată/livrată prin intermediul rețelelor electrice, care constituie monopoluri naturale. Așadar, piețele de energie electrică pot funcționa numai dacă sunt susținute de infrastructura sistemului electroenergetic. Pentru ca sistemul electroenergetic să funcționeze în condiții de siguranță este necesar ca o parte dintre capacități să producă energie electrică, în vreme ce o altă parte dintre acestea să fie menținute în rezervă, pentru a putea produce energie electrică în momentele în care se înregistrează abateri de la programările efectuate. Astfel, există o strânsă interdependență între producția de energie electrică și rezervele disponibile.

Energia electrică este un produs omogen, chiar dacă este produsă prin utilizarea unei mari varietăți de tehnologii, folosind o gamă largă de resurse primare – sursa hidro, nucleară, cărbune (lignit, huiță), păcură, gaze naturale, vânt, biomasă, solar etc. Tehnologiile de producere diferite presupun o structură a costurilor de producție destul de diferită, la o

¹⁹ Suport tehnic pentru dezvoltarea și implementarea politicii energetice din surse regenerabile-Simplificarea permisiunii și proceduri administrative pentru instalațiile de producere a energiei electrice din surse regenerabile.

extremă aflându-se tehnologia hidro, care presupune costuri fixe ridicate și un cost marginal scăzut, iar la cealaltă extremă tehnologia bazată pe gaze naturale, cu costuri fixe relativ scăzute, dar un cost marginal ridicat.

Costul de producere variază odată cu cererea de energie electrică, iar prețul unui MWh variază în funcție de anotimp sau chiar de-a lungul unei zile. Cu cât cererea de energie electrică este mai mare, la acoperirea acesteia participă unități generatoare al căror cost de producere este mai ridicat, astfel încât energia electrică ce corespunde unui consum în orele/perioadele de vârf nu are aceeași valoare cu cea aferentă consumului din afara orelor/perioadelor de vârf de consum. Totodată, valoarea unui MWh poate varia și în funcție de localizarea acestuia (evacuare sau absorbție) în rețeaua de transport.

Ca urmare a indispensabilității energiei electrice, pe termen scurt, elasticitatea cererii în funcție de prețul acestui produs este foarte scăzută, fluctuațiile de preț neinfluențând într-o măsură semnificativă consumul de energie electrică.

B) Piața de energie electrică din România

Definirea pieței relevante este, potrivit Instrucțiunilor Consiliului Concurenței privind definirea pieței relevante, un instrument de identificare și de delimitare a cadrului în interiorul căruia se exercită concurența între întreprinderi. Scopul principal al definirii pieței relevante este de a identifica în mod sistematic constrângerile concurențiale cu care se confruntă întreprinderile în cauză.

Piața relevantă în cadrul căreia trebuie evaluată o anumită problemă de concurență se determină prin analiza atât a pieței relevante a produsului, cât și a pieței relevante din perspectivă geografică. Piața relevantă a produsului cuprinde toate produsele și/sau serviciile pe care consumatorul le consideră interschimbabile sau substituibile, în special datorită caracteristicilor, prețurilor și utilizării acestora. Piața relevantă din perspectivă geografică cuprinde zona în care întreprinderile în cauză sunt implicate în cererea și oferta de produse sau servicii, în care condițiile de concurență sunt suficient de omogene și care poate fi delimitată de zonele învecinate, deoarece condițiile de concurență diferă în mod apreciabil în respectivele zone. În practică, definirea pieței relevante se face de la caz la caz, în funcție de particularitățile existente.

Potrivit Raportului privind rezultatele investigației sectoriale pe piața energiei electrice, publicat de Consiliul Concurenței, activitățile desfășurate în sectorul energiei electrice pot fi împărțite în patru mari categorii, fiecare dintre acestea reprezentând o piață distinctă și putând avea mai multe segmente. Acestea sunt:

- Piața producerii și comercializării de energie electrică
- Piața furnizării de energie electrică
- Piața transportului de energie electrică
- Piața distribuției de energie electrică.

La definirea piețelor de mai sus, Consiliul Concurenței a luat în considerare următoarele dimensiuni: dimensiunea produsului (constând în bunurile și serviciile comercializate), dimensiunea funcțională (nivelul la care se situează activitatea în lanțul economic producție-furnizare-distribuție), dimensiunea geografică (zona în care întreprinderile în cauză sunt implicate în cererea și oferta de bunuri sau servicii), dimensiunea temporală (perioada de timp în care sunt comercializate bunurile și serviciile în cauză), dimensiunea clientului (categoria de clienți cărora le sunt adresate bunurile și serviciile în cauză). De asemenea, la definirea pieței produsului au fost avute în vedere o serie de criterii precum: particularitățile sectorului energiei electrice, tipurile de activități desfășurate în acest sector, reglementările în vigoare, cererea și oferta etc.

În ceea ce privește acest studiu, de interes este piața producerii și comercializării de energie electrică. Pentru această piață, considerăm că oricare dintre producătorii de energie electrică din România, indiferent de tehnologia avută în portofoliu și de sursa de combustibil utilizată, sunt luați în considerare de cumpărători ca alternativă la achiziția de energie electrică. În esență, omogenitatea perfectă a produsului face ca principalul criteriu de alegere să fie prețul de vânzare. Prin urmare, din perspectiva cererii de energie, piața producerii și comercializării de energie electrică nu poate fi segmentată în funcție de tehnologiile folosite și de sursele de combustibil primar utilizate, nefiind înregistrată o preferință puternică a consumatorilor pentru anumite surse și tehnologii de producere.

Totodată, din perspectiva ofertei, în lipsa unor constrângeri legislative, piața producerii și comercializării de energie electrică este puternic influențată de tehnologia de producere și, implicit, de restricțiile tehnice ale grupurilor aflate în portofoliu, participanții la piață având drept obiectiv principal acoperirea în condiții cât mai sigure a riscurilor de funcționare a capacităților din portofoliu.

Luând în considerare aceste aspecte, în cadrul acestui studiu piața producerii și comercializării de energie electrică nu este segmentată în funcție de tehnologia aflată în portofoliul producătorilor, tipul de combustibil utilizat de producători etc., caracteristicile produsului și comportamentul clienților fiind determinante.

Studiul vizează posibila restricționare a accesului pe piață al producătorilor de energie electrică din surse regenerabile (eoliană și solară), în cadrul procesului de racordare a capacităților de producere la rețelele electrice, prin intermediul unor bariere la intrarea pe piață, indiferent de natura acestora. Pornind de la obiectivul studiului, respectiv identificarea barierelor la intrarea pe piață a producătorilor de energie din surse regenerabile, precum și de definirea pieței energiei electrice în practica autorității de concurență, analiza vizează piața producerii și comercializării de energie electrică. Din punct de vedere geografic, această piață relevantă are dimensiune națională.

Trebuie menționat faptul că definirea piețelor relevante are la bază o analiză a mecanismelor de funcționare a pieței de energie electrică din România, iar această

clasificare a piețelor reprezintă doar un punct de pornire în definirea piețelor relevante în cazurile instrumentate de Consiliul Concurenței. În funcție de circumstanțele specifice fiecărui caz, se poate ajunge la o definiție diferită a pieței relevante, iar modul în care Consiliul Concurenței utilizează conceptele de piață relevantă a produsului și piață relevantă din perspectivă geografică în aplicarea legislației în domeniul concurenței este detaliat în Instrucțiunile privind definirea pieței relevante.

3.2. Puncte de vedere exprimate de asociațiile profesionale din domeniu și de operatorii de rețea privind derularea procesului de racordare

După cum s-a menționat, în cadrul studiului s-au solicitat informații care au vizat, pe lângă descrierea procedurilor de obținere a tuturor avizelor necesare în vederea producerii de energie electrică din surse regenerabile, identificarea problemelor cu care s-au confruntat producătorii și/sau operatorii de rețea în cadrul procesului de racordare la rețeaua electrică, de natură să blocheze accesul pe piață, precum și identificarea de eventuale propuneri de îmbunătățire a procedurilor existente, care să conducă la o simplificare a întregului proces, în scopul asigurării accesului facil pe piață. Având în vedere perioada în care au fost chestionați participanții la proces²⁰, este posibil ca unele disfuncționalități semnalate de aceștia să fie deja remediate la momentul întocmirii prezentului Raport.

În urma analizei informațiilor primite, s-a constatat că, de regulă, problemele întâmpinate de producătorii/dezvoltatorii în proiecte de energie regenerabilă au fost în cadrul etapelor de obținere a soluției de racordare la rețea (prin studiu de soluție sau fișă de soluție) și de obținere a ATR.

Probleme semnalate de asociațiile producătorilor de energie electrică din surse regenerabile și posibile soluții

Potrivit răspunsurilor transmise autorității de concurență, problemele cu care se confruntă producătorii de energie electrică în procesul de racordare la rețeaua electrică vizează aspecte, precum:

1. Dezvoltarea unor investiții cu un potențial caracter speculativ

Asociațiile producătorilor au menționat că există foarte mulți operatori economici/investitori care solicită și care au obținut ATR fără o verificare minuțioasă din partea entităților responsabile, ceea ce ar fi condus la dezvoltarea unei piețe cu caracter speculativ, respectiv a condus la blocarea investițiilor credibile. Potrivit acestora, situația este similară cu cea întâlnită în perioada 2011-2014, cât s-au emis ATR-uri pentru

²⁰ A doua jumătate a anului 2022.

capacității totalizând peste 20 GW, în cadrul unor proiecte nefezabile din punct de vedere tehnic și economic.

Pentru a elimina sau diminua potențialul caracter speculativ al obținerii de ATR-uri pentru instalațiile de producere noi, asociațiile producătorilor au propus introducerea obligației de plată a unei garanții în cuantum de 10% din valoarea tarifului de racordare, constituită în termen de maxim 3 luni de la emiterea ATR, sub sancțiunea expirării valabilității ATR, prin modificarea Regulamentului privind racordarea utilizatorilor la rețelele electrice de interes public, aprobat prin Ordinul președintelui ANRE nr. 59/2013, cu modificările și completările ulterioare.

În acest sens, asociațiile producătorilor au propus ca, în cazul semnării contractului de racordare, garanția să se poată constitui ca avans pentru lucrările care se vor efectua pe tarif de racordare. În cazul în care lucrările de racordare nu se mai execută, garanția va fi restituită beneficiarului la momentul rezilierii contractului de racordare.

Propunerile mai sus menționate ale asociațiilor de producătorilor privind garanția vizează capacitățile cu putere instalată mai mare de 10 MW, cu posibilitatea de a fi returnată la expirarea ATR.

Cu privire la aspectele semnalate precizăm că, în conformitate cu reglementările în vigoare, termenul de constituire a garanției financiare de către utilizatorii care dețin locuri de producere cu puterea aprobată pentru evacuare mai mare de 1 MW și pentru care soluția de racordare prevede lucrări de întărire este până la încheierea contractului de racordare.

În reglementările specifice racordării, în vigoare, sunt prevăzute termene clare pentru valabilitatea ATR, respectiv 12 luni de la emitere, cu condiția încheierii contractului de racordare. Astfel, dacă contractul de racordare este încheiat cu respectarea termenului precizat, conform reglementărilor specifice racordării, în vigoare, producătorul are obligația de a transmite operatorului de rețea autorizația de construire a capacității de producere a energiei electrice până la data încheierii contractului de execuție a instalației de racordare, dar nu mai mult de 12 luni de la data încheierii contractului de racordare și 18 luni de la data emiterii ATR.

În cazul contractelor de racordare încheiate pentru racordarea unor locuri de producere în baza unor ATR-uri valabile la data de 4 martie 2022 și/sau la data de 17 iunie 2022, termenele pentru prezentarea autorizației de construcție se prelungesc cu 6 luni. Datele menționate sunt cele privind intrarea în vigoare a actelor normative care stabilesc termenele de 12, respectiv 18 luni. Astfel, în cazul proiectelor pentru care procesul de racordare este demarat și utilizatorii dețin ATR-uri emise înainte de datele mai sus precizate termenele se prelungesc, fapt care favorizează realizarea investițiilor respective. În cazul în care autorizația respectivă nu este transmisă operatorului conform celor precizate, ATR își încetează valabilitatea și contractul de racordare încetează de drept.

2. Revizuirea reglementărilor în ceea ce privește instalațiile de stocare

Reprezentanții asociațiilor de producători au precizat că, la acest moment, nu există norme tehnice clare pentru capacitățile de stocare, astfel încât aceste capacități să fie considerate putere instalată suplimentar. Cu privire la acest aspect, au propus elaborarea de către ANRE a unei reglementări pentru instalațiile de stocare independente sau instalate în centrale existente/viitoare.

Referitor la această propunere, precizăm că în anul 2023 a fost publicată *Norma tehnică privind cerințele tehnice de racordare la rețelele electrice de interes public pentru instalațiile de stocare a energiei electrice și procedura de notificare pentru racordarea instalațiilor de stocare a energiei electrice*, aprobată prin Ordinul președintelui ANRE nr. 3/2023. De asemenea, Regulamentul privind racordarea utilizatorilor la rețelele electrice de interes public a fost completat cu prevederi privind instalațiile de stocare.

3. Întârzierea lucrărilor de extindere/întărire a rețelei din partea OD

Asociațiile producătorilor au menționat că, în situațiile în care soluția de racordare prevede că sunt necesare lucrări de întărire de rețea, beneficiarul (producătorul) este obligat să plătească sume cuprinse între 432.000 lei/MW (tarif specific utilizat pentru calculul componentei Ti a tarifului de racordare – pentru o stație electrică de transformare 110 kV/medie tensiune) și 97.000 lei/MW (tarif specific utilizat pentru calculul componentei Ti a tarifului de racordare pentru o linie electrică de medie tensiune). Drept consecință, pentru un parc fotovoltaic de 5 MW, aceste tarife de întărire a rețelei se ridică la circa 100.000 euro/MW, valoare apreciată drept foarte ridicată.

În acest sens, producătorii au invocat faptul că reglementările actuale permit ca operatorul de distribuție să realizeze lucrările de întărire de rețea necesare conform ATR-ului emis, după 7 ani de la data emiterii acestuia, timp în care producătorul nu poate livra energia produsă în SEN (practic, producătorul face investiții într-un an și așteaptă 7 ani pentru a putea evacua energia produsă în sistem).

În scopul evitării acestor decalaje, producătorii au propus corelarea termenelor investiționale cu valabilitatea ATR-urilor emise, prin modificarea și completarea Ordinului președintelui ANRE nr. 141/2014 pentru aprobarea tarifelor specifice și indicilor specifici utilizați la stabilirea tarifelor de racordare a utilizatorilor la rețelele electrice de interes public și a Regulamentului privind racordarea utilizatorilor la rețelele electrice de interes public, aprobat prin Ordinul președintelui ANRE nr. 59/2013.

Față de cele mai sus prezentate, precizăm că operatorul de rețea are obligația legală de a realiza lucrările de întărire. De asemenea, operatorul de rețea este obligat ca, prin ATR-ul emis, să informeze solicitantul dacă nu poate realiza lucrările necesare de întărire a rețelei până la data solicitată de utilizator, pentru punerea sub tensiune a instalației de

utilizare, și să justifice motivul pentru care nu le poate realiza, indicând termenul la care aceste lucrări pot fi finalizate.

Solicitantul are posibilitatea de a opta în ceea ce privește realizarea acestor lucrări, respectiv să renunțe la realizarea investiției, să amâne realizarea acesteia până când operatorul poate face lucrările, să dezvolte investiția în etape, să suporte și cota operatorului din costul lucrărilor de întărire cu recuperarea ulterioară a acestor costuri, respectiv să suporte cotele celorlalți utilizatori în cazul lucrărilor de întărire generale, cu recuperarea ulterioară de la ceilalți utilizatori a cotelor calculate proporțional cu puterile aprobate pentru evacuarea în rețea.

4. Întârzieri de natură organizatorică în comunicarea cu anumiți OD

Asociațiile de producători au menționat existența unui blocaj de natură organizatorică, generat de modul de comunicare utilizat de OD în transmiterea documentelor oficiale (avize de amplasament, contracte pentru elaborarea studiilor de soluție etc.), în sensul că acestea nu sunt transmise prin intermediul poștei electronice, ci numai în format fizic, prin utilizarea serviciilor poștale, ceea ce conduce la întârzieri suplimentare și de 1-2 săptămâni²¹.

Cu privire la acest aspect, precizăm că depunerea cererii de racordare și a documentației aferente se poate realiza electronic, conform prevederilor art. 12 alin. (2) lit. b) din Regulamentul privind racordarea utilizatorilor la rețelele electrice de interes public.

5. Durata mare a etapelor procesului de racordare

Durata etapelor procesului de racordare a capacităților de producere a energiei electrice din surse regenerabile la rețeaua de transport/distribuție a energiei electrice, raportată la totalul perioadei de timp aferente execuției și implementării proiectelor de investiții, este de 145-205 zile, conform termenelor legale, durată ce reprezintă în jur de 30-40% din durata totală a procesului de autorizare a unei centrale de producție de energie electrică din surse regenerabile.

Durata menționată nu prevede situațiile specifice pe care le întâmpină fiecare proiect, situații care prelungesc durata procesului de racordare.

Asociațiile producătorilor din domeniu au transmis și o serie de problematici care vizează finanțarea capacităților de producere a energiei electrice din surse regenerabile, prin granturi publice și acordarea ajutoarelor de stat către acest sector. În acest sens, aspectele prezentate au vizat finanțarea proiectelor de investiții și acordarea ajutoarelor de stat.

Cu privire la finanțare, producătorii au menționat: lipsa de predictibilitate cu privire la tipurile de scheme de sprijin care vor fi disponibile (PNRR, fond de modernizare, alte

²¹ Cu titlu de exemplu, s-a menționat situația unei cereri de racordare transmisă către Distribuție Energie Oltenia în data de 04.08.2022, prin Poșta Română, documentele fiind primite în data de 18.08.2022.

scheme), lipsa de predictibilitate din cauza calendarului de implementare neclar și întârzierea publicării documentelor aplicabile pentru scheme/măsurile și date de deschidere a apelului de candidaturi. De asemenea, au invocat și faptul că opțiunile pentru schemele de sprijin pentru capacitățile de generare a energiei din surse regenerabile sunt limitate.

Cu privire la măsurile de sprijin din PNRR pentru dezvoltarea proiectelor de investiții în capacități de producere a energiei regenerabile, s-a precizat că:

- termenul pentru depunerea aplicațiilor (2 luni) este prea scurt și incertitudinea este mare cu privire la succesul proiectului din cauza intervalului de timp scurt pentru implementarea în cadrul schemei;
- criteriile de eligibilitate și cerințele de documentare definite în orientări sunt neclare;
- proiectele mici (până la 1 MW) sunt favorizate, având în vedere procentul mai mare de finanțare acordată/MW;
- restrângerea proiectelor care pot fi finanțate din cauza conceptului „proiect unic”, introdus în mod arbitrar în schemă, ceea ce înseamnă că două sau mai multe companii nu pot aplica pentru fonduri cu proiecte individuale într-un interval de timp de 3 ani în același județ.

Referitor la ajutoarele de stat, asociațiile de producători au propus ca acestea să fie acordate, în principal, în baza unor scheme notificate, fundamentate pe prevederile CEEAG, pe principii competitive și fără constrângeri/restricții provenite din regulamente sau legislație, care nu sunt în linie cu scopul programelor de dezvoltare accelerată a capacităților de producție a energiei electrice din surse regenerabile. De asemenea, au fost propuse următoarele:

- folosirea, în cadrul analizelor cost-beneficiu, a unei rate de actualizare adaptate la condițiile prezente ale pieței/sectorului și la obiectivul de accelerare a dezvoltării de noi capacități de producție, sugestia fiind apelarea la o rată apropiată de nivelul rentabilității acceptate în investițiile din sectorul în cauză;
- lansarea de instrumente financiare și pentru întreprinderile mari, nu numai pentru întreprinderile mici și mijlocii.

Problemele semnalate de operatorii de distribuție și posibile soluții

Problemele semnalate autorității de concurență de OD în cadrul procesului de racordare pot fi grupate în probleme legate de reglementare și probleme de altă natură.

Aspectele privind legislația se referă la:

- existența unui vid legislativ privind tratamentul cronologic al cererilor;
- lipsa unui termen pentru semnarea contractului pentru elaborarea studiului de soluție de către client;

- imposibilitatea anulării cererii de racordare dacă clientul nu achită contravaloarea contractului pentru elaborarea studiului de soluție;
- termenele impuse OD sunt nerealiste (o lună pentru elaborarea studiului de soluție);
- introducerea noțiunii de limitare operațională a puterii maxime în Regulamentul privind racordarea creează dificultăți pentru OD și proiectanți și generează întârzieri;
- lipsa reglementării modalității de calcul a tarifului de racordare – cota de participare la finanțarea lucrărilor de întărire a rețelei (lucrări de întărire în rețelele mai multor OD și racordare în instalațiile OTS, dar generează impact în rețeaua de distribuție);
- valorile indicilor specifici „Ti” nu sunt în concordanță cu valorile reale din piață, ceea ce conduce la suportarea de către utilizator a unei valori nerealiste, subestimate, restul, până la valoarea reală de piață, fiind suportat de OD, ceea ce cauzează o presiune suplimentară celei existente deja pe bugetele acestuia;
- prevederile art. 10 ale Regulamentului pentru atestarea operatorilor economici care proiectează, execută și verifică instalații electrice, aprobat prin Ordinul președintelui ANRE nr. 134/2021, nu iau în considerare producătorii aflați într-un stadiu avansat al etapei de contractare, ceea ce conduce la o probabilitate semnificativă de evaluare eronată a lucrărilor de întărire a rețelei, respectiv a tarifelor asociate;
- actualul sistem de finanțare a întăririlor necesare în rețeaua de distribuție de 110 kV pentru asigurarea capacității necesare racordării producătorilor în rețelele de 110 kV și medie tensiune, conform Regulamentului de racordare la rețelele electrice, s-a dovedit unul dificil de aplicat, dovada cea mai concludentă fiind numărul foarte redus al lucrărilor de întărire realizate. Realizarea lucrărilor de întărire reprezintă cauza principală a întârzierilor și blocajelor în procesul de racordare a producătorilor.

În ceea ce privește aspectele care sunt de altă natură decât cea legislativă, OD au semnalat următoarele:

- calitatea proiectelor – de multe ori proiectanții nu merg pe teren sau depășesc limitele Regulamentului privind soluțiile de racordare, ceea ce necesită verificări suplimentare de către OD;
- obținerea acordurilor și a avizelor prevăzute prin Certificatul de Urbanism emis de unitățile administrativ teritoriale, în vederea eliberării autorizației de construire conform Legii nr. 50/1991 privind autorizarea executării lucrărilor de construcții, generează frecvent întârzieri și blocaje (în special acordul/autorizația administratorului drumului pentru execuția instalației de racordare la rețeaua electrică și acordul sau promisiunea, în scris, a proprietarului terenului pentru încheierea cu operatorul a unei convenții având ca obiect exercitarea de către operator a drepturilor de uz și de servitute asupra terenului afectat de instalația de racordare);
- dificultăți în elaborarea, de către o parte a proiectanților, a studiilor de soluții (conținând și studiul de impact) pentru producătorii racordați la rețeaua de 110 kV,

aspect ce are ca efect prelungirea semnificativă a duratei etapei de elaborare a studiilor de soluții pentru aceste cazuri specifice;

- în unele cazuri, solicitarea de încheiere a contractului de racordare se face la apropierea termenului de expirare a ATR iar plata tarifului de racordare nu se realizează în termenele prevăzute în contractul de racordare;
- fonduri insuficiente în cazul în care producătorul plătește componenta „Ti” calculată în conformitate cu Ordinul președintelui ANRE nr. 11/2014 și Ordinul președintelui ANRE nr. 141/2014;
- întârzieri foarte mari din partea producătorilor în realizarea instalațiilor de producere (au fost menționate cazuri în care, deși instalațiile de racordare au fost realizate în perioada 2012- 2013, instalațiile de producere s-au realizat în perioada 2018-2022).

În ceea ce privește valorile indicilor specifici „Ti”, menționăm că OD are posibilitatea de a solicita revizuirea indicilor specifici și a tarifelor potrivit prevederilor art. 56 alin. (2) și (3) din Metodologia de stabilire a tarifelor de racordare, aprobată prin Ordinul președintelui ANRE nr. 11/2014, cu modificările și completările ulterioare.

Cu privire la lipsa unui termen pentru semnarea contractului pentru elaborarea studiului de soluție de către client, trebuie precizat că există un termen reglementat, respectiv termenul pentru elaborarea și avizarea studiului, care curge de la data încheierii contractului pentru elaborarea studiului. Încheierea contractului presupune că acel contract este semnat de ambele părți. Astfel, întârzierea semnării de către utilizator a contractului întârzie și momentul de la care se stabilesc termenele de realizare a studiului și avizarea acestuia și s-ar putea presupune că sancțiunea pentru amânarea semnării contractului de către client este întârzierea intrării în posesia studiului avizat.

Referitor la observația semnalată de OD potrivit căreia OD nu poate anula cererea de racordare dacă clientul nu achită contravaloarea contractului pentru elaborarea studiului de soluție, este de precizat faptul că dacă utilizatorul nu plătește studiul, acesta nu îl primește și nici nu i se emite ATR. Așadar, în acest condiții, cererea de racordare nu se soluționează.

Termenul despre care OD precizează că este ”nerealist”, de o lună de la data încheierii contractului pentru elaborarea studiului de soluție, se referă la termenul de elaborare a studiului de soluție pentru racordările la rețelele electrice de joasă și medie tensiune. Pentru racordările la rețelele electrice de înaltă tensiune, termenul este de trei luni de la data încheierii contractului pentru elaborarea studiului de soluție.

Problemele semnalate de operatorul de transport și sistem și posibile soluții

De asemenea, OTS a menționat următoarele aspecte legate de realizarea investițiilor în dezvoltarea rețelei de transport:

1. *Întârzieri în finalizarea proiectelor cauzate de insolvența antreprenorilor sau de denunțarea contractelor*

În cazul proiectului Racordarea liniei electrice aeriene (LEA) 400 kV Isaccea-Varna și LEA 400 kV Isaccea-Dobrudja în stația 400 kV Medgidia Sud, etapa I – Extinderea stației 400 kV Medgidia Sud, antreprenorul a denunțat contractul ca urmare a intrării în insolvență, finalizarea lucrărilor s-a realizat de către furnizorul echipamentelor, iar punerea în funcțiune a întârziat cu 5 ani față de planul de dezvoltare din perioada 2016-2025 (contractul inițial de execuție fiind semnat în anul 2015).

În cazul proiectului Stația 400 kV Timișoara, care face parte din Trecerea la tensiunea de 400 kV a axului Porțile de Fier-Anina-Reșița-Timișoara-Săcălaz-Arad, etapa II, se înregistrează o întârziere de 3 ani față de planul de dezvoltare 2018-2027 (contractul fiind semnat în anul 2019).

Pentru Racordarea LEA 400 kV Isaccea-Varna și LEA 400 kV Isaccea-Dobrudja în stația 400 kV Medgidia Sud, etapa II – LEA 400 kV d.c. racorduri la stația Medgidia Sud s-a înregistrat o întârziere de 4 ani față de planul de dezvoltare 2018-2027 (contractul fiind semnat în anul 2018), determinată de abandonarea de către antreprenor a contractului. Pentru finalizarea acestor proiecte a fost necesară reluarea licitațiilor.

2. *Durata mare de emitere a ordinelor de ministru de aprobare a indicatorilor tehnico-economici și a actelor normative pentru declanșarea procesului de expropriere și pentru scoatere din fond forestier pentru culoarul de traversare a noilor LEA, ceea ce a condus la întârzierea demarării execuției obiectivelor de investiții (LEA, dar și stațiile de capăt aferente)*

În medie, respectivele acte normative au fost emise după o perioadă de 2-3 ani de la transmiterea de către OTS a documentației necesare (de exemplu, proiectul Racordarea LEA 400 kV Isaccea-Varna și LEA 400 kV Isaccea-Dobrudja în stația 400 kV Medgidia Sud, etapa II – LEA 400 kV d.c. racorduri la stația Medgidia Sud, pentru care perioada de emitere a Hotărârii de Guvern HG expropriere a fost de 2 ani, iar pentru LEA 400 kV Brazi Vest-Teleajen-Stâlpul din cadrul proiectului Trecerea la 400 kV LEA Brazi Vest-Teleajen-Stâlpul, aprobarea indicatorilor tehnico-economici și emiterea Hotărârii de Guvern de expropriere s-a obținut în decurs de 1,5 ani.

3. *Durata mare de emitere a avizelor/acordurilor de mediu (media fiind de 2-3 ani)*

4. *Lipsa planurilor cadastrale, care impactează durata de realizare a documentațiilor pentru obținerea Hotărârilor de Guvern de expropriere (de exemplu, proiectul LEA 400 kV Smârdan-Gutinaș)*

Cu privire la soluțiile propuse, acestea au în vedere:

- Reglementarea tratamentului cronologic în funcție de momentul efectuării plății pentru elaborarea studiului de soluție;
- Actualizarea prevederilor Ordinului președintelui ANRE nr. 141/2014 pentru aprobarea tarifelor specifice și indicilor specifici utilizați la stabilirea tarifelor de racordare a utilizatorilor la rețelele electrice de interes public (valorile indicilor specifici „Ti” utilizați nu sunt actualizate din anul 2014);
- Simplificarea solicitărilor din partea autorităților care administrează drumurile (după caz unitățile administrativ teritoriale sau Direcțiile de Drumuri) și crearea unui flux rapid de circulație a documentelor și de obținere a aprobărilor/acordurilor din partea acestora;
- Actualizarea prevederilor art. 10 din Ordinul președintelui ANRE nr. 137/2021 pentru aprobarea Procedurii privind determinarea capacității disponibile în rețelele electrice pentru racordarea de noi instalații de producere a energiei electrice, în sensul includerii în lista producătorilor luați în considerare în cadrul analizei de dimensionare și a celor care au încheiat un contract de elaborare studiu de soluție achitat de către beneficiar;
- Completarea Regulamentului pentru atestarea operatorilor economici care proiectează, execută și verifică instalații electrice, aprobat prin Ordinul președintelui ANRE nr. 134/2021, cu cerința autorizării cu grad specific pentru aceste categorii de lucrări, care să ateste experiența necesară pentru elaborare, inclusiv din punct de vedere al deținerii bazelor de date actualizate la nivel național;
- Instituirea unei abordări unitare la nivel național cu privire la sistemul de finanțare a întăririlor necesare în rețeaua de distribuție 110 kV pentru asigurarea capacității necesare racordării producătorilor în rețelele de 110 kV și medie tensiune, având în vedere importanța strategică a acestor investiții de valori foarte mari, ce necesită coordonare pe planuri multiple (planificare, finanțare, executare);
- Elaborarea unei strategii naționale cu privire la amplasarea viitoarelor centrale de producție de energie electrică din surse regenerabile, în funcție de capacitățile energetice existente și concentrarea consumului;
- Identificarea unor noi posibilități de asigurare/facilitare a surselor de finanțare a lucrărilor de întărire și dezvoltare a rețelei;
- Urgentarea procesului de stabilire a soluției/soluțiilor de racordare dacă OTS și OD ar avea modelate rețelele și corelate cu necesarul de putere (energie), astfel încât să fie stabilit fără echivoc locul unde e necesară o capacitate de producție a energiei electrice. Aplicarea acestei metode ar conduce la scăderea pierderilor datorate „vehiculării” energiei electrice între rețeaua de transport și cele de distribuție a energiei electrice;
- Deblocarea capacităților rezervate, care s-ar putea face prin:
 - reducerea termenului de valabilitate a ATR-urilor emise pentru locurile de producere sau pentru locurile de consum și de producere cu o putere aprobată

totală pentru evacuare mai mare de 1 MW, de la 3 luni la o lună de la emitere, dacă utilizatorul nu face în acest timp dovada constituirii garanției financiare prevăzute în ATR;

- creșterea valorii garanției financiare prevăzute în ATR – a se vedea art. 69 din Regulamentul de racordare la rețelele electrice;
- anexarea la cererea de încheiere a contractului de racordare a autorizației de construire a capacității energetice – a se vedea art. 36 din Regulamentul de racordare la rețelele electrice.

Referitor la aspectele legate de finanțare, prezentate de asociațiile producătorilor, precizăm că furnizorul ajutorului de stat stabilește schemele aplicabile în domeniul RES, în funcție de analizele/studiile de impact elaborate, acesta având inclusiv opțiunea de a sprijini/stimula proiectele mici de investiții, de până la 1 MW. De asemenea, termenele pentru depunerea aplicațiilor sunt stabilite tot de către furnizorul ajutorului de stat, urmând procedura concurențială de selecție a ofertelor depuse pentru finanțarea proiectelor în capacități de producere din resurse regenerabile.

În ceea ce privește propunerea de a fi lansate instrumente financiare și pentru întreprinderile mari, nu doar pentru întreprinderile mici și mijlocii, menționăm că există și în prezent posibilitatea ca întreprinderile mari să acceseze ajutoare de stat sub forma de garanții (de exemplu, schema Eximbank), însă schemele de ajutor de stat elaborate de autoritățile române pentru investițiile în RES nu permit cumulul ajutoarelor pentru aceleași costuri eligibile.

Așa cum s-a precizat, cu privire la actualizarea prevederilor Ordinului președintelui ANRE nr. 141/2014 pentru aprobarea tarifelor specifice și indicilor specifici, operatorii de rețea au dreptul de a solicita actualizarea indicilor, cu respectarea prevederilor art. 56 alin. (2) și (3) din metodologia aprobată prin Ordinul președintelui ANRE nr. 11/2014, cu modificările și completările ulterioare.

De asemenea, cu privire la aspectul semnalat de operatorii de distribuție, menționat în prezentul raport la capitolul 3.2 pct. 4 în speță lipsa reglementării modalității de calcul al tarifului de racordare – cota de participare la finanțarea lucrărilor de întărire a rețelei, în situația în care lucrările de întărire sunt în rețelele mai multor OD și racordarea se realizează în instalațiile OTS, dar generează impact în rețelele de distribuție, se clarifică faptul că o astfel de solicitare de racordare poate fi soluționată prin aplicarea regulilor prevăzute în cadrul de reglementare existent.

Față de propunerile OTS pentru deblocarea capacităților rezervate, privind reducerea termenului de valabilitate a ATR-urilor emise dacă utilizatorul nu face în acest timp dovada constituirii garanției financiare prevăzute în ATR și de creștere a valorii garanției financiare constituite de utilizator, este de menționat faptul că cele propuse ar putea avea un efect invers celui dorit, și anume de descurajare și chiar blocare a dezvoltării

proiectelor de realizare a capacităților de producere. Referitor la propunerea OTS privind anexarea la cererea de încheiere a contractului de racordare a autorizației de construire a capacității energetice, este de precizat faptul că reglementările în vigoare prevăd termene de prezentare a autorizației de construire a obiectivului, de 12 luni de la data încheierii contractului de racordare, dar nu mai mult de 18 luni de la data emiterii ATR. Neprezentarea documentului conduce la încetarea contractului și pierderea valabilității ATR.

3.3. Constatările CE cu privire la România referitoare la racordarea capacităților din surse regenerabile la rețele electrice – Raportul „RES Simplify”

Odată cu adoptarea Directivei privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile²² (RED II) 2018/2001, au fost puse bazele unei simplificări administrative semnificative și ale unei transparențe crescute a procedurilor pentru promotorii de proiecte în domeniul energiei electrice din surse regenerabile și dezvoltatorii de astfel de proiecte. Prin Directiva RED II s-a instituit, de asemenea, un obiectiv obligatoriu la nivelul UE care să urmărească o pondere de cel puțin 32% a energiei din surse regenerabile în consumul final brut, obiectiv pentru a cărui îndeplinire este necesară încurajarea în continuare a dezvoltării de tehnologii de producere a energiei electrice din surse regenerabile și implicit conferirea de stabilitate și predictibilitate investitorilor în domeniu.

Directiva RED II a fost transpusă în legislația națională prin Ordonanța de Urgență nr. 163/29.11.2022²³. În scopul implementării prevederilor art. 15²⁴, 16²⁵ și 17²⁶ din RED II și al identificării celor mai bune practici în domeniu, DG ENER din cadrul CE a contractat un studiu privind asistență tehnică pentru elaborarea și punerea în aplicare a politicii în domeniul SRE – Simplificarea autorizațiilor și a procedurilor administrative pentru instalațiile de producere a energiei din surse regenerabile. Proiectul cuprinde următoarele sarcini:

- cartografierea procedurilor de acordare a autorizațiilor și de conectare la rețea pentru tehnologiile din domeniul energiei electrice din surse regenerabile în țările vizate și elaborarea unor indicatori de performanță relevanți pentru monitorizarea statelor membre;

²² Directiva (EU) 2018/2001 a Parlamentului European și a Consiliului din 11 decembrie 2018 privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile (reformare)

²³ Ordonanță de Urgență nr. 163 din 29 noiembrie 2022 pentru completarea cadrului legal de promovare a utilizării energiei din surse regenerabile, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, publicată în Monitorul Oficial nr. 1165 din 6 decembrie 2022

²⁴ *Proceduri administrative, reglementări și coduri*

²⁵ *Organizarea și durata procesului de acordare a autorizațiilor*

²⁶ *Procedura de notificare simplă pentru racordările la rețea*

- monitorizarea și evaluarea de către statele membre a procedurilor naționale de autorizare pe baza indicatorilor de performanță elaborați și identificarea bunelor practici;
- diseminarea și promovarea celor mai bune practici, inclusiv a asistenței tehnice sau logistice pentru adoptarea măsurilor;
- o prezentare generală a proceselor optimizate și a infrastructurii informatice de sprijin care sunt conforme cu RED II;
- elaborarea de recomandări pentru inițiative de politică la nivelul UE, pe baza monitorizării inițiale a punerii în aplicare a RED II.

Studiul contractat de CE a generat rezultate intermediare, astfel că în anul 2022 au fost publicate un raport preliminar, rapoarte naționale, precum și recomandări și propuneri de bună practică pentru procesul de autorizare a instalațiilor de producere a energiei electrice din surse regenerabile. În ceea ce privește România, Raportul „RES Simplify” analizează procedurile administrative de autorizare și de racordare la rețea pentru principalele trei tehnologii de producere a energiei electrice din surse regenerabile considerate esențiale de către România pentru atingerea obiectivelor sale climatice: eolian onshore, panouri fotovoltaice pe acoperiș și panouri fotovoltaice la sol.

Etapele procedurilor administrative pentru instalațiile SRE

Conform Raportului „RES Simplify”, pentru România etapele relevante ale procesului de implementare a unui proiect de energie regenerabilă sunt: 1) selectarea amplasamentului de construcție, 2) obținerea licenței de producător de energie electrică, 3) obținerea autorizațiilor administrative și 4) obținerea avizului tehnic de racordare la rețea.

În ce privește selectarea amplasamentului de construcție nu s-au identificat bariere, în timp ce obținerea licenței de producător de energie electrică ridică probleme minore. În schimb, procesul de autorizare administrativă și procesul de obținere a ATR prezintă bariere ridicate.

1. Selecția amplasamentului de construcție

Procesul de selecție a amplasamentului viitoarei instalații de producere a energiei electrice din surse regenerabile este informal iar barierele sunt minimale. O posibilă barieră identificată se referă la incertitudinea privind valabilitatea planurilor de urbanism. O altă posibilă barieră identificată este lipsa de transparență din partea autorităților locale. Mai exact, atunci când dezvoltatorii proiectelor încearcă să se consulte cu autoritățile locale, aceștia sunt adesea ignorați din cauza lipsei unei strategii legate de implementarea de noi capacități de energie regenerabilă. Este subliniată și lipsa de comunicare între diferitele instituții implicate în punerea în aplicare a unui proiect privind energia din surse regenerabile.

2. Licența de producător de energie electrică

Pentru a obține o licență de producător de energie electrică, o companie trebuie mai întâi să fie înregistrată în Registrul Comerțului drept companie producătoare de energie electrică (cod CAEN 3511). Ulterior, procedura de autorizare este gestionată de ANRE. Primul pas este obținerea autorizației de înființare, care permite titularului să înființeze o nouă instalație de producere a energiei electrice de peste 1 MW. După ce au fost obținute toate autorizațiile administrative, ANRE acordă o licență de exploatare comercială a instalației de energie regenerabilă. În această etapă, barierele sunt cele identificate și în cazul celorlalte etape ale implementării unui proiect privind energia electrică din surse regenerabile, respectiv lipsa unui portal electronic centralizat pentru transmiterea documentelor, lipsa de transparență și lipsa de comunicare între diferitele autorități implicate.

3. Obținerea autorizațiilor administrative

În această etapă, pentru construirea unei capacități de producere de energie electrică din surse regenerabile este nevoie ca dezvoltatorul să obțină: certificatul de urbanism, autorizația de construire, studiul de evaluare a impactului asupra mediului, precum și alte posibile autorizații și certificate. Principalele bariere identificate se referă la:

- Lipsa de transparență – Dezvoltatorii nu pot afla de la autorități stadiul în care se află oricare dintre procedurile de autorizare.
- Lipsa de comunicare – Autoritățile administrative nu respectă termenele de 30 de zile de răspuns de la primirea unei solicitări din partea dezvoltatorului, ceea ce împiedică luarea deciziilor de către dezvoltator sau duce la reluarea procesului de autorizare.
- Planurile urbanistice generale și locale – Acestea sunt adoptate fără un temei legal adecvat și sunt contestate în instanțe de către terții afectați. Astfel, orice document (permis, licență etc.) emis în conformitate cu un plan ce se dovedește ilegal poate fi de asemenea considerat ilegal.
- Interpretarea diferită a legii – Autorități din diferite localități pot da interpretări diferite prevederilor legale, mai ales în domeniul avizelor administrative (de exemplu, pot fi solicitate documente diferite pentru același proiect).
- Lipsa experienței în lucrul cu proiecte de acest fel – Personalul insuficient și lipsit de experiență evaluează cu dificultate dacă documentele depuse de dezvoltatori sunt conforme cu legislația. În plus, procesul de autorizare implică simultan mai multe instituții ale căror responsabilități se suprapun uneori, astfel că etapele legale ale procesului de autorizare sunt lăsate frecvent la interpretarea arbitrară a unor funcționari.

4. Obținerea avizului tehnic de racordare la rețea

ATR este eliberat de către OR la a cărui rețea se racordează locul de producere, adică fie de către operatorul de transport și sistem (OTS), fie de către operatorul de distribuție (OD).

Primul pas în procesul de racordare la rețea este ca dezvoltatorul să depună o cerere de racordare către OR, împreună cu toate documentele prevăzute în Regulamentul de racordare la rețelele electrice. Soluția pentru racordarea la rețea a unui loc de producere se bazează pe studiul de soluție elaborat de OR căruia i-a fost adresată cererea de racordare, în cadrul căruia se analizează din punct de vedere tehnic și economic toate soluțiile posibile de racordare.

Conform legislației, OR are obligația să colaboreze cu utilizatorul (dezvoltatorul proiectului) pentru stabilirea soluției de racordare celei mai avantajoase pentru utilizator, atât din punct de vedere economic, cât și tehnic. Este interzis OR să propună o soluție care este ușor de implementat din partea sa, dar costisitoare pentru dezvoltatorul proiectului. Dacă dezvoltatorul proiectului acceptă soluția tehnică propusă de OR și depune documentele necesare, ATR va fi eliberat de OR în 30 de zile lucrătoare de la depunerea cererii.

Pentru realizarea instalației de racordare la rețea, trebuie încheiat și un contract de racordare la rețea între dezvoltatorul proiectului și OR. Acest punct de racordare va fi deținut și operat de către OR, în timp ce dezvoltatorul își păstrează dreptul de a-l folosi. În acest caz, legislația prevede măsuri de minimizare a riscurilor legate de siguranța întregului sistem energetic, inclusiv certificarea echipamentelor utilizate de către dezvoltator și un acord privind capacitatea maximă a centralei electrice.

Procesul de racordare la rețea este același pentru toate tehnologiile SRE. Pentru proiecte mici, precum panouri fotovoltaice pe acoperiș, procesul de racordare este însă simplificat. Astfel, procesul presupune doar instalarea panourilor de către un instalator autorizat, care contactează ulterior OR. La rândul său, OR aprobă racordarea după o procedură de verificare tehnică.

Principalele bariere detectate în această etapă se referă la:

- Congestia rețelei în zonele cele mai importante pentru SRE. Lipsa investițiilor în rețeaua națională de transport al energiei electrice a lăsat regiunile strategice pentru dezvoltarea proiectelor regenerabile fără posibilitatea tehnică de integrare a unor noi capacități. Acest lucru a împiedicat finalizarea proiectelor industriale fotovoltaice și eoliene. Deși racordarea la rețea nu este blocată din punct de vedere legal, cea mai optimistă dată la care ar fi posibile noi injecții de energie electrică în rețea în aceste regiuni, precum Dobrogea, este 2025-2026.
- Tarife prohibitive. Introducerea unui tarif de aproximativ 100.000 euro/MW pentru lucrările de întărire a rețelei a făcut ca dezvoltarea proiectelor de anvergură să fie prohibitivă. Având în vedere lipsa schemelor de sprijin, acest tarif implică un risc semnificativ pentru dezvoltatorii de proiecte de producere a energiei electrice din surse regenerabile, ceea ce a împiedicat dezvoltarea acestor proiecte în România.

- Lipsa de experiență în lucrul cu proiecte SRE. Deși personalul operatorilor de rețea este mult mai bine informat și mai eficient, lipsa de experiență în lucrul cu proiecte de producere a energiei electrice din surse regenerabile tinde să întârzie întreg procesul, problema fiind identificată și în celelalte etape ale implementării unui astfel de proiect.

În această etapă a fost remarcată însă maniera transparentă în care funcționează rețelele de energie, ceea ce permite dezvoltatorilor să planifice în timp util implementarea proiectelor de producție a energiei electrice din surse regenerabile. În plus, atât la nivelul OTS, cât și la nivelul OD comunicarea cu dezvoltatorii se poate realiza online.

Din cele prezentate anterior reiese că OTS și OD propun creșterea valorii indicilor specifici pe baza cărora se calculează tarifele de racordare, de unde rezultă că operatorii de rețea consideră că tarifele de racordare au valori mici. În mod contrar opiniei operatorilor de rețea, CE constată prin Raportul „RES Simplify” că tarifele de racordare sunt exagerat de mari, identificând această situație drept o barieră pentru dezvoltarea proiectelor de producere a energiei electrice.

Prin urmare, constatările părților menționate anterior sunt în contradicție, iar pentru o analiză corectă și completă a nivelului acestor tarife ar trebui să se aibă în vedere toate prevederile cadrului de reglementare aplicabil. Astfel, este important de clarificat faptul că, în conformitate cu prevederile reglementărilor ANRE, tarifele de racordare pot fi stabilite și pe bază de deviz, inclusiv prin negociere între utilizator și executantul lucrării de racordare, indicii specifici aprobați de ANRE acționând ca o limită superioară pentru plafonarea tarifelor respective.

Principalele probleme ale procedurilor administrative

Raportat la perioada vizată de analiza din cadrul Raportului „RES Simplify”, în ansamblu, au fost identificate bariere comune tuturor etapelor procesului de implementare a unui proiect SRE, respectiv lipsa unui portal IT centralizat pentru depunerea documentelor, lipsa transparenței și lipsa comunicării între diferite autorități și instituții implicate în procesul de autorizare/implementare a proiectelor.

Lipsa unui sistem informatic centralizat pentru dezvoltatorii de proiecte din surse regenerabile reprezintă una din principalele probleme identificate de părțile interesate consultate în vederea realizării studiului „RES Simplify”. Conform acestora, deși în ultimii ani au fost deschise anumite platforme online de depunere a cererilor și documentelor justificative necesare în diverse etape de autorizare, interacțiunea cu autorități precum ANRE sau Administrația Fondului de Mediu nu a fost încă digitalizată.

Lipsa transparenței și a comunicării afectează și posibilitatea dezvoltatorilor de proiecte de producere a energiei electrice din surse regenerabile de a depune sesizări și reclamații privind procedura administrativă de emitere a diverselor tipuri de autorizații și certificări.

Astfel, termenele legale de soluționare a sesizărilor și reclamațiilor nu sunt respectate de autorități. În plus, din cauza lipsei de transparență, în practică doar părțile direct implicate care cunosc planul proiectului capacității de producție pot depune reclamații valide.

Pentru toate tehnologiile regenerabile, principalele bariere apar în etapa de autorizare administrativă. Lipsa de comunicare și transparență din partea autorităților și lipsa de experiență a personalului implicat în etapele procesului de autorizare a proiectelor în domeniul energiei regenerabile tind să întârzie dezvoltarea de proiecte și să descurajeze potențialii dezvoltatori. Ca excepție, pentru prosumatorii cu panouri fotovoltaice pe acoperiș procesul este simplificat, fiind evitate astfel multe dintre barierele existente pentru proiectele fotovoltaice mari și pentru tehnologia eoliană onshore.

Potrivit Raportului „RES Simplify”, în România sunt numeroase instituții implicate în procesul de autorizare a proiectelor în domeniul energiei regenerabile, ceea ce duce la proceduri repetitive de licențiere, care prelungesc în mod inutil întregul proces și descurajează potențialii investitori. De asemenea, în ceea ce privește obținerea ATR, o barieră este reprezentată de lipsa de experiență a personalului OR în privința proiectelor de energie regenerabilă.

Recomandări privind simplificarea procedurilor administrative

Raportul „RES Simplify” propune anumite măsuri pentru simplificarea procedurilor administrative precum:

- facilitarea desfășurării simultane a diverselor etape din procedura de autorizare;
- înființarea unor puncte de contact naționale;
- procedură de notificare simplă;
- standardizarea criteriilor de acceptare a proiectelor;
- măsuri de eficientizare/simplificare a procedurii de depunere de sesizări și reclamații din partea terților;
- oferirea de consultanță înaintea începerii procedurilor (care se practică în prezent în mod informal, instituțiile implicare neavând o obligație legală în acest sens).

În plus, este necesară măsurarea, monitorizarea și îmbunătățirea diversilor indicatori de performanță. Un astfel de indicator este timpul mediu de răspuns al autorităților implicate în procedura de autorizare și/sau de racordare. Astfel, durata întregului proces variază extrem de mult la nivelul proiectelor, din cauza lipsei unui proces de autorizare unitar. Alți indicatori de performanță relevanți sunt: rata de aprobare a proiectelor, rata autorizațiilor/permiselor contestate în instanță, rata litigiilor respinse în instanță.

Totodată, se recomandă crearea unui mecanism centralizat de consultare a terților cu diverse interese legate de proiectele de producere a energiei electrice din surse regenerabile. În practică, autoritățile și dezvoltatorii sunt obligați să țină cont doar de

unele interese specifice, precum cele legate de protecția mediului, de securitate sau de aspecte strategice.

Trebuie subliniat că o parte dintre problemele identificate în cadrul analizei efectuate în cadrul proiectului „RES Simplify” fac obiectul recentei Ordonanțe de Urgență nr. 140/2022 privind licența industrială unică care, deși nu privește în particular domeniul producerii de energie electrică din surse regenerabile, are ca obiectiv stabilirea unui cadru juridic general, instituțional și de reglementare în vederea acordării unei licențe industriale unice, precum și pentru simplificarea procedurilor de emitere a licențelor, autorizațiilor, acordurilor, avizelor și permiselor necesare în vederea desfășurării activităților industriale, inclusiv cele privind producerea de energie electrică. Ordonanța prevede și crearea Oficiului pentru Licență Industrială, cu rol de raționalizare, simplificare și digitalizare a procedurilor specifice în vederea acordării licenței industriale unice.

Având însă în vedere atât obiectivul UE de a atinge, până în 2030, o pondere de cel puțin 32% a energiei electrice din surse regenerabile în consumul final brut, cât și timpul scurt rămas pentru îndeplinirea obiectivului de decarbonizare asumat de România, ar trebui luată în considerare ajustarea cadrului legal privind licența industrială unică, astfel încât să fie creat un sistem tip „one-stop-shop” dedicat obținerii unei licențe unice pentru producătorii de energie electrică din surse regenerabile. O licență industrială unică legată de SER ar cuprinde, de exemplu, autorizațiile de funcționare, autorizațiile de mediu, autorizațiile de construire, precum și alte autorizații și proceduri legale aferente SER.

La nivelul ANRE este funcțional portalul SPV (Spațiul Privat Virtual) - spv.anre.ro - unde se depun solicitări, se încarcă sau se vizualizează documente etc., făcând facilă comunicarea cu solicitanții. Ultimele modificări aduse regulamentelor (mai 2023) fac din utilizarea portalului o obligație, eliminând practic documentele pe suport de hârtie.

Una dintre problemele semnalate în cadrul Raportului „RES Simplify” se referă la personalul insuficient și lipsit de experiență în ceea ce privește gestionarea proiectelor regenerabile, un sistem dedicat de tip „one-stop-shop” aferent acestor proiecte putând avea multiple beneficii: reducerea duratei de acordare a licențelor, creșterea transparenței procesului, standardizarea acestuia. În plus, un astfel de ghișeu unic ar putea să acționeze și ca punct național de contact și asistență pentru părțile interesate de viitoarele proiecte, inclusiv pentru organizațiile non-guvernamentale (de exemplu, de mediu) și alți terți interesați. Un astfel de punct național de contact ar permite concentrarea personalului specializat din administrația publică (reglementare, energie, mediu etc.) responsabil pentru diversele autorizări specifice dezvoltării unor proiecte majore legate de tehnologiile regenerabile, putând oferi sprijin tehnic inclusiv pentru elaborarea și punerea în aplicare a politicii strategice a României privind sursele regenerabile de energie. În fine, un alt beneficiu al unui astfel de ghișeu unic este

dobândirea unei imagini cuprinzătoare a potențialelor proiecte de interes strategic și evaluarea rapidă a impactului cumulat al acestor proiecte.

În final, trebuie menționat că în cadrul discuțiilor bilaterale cu reprezentanții CE au fost clarificate anumite aspecte punctuale identificate în Raportul „RES Simplify”, România prezentând și măsurile implementate sau aflate în curs de implementare în vederea fluidizării procesului de autorizare administrativă și racordare la rețea a capacităților de producere a energiei electrice din surse regenerabile.

3.4. Considerații succinte ale autorității de concurență cu privire la proiectele eoliene offshore

După cum a fost menționat anterior, studiul „RES Simplify” se axează asupra proiectelor de producere a energiei electrice ce folosesc panouri fotovoltaice (instalate pe acoperiș sau la sol), precum și în capacități eoliene instalate onshore, dar nu a analizat eventualele bariere privind dezvoltarea proiectelor de energie eoliană offshore. Cu toate acestea, pe termen mediu și lung (începând cu anul 2030) se așteaptă o reducere importantă a costurilor aferente dezvoltării unor astfel de proiecte iar România, potrivit datelor Băncii Mondiale, are un potențial tehnic de 76 GW pentru energie eoliană offshore (22 GW la o adâncime de 50 m, restul prin platforme plutitoare).

Prin analogie cu analiza realizată în cadrul studiului „RES Simplify”, se poate intui că cel puțin o parte din problemele și barierele identificate în studiu cu privire la celelalte surse de energie regenerabilă se aplică și în cazul proiectelor de producere a energiei electrice din surse eoliene offshore. De asemenea, având în vedere faptul că zonele cu potențial de dezvoltare a proiectelor de energie eoliană, atât onshore, cât și offshore, se suprapun din punct de vedere al infrastructurii de conectare și transport a energiei electrice, problemele enunțate anterior privind congestia și extinderea/modernizarea capacităților de conectare și transport din zona Dobrogea capătă o dimensiune sporită.

Prin urmare, principala îngrijorare este legată de extinderea/întărirea rețelei de transport al energiei electrice, fără de care viitoarele proiecte eoliene, atât din zona Dobrogea, dar și din Marea Neagra, ar putea fi blocate. În cazul proiectelor eoliene offshore, caracterizate de costuri investiționale foarte ridicate, suplimentarea acestora cu costuri importante aferente lucrărilor de întărire suportate de dezvoltatori conduce la riscul nevalorificării acestei surse importante de energie regenerabilă de care beneficiază România.

O soluție ar putea consta în partajarea între OTS și dezvoltatorii de proiecte regenerabile a costurilor aferente pentru dezvoltării/modernizării rețelei de transport. O altă posibilă soluție ar putea fi construirea și operarea de către dezvoltatorii de proiecte SER a unei rețele proprii de energie electrică în zona Dobrogea.

Amintim aici proiectul cablului submarin de transport al energiei electrice din Marea Neagră, fiind în curs de realizare studiul de fezabilitate. Apreciem ca această investiție este strategică pentru extinderea infrastructurii existente și pentru tranzitul de energie electrică produsă din surse de energie regenerabilă. A fost semnat un acord între guvernele Republicii Azerbaidjan, Georgiei, României și Ungariei privind Parteneriatul strategic în domeniul dezvoltării și transportului energiei verzi.

3.5. Identificarea barierelor la intrarea pe piață în cazul racordării capacităților de producere a energiei electrice din surse regenerabile

Așa cum s-a menționat anterior, în cadrul studiului s-au solicitat informații care au vizat, pe lângă descrierea procedurilor de racordare la rețea a capacităților de producere a energiei electrice din surse regenerabile, și identificarea problemelor cu care s-au confruntat producătorii și/sau OTS/OD în cadrul procesului de racordare, de natură să blocheze accesul noilor capacități pe piață.

Ca urmare a analizei informațiilor primite, precum și a cadrului legal existent, s-a constatat că, de regulă, dificultățile întâmpinate de producătorii/dezvoltatorii în proiecte de energie regenerabilă se concentrează, cu precădere, în etapa de obținere a soluției de racordare la rețea, influențată în mare măsură de capacitatea rețelei electrice de a prelua energia ce urmează a fi produsă și evacuată, precum și în etapa de obținere a ATR. Dificultățile întâmpinate de participanții la procesul de racordare se grupează, în fapt, în diferite categorii de bariere care îngreunează accesul pe piața producerii și comercializării de energie electrică din România, după cum urmează: bariere de natură legislativă, bariere asociate finanțării, bariere generate de dezvoltarea insuficientă a rețelelor electrice de transport și distribuție, bariere de altă natură.

Bariere de natură legislativă

În cadrul acestei categorii se înscriu diverse norme prin care se reglementează procesul de racordare la rețea, care fac dificilă conectarea unei noi capacități de producere a energiei electrice din surse regenerabile, întrucât fie normele sunt neclare, fie acestea lipsesc, dând astfel naștere unor interpretări diferite și, în final, unor blocaje care împiedică accesul pe piață.

1. *Lipsa unor pârghii legislative care să împiedice dezvoltarea unor investiții cu un potențial caracter speculativ*

Din informațiile colectate în cadrul studiului, s-a constatat că, în practică, există mulți operatori economici/investitori care solicită și obțin ATR, dar care nu intenționează să finalizeze proiectele și să le pună în funcțiune, în vederea intrării pe piață, ci mai degrabă să le vândă altor investitori la stadiul „*ready to build*”. Acest comportament a condus la dezvoltarea unei piețe cu caracter speculativ, respectiv a condus la blocarea investițiilor credibile, situație întâlnită de altfel și în perioada 2011-2014, când s-au emis ATR-uri

pentru capacități de peste 20.000 MW, în cadrul unor proiecte aparent nefezabile din punct de vedere tehnic și economic.

Aceste practici au ca efect blocarea de capacitate disponibilă pentru racordarea investițiilor în proiecte regenerabile, pe durata de valabilitate a ATR-urilor obținute în scop speculativ, ceea ce conduce la dificultăți majore pentru investitorii care doresc racordarea la rețea în scopul intrării reale pe piață. Pentru aceștia din urmă, soluțiile de racordare prevăd necesitatea unor lucrări de întărire a rețelei în amonte de punctul de racordare, pentru a se crea condițiile tehnice în vederea evacuării în rețea, deci fie costuri considerabile pentru racordarea capacităților, fie amânarea racordării pentru momente îndepărtate, când se preconizează că rețeaua electrică va permite racordarea, ambele situații fiind de natură a descuraja investitorii.

În aceeași linie, respectiv cea a perpetuării situațiilor de blocaj de capacitate, se înscriu și unele practici de depunere a solicitărilor de încheiere a contractului de racordare abia la apropierea termenului de expirare a ATR.

2. Lipsa unui pachet legislativ corelat, care să prevină durata mare a procesului de racordare

Așa cum s-a observat în cadrul analizei, durata mare a procesului de racordare este cauzată de diverși factori, printre care necesitatea lucrărilor de întărire a rețelei electrice, dificultatea accesării surselor de finanțare, termenele lungi de obținere a diverselor avize/autorizații, precum și lipsa unor termene clare și a unor mecanisme eficiente de asigurare a respectării acestora, atât în sarcina operatorilor de rețele, cât și în sarcina producătorilor de energie electrică din surse regenerabile.

De asemenea, potrivit informațiilor transmise de asociațiile producătorilor, durata etapelor procesului de racordare a capacităților de producere a energiei electrice din surse regenerabile la rețeaua de transport/distribuție, raportată la totalul perioadei de timp aferente execuției și implementării proiectelor de investiții, reprezintă în jur de 30-40% din durata totală a procesului de autorizare a unei capacități de producere a energiei electrice din surse regenerabile.

Multe din întârzierile proceselor de racordare sunt cauzate și de lipsa de promptitudine din partea beneficiarilor sau a operatorilor atestați aleși de aceștia pentru prestarea unor servicii de proiectare și execuție întrucât, pentru multe din acțiunile acestora, nu sunt prevăzute termene legale sau mecanisme de sancționare eficiente, care să împiedice tergiversarea procesului de racordare. Această situație se regăsește în mai multe etape ale procesului de racordare, respectiv:

- Analiza cererii de racordare – Timpul de completare de către utilizator a documentației anexate cererii de racordare, în vederea emiterii ATR, poate ajunge la câteva luni.

- Elaborarea studiului de soluție:
 - nu există un termen pentru semnarea de către beneficiar a contractului pentru elaborarea studiului de soluție;
 - nu există posibilitatea anulării cererii de racordare dacă beneficiarul nu achită contravaloarea contractului pentru efectuarea studiului de soluție;
 - durata de elaborare a studiului de soluție este stabilită prin negociere directă între solicitant și proiectantul ales și este precizată în oferta proiectantului pentru elaborarea studiului de soluție, anexată de către solicitant la cererea de racordare și în contractul pentru elaborarea studiului de soluție;
 - durata de completare/corectare a studiilor de soluție, conform solicitărilor transmise de OR în cursul procesului de avizare.
- Încheierea contractului de racordare:
 - nu este stabilit un termen în care beneficiarii trebuie să semneze contractul de racordare;
 - deși plata tarifului de racordare este prevăzută în contractul de racordare, fiind supusă astfel unui termen contractual, în practică se întâlnesc cazuri în care plata nu se realizează în termenele stabilite.
- Proiectarea instalației de racordare – Introducerea noțiunii de limitare operațională a puterii maxime în Regulamentul de racordare la rețelele electrice creează dificultăți pentru OD și proiectanți și generează întâzieri.
- Execuția instalației de racordare – Întârzieri foarte mari în realizarea instalațiilor de producere care sunt în sarcina producătorului.

Alte elemente de natură să afecteze eficiența și durata procesului de racordare sunt următoarele:

- Termenul reglementat pentru elaborarea studiului de soluție este considerat prea scurt, respectiv o lună.
- Nu este reglementată modalitatea de calcul a tarifului de racordare, respectiv cota de participare la finanțarea lucrărilor atunci când se realizează lucrări de întărire în rețelele mai multor OD și racordare în instalațiile OTS, dar generează impact în rețeaua de distribuție.
- Valorile indicilor specifici „Ti” nu sunt în concordanță cu valorile reale din piață, nefiind actualizați.

Referitor la lipsa reglementării modalității de calcul al tarifului de racordare, respectiv a cotei de participare la finanțarea lucrărilor de întărire a rețelei, în situația în care lucrările de întărire sunt în rețelele mai multor OD și racordarea se realizează în instalațiile OTS, dar generează impact în rețelele de distribuție, se clarifică faptul că o astfel de solicitare de racordare poate fi soluționată prin aplicarea regulilor prevăzute în cadrul de reglementare existent.

Bariere asociate finanțării

Ca urmare a analizei realizate în cadrul studiului, atât din perspectiva reglementărilor aplicabile, cât și din perspectiva situației concrete a pieței în ultimii 3 ani, a rezultat că dificultățile generate de lipsa finanțării trebuie privite din cel puțin două aspecte, respectiv la nivelul investitorilor și la nivelul operatorilor de rețea.

Producătorii au menționat că, în situațiile în care soluția de racordare prevede că sunt necesare lucrări de întărire a rețelei, beneficiarul (producătorul) este obligat să plătească sume considerate foarte mari. De asemenea, OD poate eșalona realizarea lucrărilor de întărire a rețelei, conform planurilor anuale de investiții, timp în care producătorul nu poate livra energia produsă, chiar dacă finalizează unitatea de producție.

Cu privire la finanțare, producătorii au menționat și lipsa de predictibilitate cu privire la tipurile de scheme de sprijin care vor fi disponibile (PNRR, fond de modernizare, alte scheme), lipsa de predictibilitate din cauza calendarului de implementare neclar și întârzierea publicării documentelor aplicabile pentru scheme/măsurii și date de deschidere a apelului de candidaturi. De asemenea, s-a invocat faptul că opțiunile pentru schemele de sprijin pentru capacitățile de generare a energiei electrice din surse regenerabile sunt limitate.

Operatorii de distribuție consideră că actualul sistem de finanțare a întăririlor necesare în rețeaua de distribuție de 110 kV pentru asigurarea capacității necesare racordării producătorilor în rețelele de 110 kV și medie tensiune, conform Regulamentului de racordare la rețelele electrice, s-a dovedit unul dificil de aplicat, dovada cea mai concludentă fiind numărul foarte redus al lucrărilor de întărire realizate. Potrivit acestora, realizarea lucrărilor de întărire reprezintă cauza principală a întârzierilor și blocajelor în procesul de racordare a producătorilor.

O concluzie similară s-a desprins și din practica ANRE, care a constatat, pe baza cauzisticii cu privire la activitatea de racordare a producătorilor la rețelele electrice de interes public, că principalele dificultăți în racordarea producătorilor se referă la finanțarea lucrărilor de dezvoltare a rețelelor electrice pentru crearea condițiilor tehnice necesare racordării, adică lucrările de întărire a rețelei.

De asemenea, și Raportul „RES Simplify” concluzionează cu privire la existența unor tarife considerabile pentru lucrările de întărire a rețelei electrice, care au făcut ca dezvoltarea proiectelor de anvergură să fie prohibitivă. Având în vedere lipsa schemelor de sprijin, acest tarif implică un risc semnificativ pentru dezvoltatorii de proiecte SRE, ceea ce a împiedicat dezvoltarea acestor investiții în România.

Cu privire la problematica finanțării, precizăm că la momentul actual există scheme de sprijin pentru producția de energie electrică din surse regenerabile, una dintre acestea fiind finanțată prin PNRR, prin care statul român își propune să asigure atingerea țintelor

asumate în ceea ce privește instalarea de proiecte SRE. Schema este bazată pe procedură de ofertare concurențială, pentru sprijinirea investițiilor în producerea energiei electrice din surse regenerabile de energie eoliană și solară, cu sau fără instalații de stocare integrate, în scopul creșterii ponderii surselor regenerabile de energie în mixul total de energie, creșterii adecvantei SEN și reducerii emisiilor de gaze cu efect de seră.

În conformitate cu prevederile PNRR, ajutorul acordat în cadrul acestei scheme vizează doar sprijinirea investițiilor în producerea energiei electrice din surse regenerabile de energie eoliană și solară, celelalte tehnologii regenerabile fiind finanțate din Fondul pentru modernizare în perioada 2022-2030 în România, instituit prin art. 10d din Directiva EU 2003/87, revizuită.

În cadrul acestor scheme, furnizorii ajutorului de stat stabilesc criteriile de eligibilitate în funcție de analizele/studiile de impact elaborate, având opțiunea de a sprijini/stimula anumite proiecte de investiții în funcție de obiectivele avute în vedere.

În concluzie, barierele asociate finanțării persistă încă la nivelul producătorilor și al operatorilor de rețea în ceea ce privește executarea lucrărilor de întărire a rețelei electrice, în vederea preluării energiei produse de noile capacități ce ar trebui instalate.

Bariere generate de dezvoltarea insuficientă a rețelelor electrice de transport și distribuție

Potrivit Raportului „RES Simplify”, congestia rețelei în zonele cele mai importante pentru SRE, cauzată de lipsa investițiilor în rețeaua națională de transport a energiei electrice, a lăsat regiunile strategice pentru dezvoltarea proiectelor SRE fără posibilitatea tehnică de integrare a unor noi capacități, împiedicând implementarea proiectelor industriale fotovoltaice și eoliene. Deși racordarea la rețea nu este blocată din punct de vedere legal, cel mai optimist scenariu în care ar fi posibile noi injecții de energie electrică în rețea în regiuni precum Dobrogea indică perioada 2025-2026.

Cu privire la acest aspect, din analiza realizată în cadrul studiului a rezultat că în planurile de dezvoltare pe 10 ani a rețelei de transport a energiei electrice sunt cuprinse proiecte de investiții al căror principal obiectiv este racordarea a noi capacități de producere a energiei electrice din surse regenerabile. Însă, din analiza modului de implementare a proiectelor din Planul de Dezvoltare a RET, conform anexei F-3 din PD 2022-2031, aprobat de ANRE, postat pe site-ul Transelectrica, au rezultat o serie de factori care au condus la întâzieri față de termenele din plan, după cum urmează:

1. Durata procedurilor de achiziție publică

În general, durata de realizare a proiectelor de dezvoltare a rețelelor este influențată, în mare măsură, de duratele celor două proceduri de achiziții publice necesare, respectiv pentru proiectare și pentru execuția lucrărilor.

Indiferent de anvergura/complexitatea proiectării, durata mare a procedurii de achiziție pentru serviciile de proiectare este determinată de o serie de proceduri interne și externe, dar și de concurența din ce în ce mai redusă, care cauzează reluarea procedurilor de achiziție pe motivul lipsei de ofertanți, chiar și de 3 ori în unele cazuri. De asemenea, calitatea slabă a documentelor elaborate conduce la mărirea duratei de analiză și avizare, cu returnarea chiar de mai multe ori a livrabilelor pentru a fi refăcute.

Pe parcursul derulării proiectelor, ulterior finalizării contractelor de proiectare, sunt uneori necesare actualizări ale studiilor de fezabilitate (devizelor generale), caietelor de sarcini și proiectelor tehnice, ca urmare a prevederilor legislative care impun actualizarea devizului în situația în care de la aprobarea acestuia au trecut mai mult de 6 luni până la data depunerii documentației pentru obținerea Hotărârii de Guvern de aprobare a indicatorilor economico-financiari și demararea procedurilor de expropriere, respectiv data lansării procedurilor de licitație. Necesitatea actualizării poate interveni și ca urmare a actualizării Normelor Tehnice Interne, a schimbării soluțiilor tehnice ca urmare a apariției unor noi utilizatori care se racordează la RET, a adaptării documentațiilor la cerințele ghidurilor de accesare a fondurilor europene și a observațiilor autorităților de management al fondurilor europene, precum și a adaptării soluțiilor tehnice la condițiile apărute în teren pe parcursul execuției obiectivelor de investiții.

Totodată, procedurile de achiziție publică pot dura mult și/sau poate fi necesar să fie reluate, din diverse motive, precum modificarea legislației în domeniul achizițiilor publice, depunerea de contestații, depunerea de oferte neconforme, neprezentarea ofertanților etc.

2. Durata de execuție a lucrărilor

Anumite întârzieri sunt provocate în faza de execuție a lucrărilor de lipsa unui personal specializat al executanților, de neîncheierea în timp util a contractelor cu subcontractorii și de situația lor financiară deficitară pentru a îndeplini contractul. Intrarea în insolvență și abandonarea contractelor de către anumiți antreprenori au determinat, în cazuri concrete, întârzieri de până la 5 ani față de termenele din plan, fiind necesară reluarea procedurilor de achiziție publică.

3. Durata de emitere a Hotărârilor de Guvern și a ordinelor de ministru

Durata mare de emitere a ordinelor de ministru de aprobare a indicatorilor tehnico-economici și a Hotărârilor de Guvern pentru declanșarea procesului de expropriere și pentru scoaterea din fondul forestier pentru culoarul de traversare a noilor LEA a condus la întârzierea demarării execuției obiectivelor de investiții (atât LEA, cât și ale stațiilor de capăt aferente). În medie, aceste acte normative au fost emise după o perioadă de 2-3 ani de la transmiterea de către OTS a documentației necesare promovării.

4. Durata mare de emitere a avizelor/acordurilor de mediu – în medie 2-3 ani

5. *Probleme legate de inexistența planurilor cadastrale – impact asupra duratei de realizare a documentațiilor necesare emiterii Hotărârilor de Guvern de expropriere*

Bariere de altă natură

Principalele deficiențe în funcționarea racordării la rețele, din alte perspective decât cele enunțate mai sus, potrivit considerațiilor participanților la procesul de racordare și constatărilor din Raportul „RES Simplify”, se referă la resursa umană, atât din cadrul operatorilor de distribuție, cât și din cadrul operatorilor economici atestați de ANRE să execute lucrări de proiectare și/sau construcții.

În această categorie se înscriu problemele legate de calitatea proiectelor, determinate de faptul că proiectanții nu merg pe teren sau depășesc limitele Regulamentului privind soluțiile de racordare, ceea ce necesită verificări suplimentare de către OD. Nivelul de pregătire și de implicare a consultanților și/sau proiectanților aleși de către solicitanți pare să conducă la dificultăți în elaborarea studiilor de soluție pentru producătorii racordați la rețeaua de 110 kV, aspect ce are ca efect prelungirea semnificativă a duratei etapei de elaborare a studiilor de soluție pentru aceste cazuri. De asemenea, unii OR se confruntă cu un deficit de personal cu pregătire tehnică adecvată, în special prin raportare la creșterea numărului de cereri de racordare înregistrate în ultima perioadă.

O concluzie similară a rezultat și din Raportul „RES Simplify”, în care CE a făcut anumite constatări cu privire la procesul de racordare a capacităților de producere a energiei electrice din surse regenerabile la rețele electrice în România, arătând că lipsa de experiență în lucrul cu proiecte SRE reprezintă o barieră pentru accesul pe piață al producătorilor. Potrivit acestor constatări, „deși mai informat și eficient, nici personalul OR nu are suficientă experiență în lucrul cu proiecte SRE și este blocat de sincopel procedurilor administrative din celelalte etape”.

În concluzie, ca urmare a analizei efectuate, s-au identificat anumite disfuncționalități în procesul de racordare la rețea a capacităților de producere a energiei electrice din surse regenerabile, disfuncționalități generate atât de acțiunile/inacțiunile operatorilor de rețea, cât și de întârzierile investitorilor în realizarea instalațiilor de producere. Ambii factori sunt influențați de gradul de dezvoltare a rețelelor electrice, de sursele de finanțare existente, de problemele de personal din sector, precum și de normele care reglementează acest proces.

4. Analiza cadrului de reglementare aplicabil activității de racordare a capacităților de producere a energiei electrice din surse regenerabile la rețelele electrice de interes public

Racordarea capacităților de producere a energiei electrice din surse regenerabile la rețelele electrice de interes public se realizează în conformitate cu dispozițiile Legii nr. 123/2012, precum și cu cele ale legislației secundare incidente.

În conformitate cu prevederile art. 25 alin. (1) din Legea nr. 123/2012, racordarea la rețelele electrice de interes public reprezintă un serviciu obligatoriu, care se desfășoară în condiții reglementate și pe care trebuie să îl îndeplinească OTS, precum și OD, inclusiv comunitățile de energie ale cetățenilor care gestionează rețelele de distribuție. Deținătorul de licență, persoanele fizice și juridice care desfășoară activități în domeniul energiei fără a fi obligate să dețină licență și clientul final au acces reglementat la rețelele electrice de interes public, conform reglementărilor ANRE.

Cadrul de reglementare aplicabil pentru racordarea la rețelele electrice de interes public a capacităților de producere a energiei electrice din surse regenerabile, inclusiv a celor instalate la locurile de consum și de producere ale prosumatorilor, este constituit, în principal, din următoarele acte normative:

- Ordinul președintelui ANRE nr. 59/2013 pentru aprobarea Regulamentului privind racordarea utilizatorilor la rețelele electrice de interes public, cu modificările și completările ulterioare
- Ordinul președintelui ANRE nr. 74/2014 pentru aprobarea Conținutului-cadru al avizelor tehnice de racordare, cu modificările și completările ulterioare
- Ordinul președintelui ANRE nr. 5/2014 pentru aprobarea Conținutului-cadru al certificatelor de racordare, cu modificările și completările ulterioare
- Ordinul președintelui ANRE nr. 11/2014 pentru aprobarea Metodologiei de stabilire a tarifelor de racordare a utilizatorilor la rețelele electrice de interes public, cu modificările și completările ulterioare
- Ordinul președintelui ANRE nr. 141/2014 pentru aprobarea tarifelor specifice și indicatorilor specifici utilizați la stabilirea tarifelor de racordare a utilizatorilor la rețelele electrice de interes public, cu modificările ulterioare
- Ordinul președintelui ANRE nr. 102/2015 pentru aprobarea Regulamentului privind stabilirea soluțiilor de racordare a utilizatorilor la rețelele electrice de interes public, cu modificările și completările ulterioare
- Ordinul președintelui ANRE nr. 25/2016 privind aprobarea Metodologiei pentru emiterea avizelor de amplasament de către operatorii de rețea, cu modificările și completările ulterioare

- Ordinul președintelui ANRE nr. 72/2017 pentru aprobarea Normei tehnice privind cerințele tehnice de racordare la rețelele electrice de interes public pentru grupurile generatoare sincrone, cu modificările și completările ulterioare
- Ordinul președintelui ANRE nr. 208/2018 pentru aprobarea Normei tehnice privind cerințele tehnice de racordare la rețelele electrice de interes public pentru module generatoare, centrale formate din module generatoare și centrale formate din module generatoare offshore
- Ordinul președintelui ANRE nr. 228/2018 pentru aprobarea Normei tehnice „Condiții tehnice de racordare la rețelele electrice de interes public pentru prosumatorii cu injecție de putere activă în rețea”, cu modificările și completările ulterioare
- Ordinul președintelui ANRE nr. 51/2019 privind aprobarea Procedurii de notificare pentru racordarea unităților generatoare și de verificare a conformității unităților generatoare cu cerințele tehnice privind racordarea unităților generatoare la rețelele electrice de interes public
- Ordinul președintelui ANRE nr. 137/2021 pentru aprobarea Procedurii privind determinarea capacității disponibile în rețelele electrice pentru racordarea de noi instalații de producere a energiei electrice
- Ordinul președintelui ANRE nr. 105/2022 pentru aprobarea Contractelor-cadru de racordare la rețelele electrice de interes public, cu modificările și completările ulterioare
- Ordinul președintelui ANRE nr. 19/2022 pentru aprobarea Procedurii privind racordarea la rețelele electrice de interes public a locurilor de consum și de producere aparținând prosumatorilor, cu modificările și completările ulterioare
- Ordinul președintelui ANRE nr. 3/2023 pentru aprobarea Normei tehnice privind cerințele tehnice de racordare la rețelele electrice de interes public pentru instalațiile de stocare a energiei electrice și procedura de notificare pentru racordarea instalațiilor de stocare a energiei electrice

Având în vedere importanța și susținerea acordate la nivel european implementării accelerate a producerii de energie electrică din surse regenerabile, ANRE a îmbunătățit permanent legislația secundară, prin modificări și completări care vin în sprijinul dezvoltării capacităților de producere a energiei electrice din surse regenerabile, cu impact pozitiv asupra pieței de energie. Astfel, cadrul de reglementare aplicabil este în continuă evoluție, în sensul îmbunătățirii și adaptării la noile perspective de implementare a proiectelor de dezvoltare de capacități de producere a energiei electrice din surse regenerabile. Măsurile adoptate în cadrul procesului de îmbunătățire de către ANRE a cadrului de reglementare sunt prezentate în secțiunea 5.3 și în capitolul 6 din prezentul raport.

5. Prezentarea situației privind racordările capacităților de producere a energiei electrice din surse regenerabile la Sistemul Electroenergetic Național, inclusiv la rețelele de distribuție a energiei electrice, în perioada 2019 - sem. I 2022

5.1. Avize tehnice de racordare emise pentru racordările la rețeaua de transport de către CNTEE Transelectrica SA, defalcat pe tipul de surse

Situația ATR-urilor emise de Transelectrica pentru racordarea noilor capacități de producere a energiei electrice din surse regenerabile la rețelele electrice de transport, defalcat pe tipul de surse (fotovoltaic, eolian, hidro) în perioada 2019 - sem. I 2022, este prezentată în tabelul de mai jos.

Tabelul nr. 5 – Numărul de ATR-uri emise pentru racordările la SEN de către Transelectrica

2019			2020			2021			Sem I 2022		
eolian	hidro	foto	eolian	hidro	foto	eolian	hidro	foto	eolian	hidro	foto
0	0	0	0	0	1	10	0	2	4	0	2

5.2. Avize tehnice de racordare emise pentru racordările la rețelele de distribuție, defalcat pe tipul de surse

În tabelul de mai jos sunt prezentate avizele tehnice de racordare emise de către OD în perioada 2019- sem I 2022, inclusiv pentru racordarea prosumatorilor, defalcat pe tipul de surse regenerabile.

Tabelul nr. 6 – Numărul de ATR-uri emise pentru racordările la rețeaua OD

An	2019			2020			2021			Sem I 2022		
Sursă	eolian	hidro	foto	eolian	hidro	foto	eolian	hidro	foto	eolian	hidro	foto
Operator:												
Distribuție Energie Oltenia	0	1	68	0	0	2816	0	0	203	0	0	309
Delgaz Grid	0	2	11	2	2	212	4	1	22	2	0	84
E-Distribuție Banat	0	2	2	0	0	50	0	2	30	0	1	90
E-Distribuție Dobrogea	0	0	10	0	0	42	7 ^{*)}	0	28	1	0	70 ^{**)}
E-Distribuție Muntenia	0	0	2	0	0	26	0	0	237	0	0	508
DEER (Muntenia Nord)	0	0	65	1	0	959	11 ^{***)}	0	25	1	0	162
DEER (Transilvania Nord)	0	0	13	0	0	297	0	0	30	0	0	119
DEER (Transilvania Sud)	0	0	77	0	7	694	0	0	62	0	0	107

Notă: *) Din care 1 ATR emis pentru centrală mixtă eolian + fotovoltaic + stocare
**) Din care 1 ATR emis pentru centrală mixtă cogenerare + fotovoltaic
***) Din care 3 ATR emis pentru centrală mixtă eolian + fotovoltaic + stocare

5.3. Identificarea eventualelor disfuncționalități și propuneri de îmbunătățire din perspectiva reglementărilor aplicabile

Pe baza cauzisticii cu privire la activitatea de racordare a producătorilor la rețelele electrice de interes public, s-a constatat că principalele dificultăți în racordarea producătorilor se referă la finanțarea lucrărilor de dezvoltare a rețelelor electrice pentru crearea condițiilor tehnice necesare racordării, precum și la alte situații apărute în practică în desfășurarea procesului de racordare. Din aceste considerente, cadrul de reglementare aplicabil pentru racordarea producătorilor la rețelele electrice de interes public a fost îmbunătățit în mod continuu, atât din perspectiva facilitării procesului de racordare, prin reducerea duratei și a birocrăției acestuia, cât și pentru adaptarea la unele situații apărute în practică, urmărindu-se astfel deblocarea procesului de racordare a capacităților de producere a energiei electrice, mai ales a celor din surse regenerabile.

Astfel, au fost introduse în cadrul de reglementare specific principii echitabile privind costurile lucrărilor de dezvoltare/întărire a rețelelor electrice, precum și noi reguli care să încurajeze dezvoltarea proiectelor de producere a energiei electrice regenerabile. Acestea se referă la următoarele modificări și completările ale Regulamentului privind racordarea utilizatorilor la rețelele electrice de interes public, aprobat prin Ordinul președintelui ANRE nr. 59/2013 și ale actelor normative subsecvente care reglementează contractele de racordare, avizele tehnice de racordare și certificatele de racordare²⁷:

- a. Producătorul are dreptul de a alege liber orice operator economic atestat pentru realizarea lucrărilor de proiectare și execuție a instalației de racordare, caz în care contractul pentru proiectarea și execuția instalației de racordare se poate încheia direct între utilizator și operatorul economic atestat. Producătorul poate împuternici

²⁷ Ordinul președintelui ANRE nr. 160/2020 pentru modificarea și completarea Regulamentului privind racordarea utilizatorilor la rețelele electrice de interes public, aprobat prin Ordinul președintelui ANRE nr. 59/2013; Ordinul președintelui ANRE nr. 164/2020 pentru aprobarea contractelor-cadru de racordare la rețelele electrice de interes public; Ordinul președintelui ANRE nr. 16/2021 pentru modificarea și completarea Regulamentului privind racordarea utilizatorilor la rețelele electrice de interes public, aprobat prin Ordinul președintelui ANRE nr. 59/2013; Ordinul președintelui ANRE nr. 17/2022 pentru modificarea și completarea Regulamentului privind racordarea utilizatorilor la rețelele electrice de interes public, aprobat prin Ordinul președintelui ANRE nr. 59/2013; Ordinul președintelui ANRE nr. 81/2022 pentru modificarea și completarea Regulamentului privind racordarea utilizatorilor la rețelele electrice de interes public, aprobat prin Ordinul președintelui ANRE nr. 59/2013; Ordinul președintelui ANRE nr. 82/2022 privind modificarea și completarea Ordinului președintelui ANRE nr. 74/2014 pentru aprobarea conținutului-cadru al avizelor tehnice de racordare; Ordinul președintelui ANRE nr. 105/2022 pentru aprobarea contractelor-cadru de racordare la rețelele electrice de interes public; Ordinul președintelui ANRE nr. 133/2022 pentru modificarea și completarea unor ordine ale președintelui ANRE din domeniul racordării utilizatorilor la rețeaua electrică de interes public; Ordinul președintelui ANRE nr. 4/2023 pentru modificarea și completarea unor ordine ale președintelui ANRE din domeniul racordării utilizatorilor la rețeaua electrică de interes public.

operatorul economic desemnat pentru proiectarea și/sau execuția instalației de racordare să încheie, în numele și pe seama sa, cu OR contractul de racordare și să îl reprezinte în relația contractuală cu OR pe toată perioada derulării contractului de racordare.

- b. Pentru lucrările de întărire rezultate ca fiind necesare pentru crearea condițiilor tehnice necesare racordării mai multor locuri de consum și/sau de producere (lucrări de întărire generale), prevăzute în planurile de dezvoltare ale operatorilor de rețea, cota de participare a utilizatorului la aceste costuri va fi zero. Pentru această categorie de lucrări de investiții utilizatorul nu mai are obligația de a plăti componenta de întărire a tarifului de racordare. Utilizatorul poate opta pentru achitarea integrală sau parțială a costurilor care revin OR pentru realizarea lucrărilor de întărire generale incluse în planul de dezvoltare al operatorului, în situația în care OR nu are posibilitatea realizării acestor lucrări până la data solicitată de utilizator pentru punerea sub tensiune a instalației de utilizare, cu recuperarea ulterioară de la OR a costurilor respective.
- c. OR are obligația de a recalcula valoarea componentei tarifului de racordare reprezentând cota de participare a utilizatorului la finanțarea lucrărilor de întărire generale (altele decât cele prevăzute în planurile de dezvoltare ale operatorilor de rețea), în situația în care cererea de punere sub tensiune a locului de producere intervine anterior realizării lucrărilor de întărire și ca urmare a refacerii calculului pentru regimurile de funcționare a rețelei electrice care certifică dacă sunt îndeplinite condițiile tehnice pentru evacuarea puterii aprobate. Utilizatorul plătește operatorului sau încasează de la operator, după caz, diferența rezultată din recalcularea tarifului de racordare față de sumele deja plătite până la data recalculării.
- d. Pentru proiectele în cazul cărora sunt prevăzute, prin ATR, lucrări de întărire pentru crearea condițiilor tehnice necesare racordării mai multor locuri de producere (lucrări de întărire generale), a fost inclusă posibilitatea utilizatorului de a opta pentru achitarea costurilor care revin celorlalți utilizatori pentru aceleași lucrări de întărire, situație în care locul de producere este pus sub tensiune primul, cu recuperarea ulterioară a costurilor respective de la ceilalți utilizatori. Acest mecanism se aplică în cazul în care OR nu are posibilitatea realizării lucrărilor de întărire generale până la data solicitată pentru punerea sub tensiune a locului de producere respectiv. Utilizatorii care beneficiază de aceleași lucrări de întărire generale realizate de un prim utilizator sunt obligați să restituie acestuia, respectiv utilizatorilor ale căror instalații de utilizare au fost puse sub tensiune înaintea instalațiilor de utilizare proprii, contravaloarea cheltuielilor efectuate de acesta/aceștia.
- e. Pentru proiectele pentru care au fost încheiate contracte de racordare cu OR, producătorul are obligația de a transmite acestuia autorizația de construire a capacității de producere a energiei electrice până la data încheierii contractului de

execuție a instalației de racordare, dar nu mai mult de 12 luni de la data încheierii contractului de racordare și 18 luni de la data emiterii ATR.

În cazul contractelor de racordare încheiate pentru racordarea unor locuri de producere în baza unor ATR-uri valabile la data de 4 martie 2022 și/sau la data de 17 iunie 2022, termenele pentru prezentarea autorizației de construcție se prelungesc cu 6 luni. Datele menționate sunt cele privind intrarea în vigoare a actelor normative care stabilesc termenele de 12, respectiv 18 luni. Astfel, în cazul proiectelor pentru care procesul de racordare este demarat și utilizatorii dețin ATR-uri emise înainte de datele mai sus precizate termenele se prelungesc, fapt care favorizează realizarea investițiilor respective. În cazul în care autorizația respectivă nu este transmisă operatorului conform celor precizate, ATR își încetează valabilitatea și contractul de racordare încetează de drept.

- f. Pentru evitarea întârzierilor privind realizarea studiilor de soluție, a fost prevăzut un termen explicit pentru transmiterea de către OR la utilizator a contractului pentru elaborarea studiului de soluție semnat, respectiv de maximum 10 zile lucrătoare de la data primirii acceptului utilizatorului privind propunerea de contract. În cazul în care studiul de soluție se realizează de către un proiectant desemnat de utilizator, concomitent cu transmiterea către utilizator a contractului pentru elaborarea studiului de soluție, OR transmite proiectantului contractul pentru realizarea studiului de soluție semnat.
- g. Operatorii de rețea au obligația de a prelua documentele pentru racordare și în format electronic, prin e-mail sau prin aplicații online pentru racordare, asigurându-se astfel digitalizarea căilor de comunicare cu solicitanții racordării.
- h. La elaborarea studiilor de soluție privind racordarea locurilor de producere sunt avute în vedere soluții de racordare cu limitarea operațională a puterii aprobate pentru evacuare în rețea în situațiile/regimurile de funcționare cu N-1 elemente în funcțiune care au ca efect apariția de suprasarcini în rețea și, în consecință, imposibilitatea elementelor rețelei rămase în funcțiune și a rețelei în ansamblul ei de a funcționa timp nelimitat în aceste condiții. Limitarea operațională se realizează prin echipamente de automatizare prevăzute în instalațiile OR sau în cele ale utilizatorului, după caz. Soluția de racordare cu limitare operațională și situațiile/regimurile de funcționare care conduc la limitare, stabilite prin studiul de soluție, se precizează de către OR în ATR și, ulterior, în certificatul de racordare.

Soluția de racordare cu limitarea operațională este alternativă a unei soluții de racordare cu lucrări de întărire generale. Limitarea operațională care se aplică utilizatorului care a optat pentru o astfel de soluție de racordare se anulează în cazul în care, ca urmare a dezvoltării ulterioare a rețelei electrice, au fost eliminate

circumstanțele care au impus limitarea, OR având obligația de a actualiza ATR sau certificatul de racordare, după caz.²⁸

- i. Pentru scurtarea perioadei de realizare a lucrărilor de întărire generale, deținătorul capacităților de producere a energiei electrice poate alege să realizeze lucrările de întărire generale cu un anumit proiectant și/sau constructor atestat. Ulterior, OR încheie contractul pentru proiectarea și/sau execuția acestor lucrări cu proiectantul și/sau constructorul atestat ales.
- j. Planul de situație care se transmite la OR împreună cu cererea de racordare este un plan simplificat, pe care este poziționată amplasarea obiectivului și care este întocmit de proiectant pe suport topografic cu coordonate stereo. Drept urmare, nu mai este necesară obținerea unui plan de situație vizat de oficiul teritorial de cadastru și publicitate imobiliară.
- k. Termenul de constituire a garanției financiare de către utilizatorii care dețin locuri de producere cu puterea aprobată pentru evacuare mai mare de 1 MW și pentru care soluția de racordare prevede lucrări de întărire a fost modificat astfel încât constituirea garanției are loc până la încheierea contractului de racordare (anterior, acest termen era de cel mult 3 luni de la data emiterii ATR).

Având în vedere necesitatea potențialilor investitori în proiecte de producere a energiei electrice din surse regenerabile de informare cu privire la capacitățile disponibile ale rețelei electrice, în special pentru evitarea zonelor de rețea în care deja există capacitate rezervată pentru proiecte în curs de dezvoltare, precum și necesitatea de întărire a rețelei electrice pentru crearea condițiilor tehnice necesare racordării, ANRE a elaborat în anul 2021 o nouă reglementare care reprezintă un mesaj clar privind facilitarea transferului de informații utile potențialilor investitori, prin transparentizarea și publicarea capacităților disponibile în rețelele electrice.

Prin Ordinul președintelui ANRE nr. 137/2021 a fost aprobată Procedura privind determinarea capacității disponibile în rețelele electrice pentru racordarea de noi instalații de producere a energiei electrice, care stabilește reguli pentru determinarea capacității disponibile în rețelele electrice de transport și de distribuție la nivelul de tensiune de 110 kV și, de asemenea, reguli privind publicarea în mod transparent și periodic de către OTS a datelor referitoare la capacitățile disponibile în rețelele electrice de transport și în rețelele electrice de distribuție la nivelul de tensiune de 110 kV. Astfel, prin publicarea pe pagina de internet a OTS a capacităților de racordare disponibile

²⁸ În cazul în care soluția de racordare aleasă de utilizator este de funcționare cu limitare operațională a puterii evacuate, utilizatorul nu este îndreptățit să solicite și să primească de la OR despăgubiri pentru energia electrică ce nu a fost produsă și livrată în rețea pe perioada limitării.

pentru fiecare zonă de rețea la nivelul de tensiune de 110 kV, sunt evidențiate în mod transparent toate limitările capacității de racordare garantate.

De asemenea, pentru a veni în sprijinul utilizatorilor, inclusiv a producătorilor de energie electrică din surse regenerabile, ANRE a sintetizat descrierea procesului de racordare cuprinzând etapele procesului de racordare, termenele aferente și responsabilitățile părților implicate prin schemele de racordare publicate pe pagina de internet ANRE, la adresa <https://anre.ro/consumatori/energie-electrica/cum-ma-racordez-la-retea>.

În ceea ce privește racordarea locurilor de consum și de producere prevăzute cu instalații de producere a energiei electrice din surse regenerabile, deținute de prosumatori, ANRE a aprobat o procedură care simplifică procesul de racordare, evitându-se pe cât posibil lucrările care implică termene lungi de execuție și bariere de natură birocratică.

Procedura privind racordarea la rețelele electrice de interes public a locurilor de consum și de producere aparținând prosumatorilor, aprobată prin Ordinul președintelui ANRE nr. 19/2022, cu modificările și completările ulterioare, se aplică atât prosumatorilor persoane fizice și juridice, cât și următoarelor categorii de prosumatori:

- a. Instituții publice, persoane fizice autorizate, întreprinderi individuale, întreprinderi familiale racordate la rețeaua electrică de joasă tensiune, conform prevederilor art. 51 alin. (3⁵) din Legea nr. 123/2012.
- b. Autorități publice locale prevăzute la art. 73¹ alin. (2) din Legea nr. 123/2012, care dețin capacități de producere a energiei electrice din surse regenerabile realizate, parțial sau total, din fonduri structurale.
- c. Prosumatori care accesează programe de finanțare privind instalarea de centrale electrice pentru producerea de energie electrică din surse regenerabile și pentru care OD emite ATR înainte de realizarea instalației de producere a energiei electrice, cu respectarea dispozițiilor actelor normative specifice programelor de finanțare respective.

Având în vedere faptul că printre aplicanții procedurii pentru racordarea prosumatorilor se regăsesc și autorități publice, cadrul de reglementare specific este adaptat și situațiilor în care autoritățile publice locale ar avea în vedere accesarea unor programe de finanțare în vederea obținerii calității de prosumatori și aplicarea prevederilor art. 21 alin. (2) din Ordonanța de Urgență nr. 163/2022, conform cărora prosumatorii pot deconta energia electrică produsă și livrată cu energia electrică consumată din rețea pentru mai multe locuri de producere și consum ale prosumatorilor, dacă pentru locurile de consum respective este același furnizor de energie electrică și dacă sunt racordate la rețeaua electrică a distribuitorului la care este racordat prosumatorul.

Prin modificările și completările procedurii de racordare a prosumatorilor a fost avută în vedere introducerea de prevederi care să conducă la încurajarea punerii în funcțiune a

instalațiilor realizate de prosumatori și, implicit, la valorificarea energiei produse din surse regenerabile în centrale electrice cu puteri instalate de până la 400 kW pe loc de consum și livrate în rețeaua electrică. Totodată, s-a urmărit și clarificarea unor dispoziții ale procedurii pentru aplicarea cărora au fost solicitate explicații de către OD și solicitanții racordării.

Modificările și completările procedurii de racordare a prosumatorilor au fost realizate cu respectarea principiilor deja implementate în procedură cu privire la un proces simplificat, minimum de documente necesare, cereri de racordare în format cadru, termene reduse și se referă la următoarele măsuri²⁹:

- a. Transpunerea în cazul prosumatorilor a dispozițiilor Legii nr. 123/2012 referitoare la dreptul clienților casnici de a beneficia de finanțarea și realizarea instalației de racordare de către OD concesionar. Ca urmare a ultimelor modificări legislative, prosumatorii clienți casnici racordați la rețeaua electrică de distribuție de joasă tensiune beneficiază de rambursarea contravalorii efective a lucrărilor de proiectare și execuție a bransamentului, până la o valoare medie stabilită conform reglementărilor ANRE.
- b. Introducerea posibilității prosumatorului de a opta pentru încheierea directă a contractului pentru de proiectarea și execuția instalației de racordare cu un operator economic atestat ales.
- c. În contextul actual, marcat de lipsa de pe piața de echipamente a contoarelor pentru măsurarea energiei electrice integrabile în sisteme de măsurare inteligentă, a fost eliminată condiționarea punerii sub tensiune a instalației de utilizare a prosumatorului de montarea contoarelor pentru măsurarea energiei electrice produse, amplasate în instalațiile de producere a energiei electrice.
- d. Pentru locul de consum și de producere deținut de prosumatorul care accesează programe de finanțare privind instalarea de centrale electrice pentru producerea de energie electrică din surse regenerabile și pentru care, conform dispozițiilor actelor normative specifice programelor de finanțare respective, este necesar ca OD să emită ATR înainte de realizarea instalației de producere a energiei electrice, sunt în vigoare prevederi specifice care descriu procesul de racordare. Totodată acești prosumatori

²⁹ Ordinul președintelui ANRE nr. 19/2022 pentru aprobarea Procedurii privind racordarea la rețelele electrice de interes public a locurilor de consum și de producere aparținând prosumatorilor;

Ordinul președintelui ANRE nr. 104/2022 pentru modificarea și completarea Procedurii privind racordarea la rețelele electrice de interes public a locurilor de consum și de producere aparținând prosumatorilor, aprobate prin Ordinul președintelui ANRE nr. 19/2022;

Ordinul președintelui ANRE nr. 133/2022 pentru modificarea și completarea unor ordine ale președintelui ANRE din domeniul racordării utilizatorilor la rețeaua electrică de interes public;

Ordinul președintelui ANRE nr. 4/2023 pentru modificarea și completarea unor ordine ale președintelui ANRE din domeniul racordării utilizatorilor la rețeaua electrică de interes public.

au la dispoziție un format cadru pentru cererea de racordare, adaptat situației în care se regăsesc.

- e. Introducerea obligației OD de a suporta costurile pentru achiziția și montarea grupului de măsurare a energiei electrice sau a blocului de măsură și protecție complet echipat. Totodată, activitatea de achiziție a contorului de energie electrică este în responsabilitatea operatorului de distribuție și prin excepție, în situația în care OD nu are această posibilitate, prosumatorul poate achiziționa echipamentele respective, cu respectarea specificațiilor tehnice puse la dispoziție de operator. În acest caz, OD îi rambursează prosumatorului, pe baza documentelor justificative prezentate de acesta, contravaloarea grupului de măsurare a energiei electrice sau a blocului de măsură și protecție complet echipat, până la o valoare limită care nu poate să depășească valoarea maximă a unui echipament cu aceleași specificații tehnice, achiziționat de operator în ultimele 12 luni.
- f. Pentru simplificarea procedurii și reducerea duratelor, s-a prevăzut ca montarea grupului de măsurare a energiei electrice sau a blocului de măsură și protecție să se efectueze de operatorul economic atestat care execută lucrarea de realizare a instalației de racordare, aceste echipamente fiindu-i puse la dispoziție de către OD.

Pentru a veni în sprijinul prosumatorilor, ANRE a sintetizat descrierea procesului de racordare cuprinzând etapele procesului de racordare, termenele aferente și responsabilitățile părților implicate prin schemele de racordare publicate pe pagina de internet ANRE, la adresa: <https://anre.ro/consumatori/energie-electrica/cum-devin-prosumator/>.

5.4. Situația sesizărilor și reclamațiilor primite de la producătorii sau investitorii în instalații de producere de energie electrică din surse regenerabile cu privire la etapele procesului de racordare în perioada 2019 – sem. I 2022

Situația sesizărilor și reclamațiilor înregistrate la ANRE în perioada 2019 – sem. I 2022, de la producători sau investitori în capacități de producere a energiei electrice din surse regenerabile, referitoare la procesul de racordare (numărul total de sesizări și reclamații, obiectul acestora, descrierea pe scurt a problemelor și soluțiilor propuse), este următoarea:

În anul 2019 a fost înregistrată o petiție constând într-o revenire asupra unor aspecte reclamate de petent în anul 2018, aspecte care au făcut obiectul unei acțiuni de control. În urma acestei acțiuni de control s-a constatat că un OD a furnizat OTS informații eronate privind rezerva de capacitate disponibilă în instalațiile electrice de distribuție, ca urmare a neactualizării situației contractelor de racordare nefinalizate din diferite motive. Ca urmare a celor constatate, ANRE a procedat la aplicarea sancțiunilor contravenționale prevăzute de legislația în vigoare.

În anul 2020 au fost înregistrate 2 sesizări/reclamații. Problemele semnalate și soluțiile propuse de ANRE au fost următoarele:

- Contestarea soluției de racordare cu privire la lucrările de întărire a rețelei electrice în vederea racordării la rețea a unui loc de producere și nefurnizarea de către OTS solicitantului racordării a informațiilor privind posibilitățile și condițiile de racordare fără realizarea lucrărilor de întărire în rețeaua electrică de transport, respectiv puterea maximă care poate fi aprobată fără realizarea lucrărilor de întărire. ANRE a solicitat OTS stabilirea soluției de racordare în conformitate cu prevederile reglementărilor în vigoare, astfel încât solicitantul să aibă posibilitatea de a opta pentru una dintre variantele din studiul de soluție.
- Aspecte privind emiterea ATR de către OD. Pentru verificarea aspectelor reclamate, ANRE a efectuat o acțiune de control în urma căreia s-a constatat că un OD a încălcat prevederile Regulamentului privind stabilirea soluțiilor de racordare a utilizatorilor la rețelele electrice de interes public, aprobat prin Ordinul președintelui ANRE nr. 102/2015 și ale Regulamentului privind racordarea utilizatorilor la rețelele electrice de interes public, aprobat prin Ordinul președintelui ANRE nr. 59/2013. Ca urmare a celor constatate, ANRE a procedat la aplicarea sancțiunilor contravenționale prevăzute de legislația aplicabilă.

În anul 2021 au fost înregistrate 6 sesizări/reclamații. Problemele semnalate și soluțiile propuse de ANRE au fost următoarele:

- Refuzul acceptării de către OR a soluției de racordare pentru care a optat utilizatorul, respectiv cea privind racordarea întregii puteri instalate aferente unei centrale eoliene și funcționarea cu limitarea puterii aprobate pentru evacuare în regimuri de funcționare a rețelei cu N-1 elemente în funcțiune până la realizarea anumitor lucrări de întărire necesare, aflate în planul de dezvoltare a OR. Sesizarea a fost soluționată prin transmiterea unei adrese utilizatorului și OR, prin care se comunică faptul că reglementările în vigoare prevăd realizarea etapizată a capacităților de producere a energiei electrice, nu impun corelarea obligatorie dintre puterea instalată și puterea aprobată pentru evacuare și dau posibilitatea realizării și racordării întregii puteri instalate cu limitarea puterii aprobate pentru evacuare în rețea pentru o anumită perioadă, cu justificarea diferenței dintre puterea instalată totală și puterea aprobată pentru evacuare în rețea, în cazul în care diferența respectivă a rezultat ca necesară. Ulterior au fost incluse prevederi explicite în cadrul de reglementare specific privind posibilitatea stabilirii și a soluțiilor de racordare a locurilor de producere cu limitarea operațională a puterii maxime aprobate pentru evacuare în regimuri de funcționare cu N-1 elemente în funcțiune care au ca efect apariția de suprasarcini în rețea și, în consecință, imposibilitatea elementelor rețelei rămase în funcțiune și a rețelei în ansamblul ei de a funcționa timp nelimitat în aceste condiții.

- Refuzul OR de a accepta ca document atașat cererii de racordare a unui certificat de urbanism în scopul PUZ – reglementare zonă pentru construire centrală electrică fotovoltaică, instalație de racordare, stație electrică, anexe, împrejurimi, cu precizarea localității și a puterii instalate, document emis anterior certificatului de urbanism emis în vederea construirii obiectivului. Sesizarea a fost soluționată prin transmiterea unei adrese utilizatorului și OR, prin care se comunică faptul că un certificat de urbanism emis cu menționarea obiectivului pentru care urmează a se solicita autorizație de construire, este emis, în mod implicit, ca etapă în autorizarea construirii centralei electrice respective. Cadrul de reglementare aplicabil nu face distincție între certificatele de urbanism, scopul fiind în toate situațiile obținerea autorizației de construire, astfel că operatorul trebuie să dea curs cererii de racordare și să emită ulterior ATR.
- Valoarea garanției financiare care se constituie de către utilizator în situația emiterii unui ATR pentru un loc de consum și/sau producere nou având o putere aprobată totală pentru consum sau pentru evacuare mai mare de 1 MW și pentru care sunt necesare lucrări de întărire a rețelei (speța în cauză). Utilizatorul a reclamat stabilirea cuantumului garanției financiare la valoarea maximă de 20% prevăzută în cadrul de reglementare, și nu la 5% așa cum a solicitat utilizatorul. Sesizarea a fost soluționată prin transmiterea unei adrese utilizatorului cu indicarea prevederilor reglementărilor în vigoare, conform cărora valoarea procentului respectiv se stabilește de către OR în funcție de necesarul de lucrări de întărire prevăzute în ATR, valoarea maximă fiind de 20%, cu mențiunea că actele normative nu prevăd un format cadru al modalității de stabilire a acestui procent. OR au obligația de a întocmi proceduri proprii care să detalieze condițiile de constituire, încetare și execuție a garanțiilor.
- Utilizatorul reclamă întârzierea emiterii ATR în situația în care a optat pentru una dintre soluțiile de racordare rezultate din studiul de soluție, pentru racordarea obiectivului la rețeaua electrică deținută de un OR diferit de cel căruia i-a fost adresată cererea de racordare. Sesizarea a fost soluționată prin transmiterea unei adrese atât utilizatorului, cât și OR, deținător al rețelei electrice la care utilizatorul a optat să racordeze locul de producere. Conform dispozițiilor cadrului de reglementare aplicabil, a fost indicată obligația OR la a cărui rețea urmează să fie racordat locul de producere, ca în astfel de cazuri să transmită utilizatorului ATR în termen de 10 zile de la data înregistrării documentelor transmise de OR căruia i-a fost adresată cererea de racordare.
- Utilizatorul reclamă solicitarea OR de a prezenta, ca document atașat cererii de racordare, extrase de carte funciară emise pentru terenurile pe care se va amplasa centrala electrică. Sesizarea a fost soluționată printr-o adresă transmisă utilizatorului și OR, prin care s-a comunicat faptul că solicitarea OR este îndreptățită și extrasele respective ar trebui să constituie anexe la contractele de suprafață pe care utilizatorul a afirmat că le-a încheiat cu proprietarul terenurilor respective. Astfel, chiar dacă utilizatorul nu are încă înscris dreptul de suprafață în cartea funciară, acordul scris

al proprietarului pentru realizarea de instalații electrice și/sau capacități energetice solicitat prin intermediul unora dintre documentele anexate cererii de racordare, conform prevederilor reglementărilor în vigoare, și exprimat prin intermediul contractelor de suprafață încheiate, ar trebui însoțit, cel puțin la momentul depunerii cererii de racordare, de dovada proprietății asupra terenurilor respective, conținută în extrasele de carte funciară.

În sem. I 2022 au fost înregistrate 6 sesizări/reclamații. Problemele semnalate și soluțiile propuse de ANRE au fost următoarele:

- Soluționarea unei cereri de racordare a unei noi capacități de producere a energiei electrice din surse regenerabile la un loc de producere existent, încadrarea în mod eronat, în categoria B de module generatoare, a centralei electrice și solicitarea de îndeplinire de către centrala respectivă a condițiilor tehnice pentru categoria B. Sesizarea a fost soluționată prin transmiterea către OD și petent, spre știință, a clarificărilor și dispozițiilor reglementărilor aplicabile pentru realizarea unui calcul corect al puterii instalate, astfel încât operatorul să încadreze centrala electrică de producere a energiei electrice în categoria corespunzătoare.
- Utilizatorul reclamă solicitarea OR pentru prezentarea ca document anexat cererii de racordare a unui plan de situație vizat și aprobat de oficiul de cadastru și publicitate imobiliară, precum și a unui aviz de amplasament. Sesizarea a fost soluționată printr-o adresă transmisă utilizatorului, prin care au fost comunicate prevederile referitoare la planul de situație, stabilite prin Legea nr. 50/1991 privind autorizarea executării lucrărilor de construcții. În ceea ce privește avizul de amplasament, OTS nu mai solicită utilizatorului transmiterea avizului de amplasament a obiectivului în raport cu RET, dar, în cazul în care în zona amplasamentului există și rețele electrice de distribuție, este necesar un aviz de amplasament și din partea OD din zonă. Menționăm că prevederea privind prezentarea, ca document atașat cererii de racordare, a unui plan de situație întocmit conform prevederilor legale a fost revizuită, astfel încât utilizatorul va prezenta OR un plan de situație pe care să fie poziționată amplasarea obiectivului, întocmit de proiectant pe suport topografic cu coordonate stereo.
- Utilizatorul reclamă lipsa unui criteriu de prioritizare de către OR a procesului de racordare pentru două proiecte privind instalarea de capacități de producere a energiei electrice din surse regenerabile, cu cereri de racordare depuse la intervale de timp scurte unul de celălalt, cu studii de soluție ce stabilesc soluții de racordare cu lucrări de întărire. Sesizarea a fost soluționată printr-o adresă comunicată atât utilizatorului cât și OR, prin care s-a transmis faptul că soluția de prioritizare este prin considerarea ordinii cronologice de înregistrare la OR a documentației complete aferente cererilor de racordare ale utilizatorilor în cauză.
- Utilizatorul reclamă solicitarea OR pentru refacerea studiului de soluție prin considerarea unui grad mai mic de încărcare a rețelei electrice, conform normei

interne a OR. Sesizarea a fost soluționată printr-o adresă comunicată utilizatorului, prin care s-a transmis faptul că utilizatorul ar fi avut posibilitatea de a parcurge etapa preliminară a procesului de racordare, de informare și documentare privind posibilitățile de racordare la rețeaua electrică. Cu referire la stabilirea limitei acceptate pentru încărcarea unui element de rețea, a fost comunicat faptul că la stabilirea de către OR a încărcării, acesta trebuie să țină cont de asigurarea siguranței în funcționare a rețelei prin satisfacerea criteriului de siguranță cu N-1 elemente în funcțiune. A fost indicată de asemenea, posibilitatea racordării la rețea în etape, cu considerarea unei soluții de racordare în acest sens.

În perioada menționată anterior, în evidențele ANRE au fost înregistrate 352 de sesizări/reclamații, prin care au fost semnalate aspecte legate de racordarea la rețeaua electrică de interes public a prosumatorilor, după cum urmează: 4 reclamații în anul 2019, 59 de reclamații în anul 2020, 126 de reclamații în anul 2021 și 163 de reclamații în prima jumătate a anului 2022. Din evoluția numărului de sesizări/reclamații se constată că aceasta este în strânsă legătură cu creșterea interesului utilizatorilor de a deveni prosumatori, și anume cu creșterea solicitărilor de certificare a calității de prosumator și de racordare la rețelele electrice de interes public a instalațiilor de producere a energiei electrice din surse regenerabile.

Principalele aspecte reclamate referitoare la racordarea la rețeaua electrică de interes public a locurilor de consum și de producere ale prosumatorilor au fost legate de:

- Întârzieri privind emiterea și transmiterea către prosumator a ATR de către OD;
- Montarea/înlocuirea grupului de măsurare a energiei electrice;
- Emiterea și transmiterea certificatului de racordare completat cu calitatea de prosumator;
- Stabilirea de către OD a unei soluții de racordare fără analizarea documentației tehnice transmise de prosumator, cu dublarea funcțiilor de protecție de tensiune și frecvență;
- Nerespectarea de către OD a dreptului prosumatorului client casnic de a beneficia de finanțarea și realizarea lucrărilor de proiectare și execuție a instalației de racordare de către OD concesionar.

În plus față de cele de mai sus, au fost primite din partea producătorilor/prosumatorilor solicitări de informații și clarificări privind aplicarea reglementărilor, în diferite situații întâmpinate de aceștia în procesul de racordare sau la modul general.

De asemenea, în cadrul Comisiei pentru soluționarea disputelor privind accesul la rețelele din domeniul energiei electrice, constituită la nivelul ANRE în baza Regulamentului privind organizarea și funcționarea comisiilor pentru soluționarea disputelor/divergențelor privind accesul la rețelele/sistemele din domeniul energiei, aprobat prin Ordinul președintelui ANRE nr. 85/2014, în anul 2020, a fost analizată o

dispută privind racordarea capacităților de producere ale unui utilizator la rețelele electrice de interes public și a fost emisă o decizie pentru soluționarea respectivei dispute. În această speță, utilizatorul își exprimă dezacordul referitor la condițiile prevăzute în avizele emise de OR, cu privire la lucrările de întărire a rețelei electrice precizate ca fiind necesare, pe care le consideră ca fiind exagerate în raport cu necesitățile investiției și a situației rețelei, motivat de faptul că regulile de calcul a regimurilor din cadrul studiului de soluție impun considerarea unor ipoteze nerealiste în ceea ce privește puterea celorlalte centrale electrice care se află în procedura de racordare.

Decizia Comisiei a stabilit actualizarea studiului de soluție pentru racordarea locului de producere respectiv, cu luarea în considerare în calculele de regimuri a centralelor cu contracte de racordare în vigoare, precum și lucrările de investiții din planul de dezvoltare a rețelei electrice în vigoare la data elaborării studiului, inclusiv proiectele de interes comun, cu data punerii în funcțiune anterioară datei punerii în funcțiune a centralei respective. Totodată, a fost prevăzută plata componentei tarifului de racordare pentru realizarea lucrărilor de întărire (Ti) într-un număr de rate, conform unui grafic de eşalonare a ratelor de plată, care va face parte integrantă din contractul de racordare încheiat între părți, valorile și termenele ratelor de plată corelându-se cu fazele de realizare a lucrărilor.

6. Măsuri de implementare a unor proceduri în acord cu reglementările europene care au ca scop reducerea duratei de racordare

Începând cu data de 31.05.2023 a intrat în vigoare *Ordinul ANRE nr. 70 din 30.05.2023 pentru modificarea și completarea unor ordine ale președintelui Autorității Naționale de Reglementare în Domeniul Energiei din domeniul racordării la rețeaua electrică de interes public a utilizatorilor* în vederea punerii în aplicare a următoarelor dispoziții ale reglementărilor europene având drept scop reducerea duratei de racordare:

- Art. 5 alin. (2) din Regulamentul (UE) 2022/2577 privind procedura de acordare a autorizațiilor pentru rețehnologizarea centralelor producătoare de energie din surse regenerabile;
- Art. 17 din Directiva (UE) 2018/2001 a Parlamentului European și a Consiliului din 11 decembrie 2018 privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile (reformare) preluat la art. 17 din Ordonanța de Urgență nr. 163/2022.

Măsurile propuse prin proiectul de act normativ se referă la modificări și completări ale:

- Regulamentului privind racordarea utilizatorilor la rețelele electrice de interes public, aprobat prin Ordinul președintelui ANRE nr. 59/2013, constând în introducerea unor prevederi pentru proiecte de rețehnologizare a centralelor electrice/unităților

generatoare din surse regenerabile existente, dispuse de Regulamentul (UE) 2022/2577.

Astfel, în cazul centralelor electrice/unităților generatoare din surse regenerabile existente pentru care proiectele de rețehnologizare conduc la o creștere cu până la 15% a puterii instalate totale a acestora față de valoarea consemnată în certificatul de racordare valabil, emiterea ATR se realizează în termen de maximum 3 luni de la data înregistrării cererii de racordare și a documentației complete la OR, cu excepția cazului în care există preocupări justificate în materie de siguranță sau există o incompatibilitate tehnică cu componentele sistemului.

- Procedurii privind racordarea la rețelele electrice de interes public a locurilor de consum și de producere aparținând prosumatorilor, aprobate prin Ordinul președintelui ANRE nr. 19/2022, constând în descrierea regulilor de racordare la un loc de consum/loc de consum și de producere existent a instalațiilor de producere a energiei electrice din surse regenerabile ale prosumatorilor și a proiectelor demonstrative, cu puteri instalate de cel mult 10,8 kW pentru conexiuni trifazice sau echivalente acestei puteri pentru conexiunile diferite de cele trifazice.

Având în vedere prevederile OUG nr. 163/2022, care stabilesc că „în cazul unei decizii de aprobare a racordării a operatorului de distribuție sau în absența unei decizii din partea acestuia, în termen de o lună de la notificare, instalația sau unitatea de producție agregată poate fi conectată”, perioada cuprinsă între data notificării privind instalarea de unități generatoare la un loc de consum/de consum și de producere sau racordarea de proiecte demonstrative și data punerii sub tensiune este de maximum 1 lună, perioadă precizată în actul normativ. Durata respectivă se referă la termenul aferent activităților din responsabilitatea OD în cadrul procesului de racordare.

7. Concluzii

7.1. Concluziile autorității de concurență

Având în vedere țintele asumate prin PNRR în domeniul producerii energiei electrice din surse regenerabile, respectiv noi investiții în capacități de producere (instalarea a 950 MW în centrale regenerabile eoliene și fotovoltaice până la 30 iunie 2024), precum și măsurile incluse la nivel european, prin planul de accelerare a dezvoltării energiei din surse regenerabile, REPowerEU, autoritatea de concurență a inițiat un studiu privind identificarea unor posibile bariere la intrarea pe piață din perspectiva racordării noilor capacități de producere a energiei electrice din surse regenerabile la SEN.

Studiul urmărește să identifice acele cerințe, stabilite prin reglementările specifice domeniului, care ar restricționa accesul pe piață al investitorilor/producătorilor în noi capacități de producere a energiei electrice din surse regenerabile. De asemenea, studiul

urmărește identificarea eventualelor disfuncționalități care ar putea fi generate de acțiunea sau inacțiunea OTS și/sau OD în procesul de racordare a noilor capacități de producere a energiei electrice la SEN.

Activitatea de racordare la rețelele electrice de interes public reprezintă un serviciu obligatoriu, care se desfășoară în condiții reglementate și pe care trebuie să îl îndeplinească OTS, precum și OD. Racordarea la rețeaua electrică presupune parcurgerea mai multor etape, care se concretizează în activități distincte prestate de operatori diferiți, etapele și procedurile necesare pentru racordarea utilizatorilor la rețea fiind stabilite prin reglementările ANRE.

Racordarea capacităților de producere a energiei electrice la rețeaua electrică funcționează pe baza principiului nediscriminării, ceea ce înseamnă că OR trebuie să permită întotdeauna accesul la rețea oricărui solicitant, în condițiile în care acesta respectă toate cerințele legale. OR emite ATR și certificate de racordare la rețea pe baza infrastructurii existente, precum și, acolo unde este necesar, cu considerarea eventualelor dezvoltări ale rețelelor electrice pentru electrificarea localităților ori pentru extinderea rețelelor în baza planurilor de dezvoltare regională și de urbanism ale autorităților administrației publice locale sau centrale. Racordarea la rețeaua electrică a centralelor de producere a energiei electrice necesită respectarea cerințelor legale specifice și adoptarea de măsuri de minimizare a oricărui risc legat de siguranța întregului sistem electric, inclusiv certificarea din punct de vedere a respectării cerințelor tehnice, de către echipamentele utilizate de către dezvoltatorul proiectului investițional în capacități de producere RES.

În scopul accelerării dezvoltării investițiilor în capacități de producere a energiei electrice din surse regenerabile, CE a emis Recomandarea din 18.05.2022, care prevede implementarea de către statele membre a unor proceduri mai simple și mai rapide în ceea ce privește planificarea, construirea și exploatarea instalațiilor de producere a energiei electrice din surse regenerabile, precum și racordarea lor la rețeaua de energie electrică.

Această recomandare a rezultat ca urmare a studiului privind Simplificarea autorizațiilor și a procedurilor administrative pentru instalațiile de producere a energiei din surse regenerabile, al cărui raport intermediar („RES Simplify”), a fost elaborat la solicitarea CE și publicat în luna mai 2022. Cele mai frecvente bariere la intrarea pe piață identificate în raport în legătură cu activitatea de producere a energiei electrice din surse regenerabile se referă la procesul de autorizare administrativă (sarcini birocratice, procese netransparente, lipsa de coerență juridică, un cadru de reglementare incomplet și orientări care conduc la diferite interpretări ale legislației existente de către autoritățile competente).

Conform Raportului „RES Simplify”, pentru România s-au identificat bariere ridicate în procesul de autorizare administrativă și în procesul de obținere a ATR, eliberat de OTS

sau de OD, în funcție de capacitatea preconizată a proiectului SRE și de punctul de racordare la rețea disponibil. Primul pas în procesul de racordare la rețea este ca solicitantul racordării să depună o cerere de racordare către OR, împreună cu toate documentele obținute până în această etapă. Soluția tehnică pentru racordarea la rețea a unei centrale de generare se bazează pe un studiu de soluție realizat de OR, în cadrul căruia se analizează din punct de vedere tehnic și economic diferitele alternative de racordare.

Principalele bariere detectate în Raportul „RES Simplify”, în etapa de racordare/obținere a ATR-ului, se referă la:

- Congestia rețelei în zonele cele mai importante pentru SRE, generată de lipsa investițiilor în rețeaua națională de transport, care a lăsat regiunile strategice pentru dezvoltarea proiectelor regenerabile fără posibilitatea tehnică de integrare a unor noi capacități de producție. Acest lucru a împiedicat finalizarea proiectelor industriale fotovoltaice și eoliene. Deși posibilitatea de racordare la rețea nu este blocată din punct de vedere legal, cea mai optimistă dată la care ar fi posibile noi injecții de energie electrică în rețea în regiuni precum Dobrogea este 2025-2026.
- Tarife prohibitive. Practicarea unui tarif de aproximativ 100.000 euro/MW pentru lucrările de întărire a rețelei a făcut ca dezvoltarea proiectelor de anvergură să fie prohibitivă. Având în vedere lipsa schemelor de sprijin, acest tarif implică un risc semnificativ pentru dezvoltatorii de proiecte SRE, ceea ce a împiedicat dezvoltarea acestor proiecte în România.
- Lipsa de experiență în lucrul cu proiectele regenerabile. Deși personalul OR este mult mai bine informat și mai eficient, lipsa de experiență în lucrul cu proiecte SRE tinde să întârzie întreg procesul, aceasta fiind o problemă identificată și în celelalte etape ale implementării unui proiect de producere a energiei electrice din surse regenerabile.

Referitor la bariera identificată în Raportul „RES Simplify” privind ”tarifele prohibitive”, se remarcă opinia diferită a operatorilor de rețea care identifică tarifele de racordare ca fiind prea mici. Conform capitolului 3.2 pct. 4 – ”Problemele semnalate de operatorii de distribuție și posibile soluții” din prezentul raport, valorile indicilor specifici „Ti” nu sunt în concordanță cu valorile reale din piață, ceea ce conduce la suportarea de către utilizator a unei valori nerealiste, subestimate, restul, până la valoarea reală de piață, fiind suportat de OD, ceea ce cauzează o presiune suplimentară celei existente deja pe bugetele acestuia.

Tot la capitolul 3.2 pct. 4 – ”Problemele semnalate de operatorul de transport și sistem și posibile soluții” din prezentul raport, soluția propusă de OTS este actualizarea prevederilor Ordinului președintelui ANRE nr. 141/2014 pentru aprobarea tarifelor specifice și indicilor specifici utilizați la stabilirea tarifelor de racordare a utilizatorilor la rețelele electrice de interes public (valorile indicilor specifici „Ti” utilizați nu sunt actualizate din anul 2014). Pentru actualizarea indicilor specifici și a tarifelor specifice

aprobate sunt aplicabile prevederile art. 56 alin. (2) - (4) din Metodologia de stabilire a tarifelor de racordare, aprobată prin Ordinul președintelui ANRE nr. 11/2014, cu modificările și completările ulterioare.

Asociațiile producătorilor de energie electrică din surse regenerabile și operatorii de distribuție/transport au semnalat o serie de probleme întâmpinate în cadrul procesului de racordare la rețea a proiectelor de investiții în energie regenerabilă, care se referă la:

- Dezvoltarea unor investiții cu un potențial caracter speculativ – Există mulți operatori economici/investitori care solicită și care au obținut ATR-ul fără a continua/finaliza proiectele, ceea ce a condus la dezvoltarea unei piețe cu caracter speculativ.
- Întârzierea lucrărilor de extindere/întărire a rețelei din partea OD – În situațiile în care soluția de racordare prevede că sunt necesare lucrări de întărire de rețea, producătorul este obligat să plătească un tarif specific.
- Durata ridicată a etapelor procesului de racordare a capacităților de producere a energiei electrice din surse regenerabile la rețeaua de transport/distribuție a energiei electrice, care reprezintă o parte însemnată, de circa 30-40% din durata totală a procesului de autorizare a unei centrale de producție de energie electrică din SRE.
- Tarifele pentru lucrările de întărire a rețelei (menționate și în Raportul „RES Simplify”) – Nivelul ridicat al acestor tarife a făcut ca dezvoltarea proiectelor de anvergură să fie prohibitivă. În lipsa schemelor de sprijin, acest tarif implică un risc semnificativ pentru dezvoltatorii de proiecte SRE, ceea ce a împiedicat dezvoltarea acestora în România.

Cu privire la schemele de sprijin pentru acoperirea costurilor de întărire ale rețelei, aspect semnalat de asociațiile producătorilor de energie electrică din surse regenerabile și de operatorii de rețea, este necesar a se clarifica faptul că, în situația în care aceste costuri se suportă ca investiții de către operatorii de rețea, costurile respective se socializează prin tarifele de rețea și s-ar ajunge la subvenție încrucișată ceea ce este interzis atât de legislația primară aplicabilă în domeniul energiei, cât și de legislația europeană incidentă.

Asociațiile producătorilor au transmis Consiliului Concurenței și o serie de problematice care vizează finanțarea capacităților de producere a energiei electrice din surse regenerabile, prin granturi publice și acordarea ajutoarelor de stat către acest sector:

- Termenul pentru depunerea aplicațiilor este prea scurt (2 luni) și incertitudinea este ridicată cu privire la succesul proiectului din cauza intervalului de timp scurt pentru implementarea în cadrul schemei.
- Criteriile de eligibilitate și cerințele de documentare definite în orientări sunt neclare.
- Proiectele mici (până la 1 MW) sunt favorizate, având în vedere procentul mai mare de finanțare acordată per MW.

- Restrângerea proiectelor care pot fi finanțate din cauza conceptului „proiect unic”, introdus în mod arbitrar în schemă, ceea ce înseamnă că două sau mai multe companii nu pot aplica pentru fonduri cu proiecte individuale într-un interval de timp de 3 ani în același județ.
- Lipsa de predictibilitate cu privire la tipurile de scheme de sprijin care vor fi disponibile (PNRR, fond de modernizare, alte scheme), dar și cu privire la calendarul de implementare (care este neclar).
- Întârzierea publicării documentelor aplicabile pentru scheme/măsurile și date de deschidere a apelului de candidaturi.

În ceea ce privește finanțarea proiectelor în domeniul producției de energie electrică din surse regenerabile, așa cum a fost menționat în cadrul raportului, la momentul actual există scheme de sprijin pentru acest sector, una dintre acestea finanțată prin PNRR, prin care statul român își propune să asigure atingerea țintelor asumate în ceea ce privește instalarea de proiecte SRE. Schema este bazată pe o procedură de ofertare concurențială, pentru sprijinirea investițiilor în producerea energiei electrice din surse regenerabile de energie eoliană și solară, cu sau fără instalații de stocare integrate, în scopul creșterii ponderii surselor regenerabile de energie în mixul total de energie, creșterii adecvanței SEN și reducerii emisiilor de gaze cu efect de seră.

OD au semnalat faptul că în cadrul procesului de racordare nu este reglementată modalitatea de calcul a tarifului de racordare, respectiv cota de participare la finanțarea lucrărilor de întărire în rețelele mai multor OD și racordarea în instalațiile OTS, care generează impact în rețeaua de distribuție. Potrivit OD, Regulamentul privind racordarea utilizatorilor la rețelele electrice de interes public, aprobat prin Ordinul președintelui ANRE nr. 59/2013, s-a dovedit dificil de aplicat în practică, dovada cea mai concludentă fiind numărul foarte redus al lucrărilor de întărire realizate.

Referitor la aspectul semnalat de operatorii de distribuție, potrivit căruia nu este reglementată modalitatea de calcul al tarifului de racordare, respectiv cota de participare la finanțarea lucrărilor de întărire a rețelei, în situația în care lucrările de întărire sunt în rețelele mai multor OD și racordarea se realizează în instalațiile OTS, dar generează impact în rețelele de distribuție, se clarifică faptul că o astfel de solicitare de racordare poate fi soluționată prin aplicarea regulilor prevăzute în cadrul de reglementare existent.

Referitor la congestia rețelei în cele mai importante zone pentru SRE pentru racordarea noilor capacități de energie electrică la rețeaua electrică, s-a menționat că lipsa investițiilor în infrastructura rețelei la nivel național a lăsat cele mai importante regiuni din punct de vedere al dezvoltării SRE fără posibilitatea tehnică de a integra noi capacități, ceea ce a împiedicat finalizarea proiectelor fotovoltaice și eoliene.

În acest sens, în Planul de dezvoltare a RET în perioada 2020-2029 sunt preconizate investiții ce țin cont de principalele direcții de evoluție a SEN, respectiv:

- Apariția de noi capacități de producție, în special bazate pe surse regenerabile (eoliene, fotoelectrice, biomasă), o mare parte cu funcționare intermitentă și regim prioritar, racordate atât la RET, cât și în rețele de distribuție.
- Dezvoltarea pieței de energie electrică, la nivel național, regional și european.
- Dispariția sau diminuarea producției sau creșterea consumului, până la un nivel la care este periclitată alimentarea consumatorilor din anumite zone la parametrii normați de calitate și siguranță.

Ca urmare a analizei informațiilor primite, precum și a cadrului legal existent, s-a constatat că, de regulă, dificultățile întâmpinate de producătorii/dezvoltatorii în proiecte de energie regenerabilă se concentrează, cu precădere, în etapa de obținere a soluției de racordare la rețea, influențată în mare măsură de capacitatea rețelei de a prelua energia electrică ce urmează a fi produsă, și în etapa de obținere a ATR. Astfel, realizarea unei investiții în capacități energetice din surse regenerabile este un proces complex, cu numeroase etape, atât în ceea ce privește construcția obiectivului, cât și în ceea ce privește racordarea la sistemul de transport sau distribuție a energiei, respectiv obținerea ATR.

Dificultățile întâmpinate de participanții la procesul de racordare se grupează, în fapt, în diferite categorii de bariere care îngreunează accesul pe piața producerii și comercializării de energie electrică din România, după cum urmează:

Bariere de natură legislativă

În cadrul acestei categorii se înscriu diverse norme prin care se reglementează procesul de racordare la rețea, care fac dificilă conectarea unei unități noi de producere a energiei electrice din surse regenerabile, întrucât fie sunt neclare, fie lipsesc, dând astfel naștere unor interpretări diferite și, în final, unor blocaje care împiedică accesul pe piață. Din această perspectivă, s-a constatat că principalele bariere sunt:

- Lipsa unor pârghii legislative care să împiedice dezvoltarea unor investiții cu un potențial caracter speculativ.
- Lipsa unui pachet legislativ corelat, care să prevină durată mare a procesului de racordare.

Bariere asociate finanțării

Ca urmare a analizei realizate în cadrul studiului, atât din perspectiva reglementărilor aplicabile, cât și din perspectiva situației concrete a pieței în ultimii 3 ani, a rezultat că dificultățile generate de lipsa finanțării trebuie privite din cel puțin două unghiuri: la nivelul investitorilor și la nivelul operatorilor de rețele.

Producătorii au menționat că, în situațiile în care soluția de racordare prevede că sunt necesare lucrări de întărire de rețea, beneficiarul (producătorul) este obligat să plătească, în funcție de specificul lucrării, costuri de întărire semnificative. Aceștia au menționat și lipsa de predictibilitate cu privire la tipurile de scheme de sprijin care vor fi disponibile,

lipsa de predictibilitate din cauza calendarului de implementare neclar și întârzierea publicării documentelor aplicabile pentru scheme/măsurile și date de deschidere a apelului de candidaturi.

OD consideră, de asemenea, că actualul sistem de finanțare a întăririlor necesare în rețeaua de distribuție de 110 kV pentru asigurarea capacității necesare racordării producătorilor este dificil de aplicat, dovada cea mai concludentă fiind numărul foarte redus al lucrărilor de întărire realizate. Potrivit acestora, realizarea lucrărilor de întărire reprezintă cauza principală a întârzierilor și blocajelor în procesul de racordare a producătorilor.

Aceeași concluzie s-a desprins și din practica ANRE, care a constatat, pe baza cazuisticii cu privire la activitatea de racordare a producătorilor la rețelele electrice de interes public, că principalele dificultăți în racordarea producătorilor se referă la finanțarea lucrărilor de întărire a rețelelor electrice pentru crearea condițiilor tehnice necesare racordării.

De asemenea, și Raportul „RES Simplify” concluzionează cu privire la existența unor tarife de aproximativ 100.000 euro/MW pentru lucrările de întărire a rețelei, care au făcut ca dezvoltarea proiectelor de anvergură să fie prohibitivă în România. În lipsa schemelor de sprijin, acest tarif implică un risc semnificativ pentru dezvoltatorii de proiecte SRE, ceea ce a împiedicat dezvoltarea acestor proiecte.

Referitor la bariera identificată în Raportul „RES Simplify” privind existența unor tarife de racordare mari, care au făcut ca dezvoltarea proiectelor de anvergură să fie prohibitivă în România, se remarcă opinia diferită a operatorilor de rețea care identifică tarifele de racordare ca fiind prea mici. Astfel cum se menționează la capitolul 3.2, pct. 4 – *Problemele semnalate de operatorii de distribuție și posibile soluții* din prezentul raport, valorile indicilor specifici „Ti” nu sunt în concordanță cu valorile reale din piață, ceea ce conduce la suportarea de către OD a acestor costuri, până la valoarea reală de piață, respectiv la o presiune suplimentară pe bugetele acestuia.

Cu privire la problematica finanțării, reiterăm existența unor scheme de sprijin pentru producția de energie electrică din surse regenerabile, una dintre acestea finanțată prin PNRR. Schema este bazată pe o procedură de ofertare concurențială, pentru sprijinirea investițiilor în producerea de energie eoliană și solară, cu sau fără instalații de stocare integrate, celelalte tehnologii pentru producerea energiei din surse regenerabile fiind finanțate din Fondul pentru modernizare în perioada 2022-2030 în România, instituit prin art. 10d din Directiva EU 2003/87, revizuită. În cadrul acestor scheme, furnizorii ajutorului de stat stabilesc criteriile de eligibilitate în funcție de analizele/studiile de impact elaborate, având opțiunea de a sprijini/stimula anumite proiecte de investiții în funcție de obiectivele avute în vedere.

Totodată, se impune clarificarea faptului că, potrivit prevederilor reglementărilor în vigoare, indicii specifici aprobați de ANRE acționează ca limită superioară a costurilor de

întărire rezultate ca necesare din studiile de soluție. Astfel, producătorii achită costul lucrărilor de întărire necesare, dar nu mai mult decât valoarea corespunzătoare indicilor specifici. Componenta tarifului de racordare corespunzătoare lucrărilor de întărire este zero dacă racordarea e posibilă fără asemenea lucrări.

În concluzie, apreciem că barierele asociate finanțării persistă încă la nivelul producătorilor și la nivelul OR în ceea ce privește executarea lucrărilor de întărire a rețelei, pentru a putea prelua energia electrică produsă de unitățile noi ce ar trebui instalate. De asemenea, există neclarități la nivelul OD legate de interpretarea și aplicarea prevederilor cadrului de reglementare în vigoare.

Întrucât OD au identificat realizarea lucrărilor de întărire drept principală cauză a întârzierilor și blocajelor în procesul de racordare a producătorilor, pentru buna funcționare a procesului de racordare, apreciem ca fiind necesară aducerea la cunoștința autorității de reglementare a soluțiilor/propunerilor OD de îmbunătățire sau modificare a actualului sistem de finanțare a lucrărilor de întărire a rețelei.

Bariere generate de dezvoltarea insuficientă a rețelelor electrice de transport și distribuție

Raportul „RES Simplify” remarcă lipsa investițiilor în rețeaua națională de transport a energiei electrice, ceea ce a lăsat regiunile strategice pentru dezvoltarea proiectelor SRE fără posibilitatea tehnică de integrare a unor noi capacități, împiedicând dezvoltarea de noi proiecte fotovoltaice și eoliene. Astfel, deși racordarea la rețea nu este blocată din punct de vedere legal, este improbabil ca dezvoltatorii să obțină autorizațiile necesare într-un orizont de timp rezonabil.

Cu privire la acest aspect, din analiza realizată în cadrul studiului a rezultat că, deși în Planurile de dezvoltare a RET pe 10 ani au fost prevăzute proiecte de investiții al căror principal obiectiv este racordarea a noi capacități de producere a energiei electrice din surse regenerabile în Dobrogea și Moldova, dar și în alte zone, implementarea acestora a suferit întârzieri față de termenele stabilite, din următoarele cauze:

- Durata procedurilor de achiziție publică
Potrivit OTS, în cazul serviciilor de proiectare, durata procedurilor de achiziție este ridicată, fiind determinată și de oferta din ce în ce mai redusă, care cauzează reluarea procedurilor de achiziție, chiar și de 3 ori în unele cazuri. De asemenea, durata este influențată de calitatea documentelor elaborate, care necesită analiză și avizare, cu returnarea chiar de mai multe ori a livrabilelor pentru a fi refăcute, precum și de necesitatea actualizării studiilor de fezabilitate pe parcursul derulării proiectelor, ulterior finalizării contractelor de proiectare. Totodată, procedurile de achiziție publică pot dura mult și/sau poate fi necesar să fie reluate, din diverse motive, precum modificarea legislației în domeniul achizițiilor publice, depunerea de contestații, depunerea de oferte neconforme, neprezentarea ofertanților etc.

- Durata de execuție a lucrărilor
Anumite întârzieri sunt provocate în faza de execuție a lucrărilor de lipsa unui personal specializat al executanților, de neîncheierea în timp util a contractelor cu subcontractorii și de situația lor financiară deficitară pentru a îndeplini contractul. Intrarea în insolvență și abandonarea contractelor de către anumiți antreprenori au determinat, în cazuri concrete, întârzieri de până la 5 ani față de termenele din plan, fiind necesară reluarea procedurilor de achiziție publică.
- Durata mare de emitere a Hotărârilor de Guvern și a ordinelor de ministru
Durata mare de emitere a ordinelor de ministru de aprobare a indicatorilor tehnico-economici și a Hotărârilor de Guvern pentru declanșarea procesului de expropriere și pentru scoaterea din fondul forestier pentru culoarul de traversare a noilor LEA a condus la întârzierea demarării execuției obiectivelor de investiții (atât LEA, cât și ale stațiilor de capăt aferente). În medie, aceste acte normative au fost emise după o perioadă de 2-3 ani de la transmiterea de către OTS a documentației necesare promovării.
- Durata mare de emitere a avizelor/acordurilor de mediu – în medie 2-3 ani
- Probleme legate de inexistența planurilor cadastrale, cu impact asupra duratei de realizare a documentațiilor necesare emiterii Hotărârilor de Guvern de expropriere

Bariere de altă natură

Principalele deficiențe în funcționarea racordării la rețelele, din alte perspective decât cele enunțate mai sus, se referă la resursa umană, atât din cadrul operatorilor de distribuție, cât și din cadrul operatorilor economici atestați de ANRE să execute lucrări de proiectare și/sau construcții. În această categorie se înscriu problemele legate de calitatea proiectelor, determinate de faptul că proiectanții nu merg pe teren sau depășesc limitele legislației secundare, ceea ce necesită verificări suplimentare de către operatorii de rețea.

Nivelul de pregătire și de implicare a consultanților și/sau proiectanților aleși de către solicitanți pare să conducă la dificultăți în elaborarea studiilor de soluție pentru producătorii racordați la rețeaua de 110 kV, aspect ce are ca efect prelungirea semnificativă a duratei etapei de elaborare a studiilor de soluție pentru aceste cazuri. De asemenea, unii OR se confruntă cu un deficit de personal cu pregătire tehnică adecvată, în special prin raportare la creșterea numărului de cereri de racordare înregistrate în ultima perioadă.

O concluzie similară a rezultat și din Raportul „RES Simplify”, în care CE a făcut anumite constatări cu privire la procesul de racordare a capacităților de producere a energiei electrice din surse regenerabile la rețele electrice în România, arătând că lipsa de experiență în lucrul cu proiecte SRE reprezintă o barieră pentru accesul pe piață al producătorilor. Potrivit acestor constatări, „deși mai informat și eficient, nici personalul OR nu are suficientă experiență în lucrul cu proiecte SRE și este blocat de sincopel procedurilor administrative din celelalte etape”.

Date fiind cele menționate anterior, reiese că există încă aspecte care îngreunează accesul pe piață al întreprinderilor în cadrul procesului de racordare a noilor capacități de producere la rețeaua electrică. Astfel, s-au identificat anumite disfuncționalități în procesul de racordare a capacităților de producere a energiei electrice din surse regenerabile, rezultat atât al acțiunilor/inacțiunilor OR, cât și al întârzierii investitorilor în realizarea instalațiilor de producere. Ambii factori sunt influențați de gradul de dezvoltare a rețelelor electrice, de sursele de finanțare existente, de problemele de personal din sector, precum și de normele care reglementează acest proces.

7.2. Concluziile autorității de reglementare în domeniul energiei

Din analiza datelor prezentate referitoare la situația ATR-urilor emise pentru racordarea noilor capacități de producere a energiei electrice din surse regenerabile la rețeaua OD, s-a evidențiat evoluția crescătoare în ultimii ani a racordărilor la rețeaua electrică de distribuție a capacităților de producere a energiei electrice din surse regenerabile de tip fotovoltaic, din care majoritatea sunt deținute de prosumatori. Astfel, rezultă că legislația primară și reglementările emise de ANRE, armonizate ori de câte ori a fost necesar cu prevederile legislative și cu cele ale ghidurilor de accesare a programelor de finanțare pentru instalarea de centrale pentru producerea de energie electrică din surse regenerabile și, de asemenea, adaptate în scopul clarificării unor aspecte și situații semnalate de persoane interesate, au facilitat racordarea la rețelele electrice de interes public a prosumatorilor. Această creștere a avut un impact pozitiv asupra pieței de energie, în ansamblu, având în vedere creșterea cantității de energie electrică din surse regenerabile produsă, livrată și vândută pe piața de energie.

Ca urmare a modificărilor cadrului legislativ și de reglementare, prin adoptarea facilităților de care beneficiază prosumatorii, precum și a posibilității persoanelor fizice și juridice de a accesa diferite programe de finanțare privind instalarea de centrale electrice pentru producerea de energie electrică din surse regenerabile, în ultimii 2-3 ani a crescut considerabil numărul persoanelor care au solicitat OD certificarea calității de prosumator și a cererilor pentru racordările acestora. Corelat cu această tendință, a avut loc și o creștere a numărului de sesizări/reclamații și solicitări de informații privind racordarea la rețea transmise de prosumatori, astfel cum reiese din datele prezentate în secțiunea 5.4 a acestui raport.

În concluzie, ANRE va continua monitorizarea îndeaproape a evoluției și a cerințelor din piață în ceea ce privește dezvoltarea proiectelor de capacități de producere a energiei electrice din surse regenerabile, urmând ca atunci când se constată faptul că este necesar, să intervină cu promptitudine, atât prin măsuri de schimbare a cadrului de reglementare, cât și cu propuneri de modificare a legislației primare. De asemenea, ANRE va continua adaptarea reglementărilor aplicabile în domeniul racordării capacităților de producere a

energiei electrice din surse regenerabile atunci când aceasta este impusă de modificarea contextului legislativ, prin adoptarea de prevederi legislative europene sau naționale.

8. Propuneri și recomandări

Pornind de analiza realizată în cadrul studiului, care a condus la identificarea anumitor disfuncționalități ale procesului de racordare și luând în considerare Raportul „RES Simplify”, care a generat concluzii similare și a propus anumite măsuri pentru simplificarea procedurilor administrative și îmbunătățirea diversilor indicatori de performanță, prezentul raport își propune să formuleze anumite recomandări pentru a elimina sau atenua barierele constatate.

O parte din problemele referitoare la procedura de autorizare identificate în cadrul Raportului „RES Simplify” fac obiectul recentei Ordonanțe de Urgență nr. 140/2022 privind licența industrială unică care, deși nu privește în particular domeniul producerii de energie electrică din surse regenerabile, are ca obiectiv stabilirea unui cadru juridic general, instituțional și de reglementare în vederea acordării unei licențe industriale unice, precum și pentru simplificarea procedurilor de emitere a licențelor, autorizațiilor, acordurilor, avizelor și permiselor necesare în vederea desfășurării activităților industriale, inclusiv cele privind producerea de energie electrică. Ordonanța prevede și crearea Oficiului pentru Licență Industrială, cu rol de raționalizare, simplificare și digitalizare a procedurilor specifice în vederea acordării licenței industriale unice.

Cu toate acestea, în urma analizei efectuate în cadrul studiului, a reieșit faptul că subzistă încă aspecte care îngreunează sau blochează accesul pe piață al întreprinderilor.

R1. Implementarea unui modul de tip „one-stop-shop” dedicat obținerii licenței în domeniul producerii de energie electrică din surse regenerabile

Având în vedere timpul scurt rămas pentru îndeplinirea obiectivului de decarbonizare asumat de România, ar trebui luată în considerare oportunitatea creării unui modul de tip „one-stop-shop” dedicat exclusiv pentru obținerea unei licențe unice în domeniul producerii de energie regenerabilă, ca parte distinctă în cadrul Punctului de contact unic electronic pentru licențe industriale („PCUEL”), administrat de Oficiul pentru Licență Industrială. Acest modul va putea include personal specializat din administrația publică (reglementare, energie, mediu etc.), precum și din cadrul OR (OD și OTS).

Includerea operatorilor de rețea în procesul de licențiere unică ar putea avea multiple beneficii din punct de vedere al reducerii timpului de acordare a licențelor și, implicit, de racordare la rețea, din punct de vedere al transparenței, standardizării și uniformizării procesului, precum și al posibilității de a deveni un for unic în România cu privire la proiectele de energie regenerabilă, care să reunească specialiști în domeniul dezvoltării

acestor proiecte, ceea ce ar permite evaluarea mai rapidă a impactului cumulat al tuturor proiectelor.

În sensul aplicării unor proceduri mai eficiente și de scurtă durată pentru dezvoltarea și construirea acestor proiecte și ținând cont de Recomandarea CE din 18 mai 2022 privind accelerarea procedurii de acordare a autorizațiilor pentru proiectele în domeniul energiei electrice din surse regenerabile și facilitarea contractelor de achiziție de energie electrică, recomandăm Guvernului (Ministerului Energiei și Ministerului Economiei) să evalueze oportunitatea implementării unui modul în cadrul PCUEL destinat pentru acordarea autorizațiilor/avizelor pentru proiectele în domeniul energiei electrice din surse regenerabile, prin completarea/modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 140/2022 privind licența industrială unică³⁰.

Licența unică ar putea cuprinde, pe lângă autorizațiile de funcționare, autorizațiile de mediu, autorizațiile de construire și alte avize, documentele specifice procesului de racordare la rețea emise de OD și OTS (avizul tehnic de racordare, contractul de racordare la rețea etc.), prevăzute de reglementările în vigoare, care ar eficientiza procesul de racordare de rețeaua electrică și ar accelera intrarea pe piață a producătorilor de energie electrică.

R2. Elaborarea unei strategii privind rezolvarea congestiilor și amplasarea viitoarelor capacități de producere a energiei electrice din surse regenerabile

Având în vedere dificultățile generate de dezvoltarea insuficientă a rețelelor electrice, care conduce la congestia rețelei în zonele cele mai importante pentru racordarea parcurilor fotovoltaice/eoliene (luând în considerare și importanța dezvoltării unor proiecte de energie eoliană offshore în Marea Neagră), recomandăm Ministerului Energiei și autorităților centrale cu atribuții în reglementarea anumitor etape în cadrul dezvoltării rețelei de transport elaborarea unei strategii naționale cu privire la rezolvarea congestiilor din rețele și la amplasarea viitoarelor capacități de producere a energiei electrice din surse regenerabile, în funcție de obiectivele asumate de România în domeniul energiei regenerabile, precum și identificarea unor noi posibilități de asigurare/facilitare a surselor de finanțare a lucrărilor de dezvoltare a rețelelor.

Strategia ar trebui să cuprindă planul de dezvoltare a RET, precum și anumite măsuri pentru eficientizarea procedurilor de achiziții publice necesar a fi desfășurate de operatorii rețelelor electrice, pentru rezolvarea problemelor generate de lipsa planurilor cadastrale, cu impact asupra duratei de realizare a documentațiilor necesare emiterii hotărârilor de expropriere și pentru reducerea duratei de emiterie a Hotărârilor de Guvern, a ordinelor de ministru și a avizelor/acordurilor de mediu.

³⁰ Aprobata prin Legea nr. 98 din 13 aprilie 2023.

Având în vedere că în perioada 2019-2021 nu au fost realizate puneri în funcțiune de lucrări pentru asigurarea integrării producției de energie electrică din surse regenerabile, deși planurile de dezvoltare a RET pe 10 ani au prevăzut proiecte de investiții al căror principal obiectiv este racordarea de noi capacități de producere a energiei electrice din surse regenerabile în zonele din sud-estul României, și luând în considerare obiectivele strategice ale statului român în ceea ce privește producția de energia electrică din surse regenerabile, recomandăm analizarea oportunității de ajustare a cadrului legislativ privind guvernanta corporativă pentru a putea fi introduse obiective de performanță privind dezvoltarea RET, clar definite și cuantificabile, la numirea membrilor consiliului director al OTS de către autoritățile responsabile.

În plus, așa cum s-a menționat în cuprinsul raportului, îndeplinirea planurilor de dezvoltare a RET nu este strict legată de acțiunea OTS, ci este influențată în unele cazuri și de acțiunea/inacțiunea altor instituții și autorități publice. Prin urmare, recomandăm Ministerului Energiei elaborarea unei strategii privind rezolvarea congestiilor și amplasarea viitoarelor capacități de producere a energiei electrice din surse regenerabile, care să cuprindă și Planurile de dezvoltare a RET.

R3. Adoptarea de măsuri de descurajare a investițiilor de tip speculativ

În cadrul analizei s-a constatat lipsa unor pârghii legislative care să descurajeze dezvoltarea investițiilor de tip speculativ, care nu sunt menite a fi puse efectiv în practică. În esență, există situații în care anumiți operatori economici/investitori solicită și obțin ATR, însă nu intenționează să finalizeze proiectele și să le pună în funcțiune, în vederea intrării pe piață, ci mai degrabă să vândă proiectele altor investitori la stadiul de „ready to build”. În același scop, anumiți investitori tergiversează demararea construcției centralelor, prin depunerea solicitărilor de încheiere a contractului de racordare în apropierea termenului de expirare a ATR.

Acest comportament duce la blocarea capacității disponibile pentru racordarea investițiilor în proiecte regenerabile pe durata de valabilitate a ATR-urilor obținute, producând dificultăți majore pentru investitorii care solicită racordarea la rețea în scopul intrării efective pe piață. Pentru aceștia din urmă, soluțiile de racordare prevăd necesitatea unor lucrări de întărire a rețelei în amonte de punctul de racordare, pentru a se crea condițiile tehnice în vederea evacuării în rețea, lucrări care sunt de durată și implică costuri considerabile.

Având în vedere necesitatea de informare a potențialilor investitori în proiecte de producere a energiei electrice din surse regenerabile cu privire la capacitățile disponibile ale rețelei electrice, în special pentru evitarea zonelor de rețea în care există deja capacitate rezervată pentru proiecte în curs de dezvoltare, precum și necesitatea de întărire a rețelei electrice pentru crearea condițiilor tehnice necesare racordării, ANRE a elaborat în anul 2021 o reglementare care facilitează transferul de informații utile

potențialilor investitori, prin transparentizarea și publicarea capacităților disponibile în rețelele electrice și a limitărilor de capacitate.

Demersurile realizate în acest sens sunt, fără doar și poate, utile, însă considerăm că ar trebui luate și alte măsuri suplimentare, în scopul eliminării sau diminuării blocării capacității disponibile pentru racordare generată de investitorii care obțin ATR dar nu demarează construcția efectivă a centralelor. În acest sens, recomandăm instituirea unor mecanisme care să prevină sau să atenueze situațiile de blocaj, cum ar fi, de exemplu, introducerea unei garanții de execuție sau sancționarea inacțiunii prelungite a investitorilor.

R4. Alocarea capacității de racordare pe baza unei proceduri concurențiale

În vederea eficientizării accesului pe piață pentru producătorii de energie electrică din surse regenerabile, recomandăm luarea în considerare a alocării capacității din rețea în baza unei proceduri concurențiale, desfășurate periodic, în funcție de evoluția lucrărilor de dezvoltare a rețelei, în spiritul dispozițiilor art. 25 alin. (22) din Legea nr. 123/2012, care prevede: „În cazul în care operatorii de rețea nu dispun de capacități suficiente pentru racordarea tuturor capacităților de producere a energie electrice pentru care a fost solicitată racordarea, aceștia pot aplica metode bazate pe piață de alocare a capacității existente a rețelelor, conform reglementărilor aprobate de ANRE”.

O astfel de alocare ar putea elimina atât blocajele apărute în practică în urma încercării de a racorda toate proiectele, bazată pe soluții de întărire a rețelei sau pe reduceri operaționale de putere, dar care necesită perioade foarte lungi de așteptare pentru investitori, cât și incertitudinea producătorilor cu privire la orizontul de timp în care își pot planifica investițiile sau incertitudinea în ceea ce privește realizarea efectivă a tuturor centralelor care solicită racordarea.

R5. Creșterea transparenței și gradului de informare cu privire la racordarea la rețele

Necesitatea de informare cât mai completă a potențialilor investitori în proiecte de producere a energiei electrice din surse regenerabile este unanim recunoscută. Investitorii trebuie să adopte deciziile într-un mod cât mai informat, atât cu privire la cadrul normativ care reglementează procesul de racordare, cât și în ceea ce privește capacitățile disponibile ale rețelei electrice și planul de dezvoltare a acestora (pentru evitarea zonelor de rețea în care capacitatea este rezervată pentru proiecte în curs de dezvoltare, dar și pentru că eventualele lucrări de întărire a rețelelor presupun costuri suplimentare semnificative).

Prin urmare, apreciem că operatorii de distribuție a energiei electrice ar trebui să actualizeze în mod continuu informațiile existente pe site-urile proprii în secțiunea dedicată racordării la rețea a producătorilor de energie electrică. De asemenea, este

necesară o îmbunătățire a informației publicate, prin prezentarea în mod transparent și complet a cadrului legal aplicabil, a procedurilor operaționale asociate procesului de racordare, precum și a unor informări și ghiduri dedicate acestui proces. Nu în ultimul rând, în aceste secțiuni al site-ului propriu, OD ar trebui să facă trimitere la informațiile publicate de OTS cu privire la capacitățile disponibile în rețelele electrice de transport și în rețelele electrice de distribuție la nivelul de tensiune 110 kV, informații colectate și publicate conform Procedurii privind determinarea capacității disponibile în rețelele electrice pentru racordarea de noi instalații de producere a energiei electrice, aprobată prin Ordinul președintelui ANRE nr. 137/2021.³¹ Cu privire la această procedură, în situația în care se constată neîndeplinirea obligațiilor stabilite în sarcina OD și OTS cu privire la transmiterea, agregarea și publicarea periodică a informațiilor privind capacitățile disponibile ale rețelei electrice, apreciem drept utilă re-evaluarea regimului sancționator asociat acestor obligații ale operatorilor de rețea.

R6. Completarea cadrului de reglementare cu privire la racordare

Așa cum s-a prezentat pe larg în prezentul raport, cadrul de reglementare aplicabil pentru racordarea noilor capacități la rețelele electrice a fost îmbunătățit în mod continuu, atât din perspectiva facilitării procesului de racordare, prin reducerea duratei și a birocrăției acestuia, cât și pentru adaptarea la unele situații apărute în practică, urmărindu-se astfel deblocarea procesului de racordare a capacităților de producere a energiei electrice, mai ales a celor din surse regenerabile.

Astfel, au fost introduse în cadrul de reglementare specifice principii echitabile privind costurile lucrărilor de dezvoltare/întărire a rețelelor electrice, precum și noi reguli care să încurajeze dezvoltarea proiectelor de producere a energiei electrice regenerabile. Acestea se referă la modificări și completări ale Regulamentului privind racordarea utilizatorilor la rețelele electrice de interes public și ale actelor normative subsecvente care reglementează contractele de racordare, avizele tehnice de racordare și certificatele de racordare.

Însă, având în vedere că subzistă anumite dificultăți, identificate în cadrul studiului, considerăm că eforturile susținute ale autorității de reglementare, în sensul eficientizării procesului și reducerii duratei acestuia, trebuie continuate.

În acest sens, ANRE intenționează să revizuiască cadrul de reglementare privind racordarea prin reconfigurarea structurii reglementărilor aplicabile astfel încât să ofere mai multă claritate și predictibilitate procesului de racordare. De asemenea, este avută în vedere și punerea în aplicare în reglementările ANRE a modificărilor legislației primare ce se prefigurează în viitorul apropiat.

³¹ La data redactării prezentului raport, informațiile privind capacitatea de racordare sunt publicate pe site-ul Transelectrica, la adresa https://web.transelectrica.ro/harti_crd_tel/

În considerarea celor menționate, precum și a principiilor transparenței decizionale stabilite prin prevederile *Legii nr. 52/2003 privind transparența decizională în administrația publică*, republicată, proiectele de ordine care urmează a fi elaborate de ANRE vor fi supuse consultării publice. În cadrul desfășurării procesului de consultare publică, părțile implicate pot transmite la ANRE observații, propuneri și soluții de revizuire a dispozițiilor reglementărilor, cum ar fi cele menționate în prezentul raport. Totuși, pentru preluarea acestora de către ANRE este necesară o argumentație justificată și o susținere întemeiată din care să reiasă necesitatea includerii propunerilor respective în reglementare.

R7. Organizarea de programe de instruire a personalului implicat în procesul de racordare

Părțile interesate au identificat o serie de deficiențe în funcționarea procesului de racordare la rețele cauzate de personalul implicat în diversele etape ale implementării unui proiect SRE, atât din cadrul OD, cât și din cadrul operatorilor economici atestați de ANRE să execute lucrări de proiectare și/sau construcții. Această situație este inclusă și în Raportul „RES Simplify”, care a arătat că lipsa de experiență în lucrul cu proiecte de energie regenerabilă reprezintă o barieră pentru accesul pe piață al producătorilor de energie electrică din surse regenerabile.

Prin urmare, recomandăm să se ia în considerare organizarea unor programe de instruire continuă, obligatorii pentru specialiștii din cadrul operatorilor de rețea și din cadrul operatorilor economici atestați care sunt implicați în avizarea/autorizarea/proiectarea/construcția de unități de producere a energiei electrice din surse regenerabile.

R8. Armonizarea procedurilor de racordare la nivelul operatorilor de rețea

Ca urmare a concluziilor raportului cu privire la desfășurarea proceselor de racordare la rețelele electrice, recomandăm armonizarea procedurilor de racordare la nivelul tuturor OR și eliminarea cerințelor care nu sunt prevăzute în legislație. În acest sens, OR ar trebui să publice pe site-urile proprii ghiduri care să definească termenii specifici și care să ofere detalii cu privire la documentele necesare.

Autoritatea de reglementare în domeniul energiei clarifică, la solicitarea OR sau a utilizatorilor, modul de aplicare a reglementărilor în vigoare, cu transmiterea clarificărilor respective către toate părțile implicate astfel încât înțelegerea modului de aplicare a reglementărilor la nivelul OR să fie unitară.